

Programma Begroting

2019

INHOUDSOPGAVE PROGRAMMABEGROTING 2019

Blz.

BEGROTING IN HOOFDLIJNEN

Aanbieding	1
Financiële Beschouwingen	5
Koerslijnen	13

BEGROTING

Beleidsbegroting

A. Programmaplan	
Leeswijzer	27
Kaders	29
<i>a. Programma's</i>	
1. Participatie	31
2. Ontplooiing	47
3. Leefbaarheid	56
4. Dienstverlening	67
<i>b. Overzicht van algemene dekkingsmiddelen en het bedrag voor onvoorzien</i>	74
<i>c. Overzicht van de kosten van overhead</i>	79
B. Paragrafen	
1. Lokale heffingen	83
2. Weerstandsvermogen en risicobeheersing	91
3. Onderhoud kapitaalgoederen	101
4. Financiering	104
5. Bedrijfsvoering	108
6. Verbonden partijen	111
7. Grondbeleid	120

Financiële Begroting

A. Overzicht van baten en lasten	123
B. Uiteenzetting financiële positie	129
C. Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld	137

Meerjarenraming	139
-----------------	-----

Bijlagen

Overzicht beschikbaar te stellen kredieten investeringen 2019	155
Overzicht subsidies	157

**BEGROTING
IN
HOOFDLIJNEN**

AANBIEDING

Aan de raad,

Programmabegroting 2019

Wij bieden u hierbij de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 aan. De begroting is opgesteld op basis van bestaand beleid en de door u bij de Perspectiefnota 2019-2022 vastgestelde uitgangspunten. De in de perspectiefnota opgenomen nieuwe beleidswensen zijn in de begroting verwerkt. De ramingen van de uitkeringen gemeentefonds zijn gebaseerd op de Meicirculaire 2018.

De meerjarenraming is in 2022 structureel sluitend, op basis hiervan verwachten wij voor de begroting 2019 repressief provinciaal toezicht.

Uw raad stelt bij aanvang van de nieuwe raadsperiode de programma-indeling voor deze periode vast (artikel 3 Financiële verordening gemeente Stadskanaal 2016). Ten opzichte van de begroting 2018 is de indeling van de programma's gewijzigd. Het aantal programma's is teruggebracht van zes naar vier, bij de indeling is rekening gehouden met de uniforme taakvelden conform het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV). De indeling en benaming van de programma's zijn vastgesteld in overleg met de rekeningcommissie van uw raad.

Voor een meer toegankelijke begroting is daarnaast de opzet van de begroting gewijzigd. Met deze nieuwe opzet wordt u allereerst meegenomen in de hoofdlijnen van het financiële kader voor 2019 en een uiteenzetting van de speerpunten van het beleid. Hierin zijn de ambities van de Koerslijnen uit het bestuursakkoord 2018-2022 geactualiseerd en uitgewerkt. Uitgangspunt is dat dit deel uw raad voldoende inhoud biedt om te kunnen sturen en dat u zich hierop kunt richten voor het voeren van de discussie. Het tweede deel biedt de uitgebreide informatie, in dit deel zijn het programmaplan, de financiële begroting en de meerjarenraming opgenomen.

Begrotingspositie

De begroting 2019 heeft een nadelig saldo van afgerond € 2.720.000,00. De saldi in de meerjarenraming muteren van nadelig € 1.940.000,00 in 2020 en € 798.000,00 in 2021 naar een batig saldo van € 249.000,00 in 2022. In het batige saldo van 2022 is een stelpost voor het verwachte reële accres van de algemene uitkering over de periode 2020-2022 opgenomen. Op basis van de Meicirculaire 2018 is dit berekend op € 2.500.000,00. Uit behoedzaamheid hebben we hiervan € 2.000.000,00 in de meerjarenraming verwerkt.

Ten opzichte van het meerjarenperspectief in de Perspectiefnota 2019-2022 hebben de begrotingsaldi zich positief ontwikkeld. Onze begrotings- en financiële positie blijft echter onder druk staan. Voor een juiste beoordeling van de meerjarige begrotingspositie moet gelet worden op het structurele evenwicht in de meerjarenraming. De incidentele baten en lasten worden daarvoor buiten beschouwing gelaten. Het structurele saldo in 2022 bedraagt € 388.000,00 positief (zie Financiële beschouwingen). Dit is relatief gezien nog maar een geringe financiële buffer. De totale structurele lasten van de begroting bedragen in 2022 afgerond € 110,5 miljoen. Ten opzichte daarvan is het overschot 0,4%.

De 'druk' op onze begroting en meerjarenraming bestaat onder andere uit een aantal risico's en onzekerheden. In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is het risicoprofiel toegelicht. Daarnaast is nog niet duidelijk in hoeverre wij ons financieel gaan inzetten voor het realiseren van de opgaven in het Interbestuurlijk Programma.

Gelet op het financieel perspectief hebben we in 2019 en in 2020 de maatregel van de boven trendmatige verhoging van 1% van de onroerendezaakbelasting (totaal 3%) doorgevoerd. Deze verhoging volgt nog uit het ombuigingsplan 2016-2019 en is ook nodig om de structurele ruimte meerjarig (2022) te realiseren. De verhoging leidt tot een beperkte lastenstijging voor een gemiddeld huishouden in onze gemeente. De totale lastenstijging is ruim 4% doordat ook de kosten voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen.

Deze stijgingen zijn door het kostendekkende karakter onvermijdelijk. Ondanks deze stijging is onze belastingcapaciteit niet volledig benut en blijven wij tot de gemeenten met de laagste lokale lasten van de provincies Groningen en Drenthe behoren.

Saldi begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022 en Perspectiefnota 2019-2022

(bedragen x € 1.000,00)

	2019	2020	2021	2022
Saldi Programmabegroting 2019	-2.720	-1.940	-798	249
Saldi Perspectiefnota 2019-2022*	-2.911	-2.440	-1.686	-1.251
Vershil	191	500	888	1.500

*exclusief verwachte accessen gemeentefonds

Een analyse van de verschillen van het resultaat van de begroting en de meerjarenraming met de saldi van de Perspectiefnota 2019-2022 is opgenomen bij de financiële beschouwingen (bladzijde 6).

Koerslijnen

De projecten uit het Koersdocument Stadskanaal Koersvast "Nait soezen, moar doun" en de ambities in het bestuursakkoord van ons college "Samen koersvast naar de toekomst" vormen samen een belangrijk deel van de beleidsagenda voor de komende jaren. In het hoofdstuk Koerslijnen geven we per koerslijn een overzicht van de ambities die we nastreven. We beantwoorden kort, bondig en concreet de vragen wat wij met de realisatie van de ambities willen bereiken en wat we daarvoor gaan doen. Tal van ambities vragen echter nog meer voorbereiding, waardoor omschrijvingen later nog aangescherpt kunnen worden. Daarom zijn ambities ook nog niet financieel vertaald. Veel van onze ambities hebben betrekking op bestaand beleid en zijn te realiseren door beleidsintensivering. In beginsel zijn daar de financiële middelen voor aanwezig (reguliere budgetten). Over een aantal ambities (projecten) heeft al besluitvorming door uw raad plaatsgevonden en hebt u voor de uitvoering financiële middelen beschikbaar gesteld. Bijvoorbeeld voor de centrumontwikkeling in Stadskanaal, de gebiedsontwikkeling in Musselkanaal en een multifunctionele accommodatie in Cereswijk. Ook bevatten koerslijnen ambities waar nog geen middelen voor beschikbaar zijn en waar de realisatie afhankelijk is van het beschikbaar komen van middelen.

We willen u in de volgende perspectiefnota's en begrotingen meer inzicht geven in de financiële middelen die nodig zijn. Het komende jaar gebruiken we voor onderzoek en waar nodig formuleren we doelstellingen concreter.

Voor de koerslijnen in z'n algemeenheid hebben we in de meerjarenraming ingaande 2020 een structureel budget van € 500.000,00 opgenomen. Dit bedrag kan aangewend worden voor het verhogen van reguliere budgetten (vanaf 2020), waar dat nodig is voor beleidsintensivering, en/of voor het dekken van investeringslasten van investeringen vanaf 2019 (dekking benodigd vanaf 2020).

We beseffen dat een bedrag van € 500.000,00 onvoldoende is om alle ambities te kunnen nastreven. We zien dit bedrag als een eerste aanzet en zullen op termijn, als dat mogelijk is, meer inzet van algemene middelen voorstellen. Ook gaan we op zoek naar externe financieringsbronnen.

Indeling Programmabegroting 2019

De begroting bevat het deel Begroting in Hoofdlijnen met daarin de aanbidding, de financiële beschouwingen en de koerslijnen en het deel Begroting met daarin de beleidsbegroting, de financiële begroting, de meerjarenraming en de bijlagen.

De *financiële beschouwingen* geven een beeld van de begrotings- en financiële positie en het meerjarenperspectief.

De *koerslijnen* bevatten een schematische uiteenzetting van het beleid op basis van de ambities uit het bestuursakkoord, eventueel aangevuld met relevante onderdelen die niet binnen een van de koerslijnen passen. Dit heeft het karakter van een begrotingsparagraaf, de inhoud is een dwarsdoorsnede van de programma's.

In de *beleidsbegroting* zijn het programmaplan (de 4 programma's, het overzicht algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien en het overzicht van de kosten van overhead) en 7 paragrafen opgenomen. In het programmaplan is een leeswijzer en een totaaloverzicht van de kaders opgenomen.

Bij programma 1 Participatie zijn bij de Indicator arbeidsparticipatie nieuwe indicatoren opgenomen. Hiervan ontbreken de gegevens in de kolommen Rekening 2017 en Begroting 2018. De paragraaf Sociaal domein is vervallen. Met de nieuwe programma indeling zijn de taakvelden van het Sociaal domein opgenomen in één programma.

In de *financiële begroting* vindt u de overzichten van baten en lasten en van de financiële positie.

De *meerjarenraming* geeft inzicht in het verloop van de programmabudgetten en begrotingssaldi van 2020 tot en met 2022 en de ontwikkelingen in de balansposities.

De volgende *bijlagen* zijn opgenomen:

- Overzicht beschikbaar te stellen kredieten investeringen 2019;
- Overzicht subsidies.

Behandeling

De behandeling van de begroting 2019 staat gepland voor de vergadering van 12 november 2018.

Besluitvorming

Het is uw bevoegdheid de begroting vast te stellen.

Wij stellen u voor deze ontwerpbegroting vast te stellen en de begroting 2019 sluitend te maken door het nadelige saldo van € 2.720.000,00 te onttrekken aan de Algemene reserve (€ 1.046.000,00 in verband met handhaving van de ondergrens) en aan de reserve Verkoop aandelen Essent (€ 1.674.000,00). Eventueel door uw raad aangenomen amendementen worden beschouwd als de eerste wijziging van de begroting. Als zich dat voordoet wordt de eerste wijziging gelijktijdig met de primitieve begroting vastgesteld.

Met de vaststelling van de programmabegroting geeft u ons opdracht de programma's uit te voeren en machtigt u ons om te beschikken over de aan de programma's gekoppelde budgetten. Tevens stelt u dan de kredieten beschikbaar voor investeringen.

Zodra de begroting is vastgesteld zenden wij een exemplaar aan Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen. Dit moet vóór 15 november a.s. gebeuren.

Stadskanaal, 2 oktober 2018

Burgemeester en wethouders

de heer G.J. van der Zanden
secretaris

mevrouw F.T. de Jonge
burgemeester

FINANCIELE BESCHOUWINGEN

Begrotingspositie

Samenvatting begroting 2019 en meerjarenraming 2020-2022

	Programma	Begroting 2019	Meerjarenraming		
			2020	2021	2022
1	Participatie	-55.931.757	-53.483.317	-52.303.317	-51.471.317
2	Ontplooiing	-8.701.602	-8.625.182	-8.610.082	-8.600.282
3	Leefbaarheid	-9.797.276	-8.890.873	-9.433.602	-9.207.022
4	Dienstverlening	-5.539.805	-5.357.073	-5.389.073	-5.422.073
	Saldo van baten en lasten programma's	-79.970.440	-76.356.445	-75.736.074	-74.700.694
	Algemene dekkingsmiddelen	83.911.810	83.372.857	83.613.480	83.752.877
	Overhead	-9.431.937	-9.346.807	-9.362.807	-9.346.807
	Totaal saldo van baten en lasten	-5.490.567	-2.330.395	-1.485.401	-294.624
	Mutaties reserves				
1	Participatie	479.575	320.719	140.719	140.719
2	Ontplooiing	650.465	650.465	650.465	650.465
3	Leefbaarheid	1.856.127	-176.636	315.535	175.535
4	Dienstverlening	100.000			
	Algemene dekkingsmiddelen	-381.542	-427.279	-441.921	-445.707
	Overhead	66.034	22.926	22.926	22.926
	Totaal mutaties reserves	2.770.659	390.195	687.724	543.938
	Resultaat	-2.719.908	-1.940.200	-797.677	249.314

Toelichting resultaat

De begroting 2019 vertoont een nadelig saldo van € 2.720.000,00. De meerjarenraming vertoont in 2022 een voordelig saldo van € 249.000,00. Dit is inclusief een bedrag van € 300.000,00 in verband met een nog te realiseren taakstelling voor het (hele) sociale domein.

Om onder repressief provinciaal toezicht te blijven dient de begroting of de meerjarenraming 'structureel' in evenwicht te zijn. Hierbij is het uitgangspunt dat de structurele lasten ten minste worden gedekt door de structurele baten. Voor een juist beeld moeten de saldi van de begroting worden gecorrigeerd met de saldi van de incidentele baten en lasten.

Het saldo van de incidentele baten en lasten is in 2019 € 815.000,00 nadelig en in 2022 € 139.000,00 nadelig. Het saldo van de structurele baten en lasten van de begroting 2019 is dan € 1.905.000,00 nadelig en van de meerjarenraming in 2022 € 388.000,00 voordelig. Daarmee is de meerjarenraming structureel sluitend.

(bedragen x € 1.000,00)

	2019	2020	2021	2022
Saldi Programmabegroting	-2.720	-1.940	-798	249
Saldi incidentele baten en lasten	-815	-514	-251	-139
Saldi structurele baten en lasten	-1.905	-1.426	-547	388

Wij stellen u voor de begroting 2019 sluitend te maken door het nadelige saldo te onttrekken aan de Algemene reserve (€ 1.046.000,00 in verband met handhaving van de ondergrens) en de reserve Verkoop aandelen Essent (€ 1.674.000,00).

Analyse resultaat ten opzichte van Perspectiefnota 2019-2022

In de Perspectiefnota 2019-2022 zijn de saldi van de begroting (inclusief nieuw beleid) bijgesteld naar een geraamd tekort van € 2.911.000,00 voor het jaar 2019 en een tekort van € 1.251.000,00 voor het jaar 2022. Ten opzichte van deze ramingen hebben de begrotingssaldi voor de periode 2019-2022 zich positief ontwikkeld. In 2019 is het saldo € 191.000,00 voordeliger dan verwacht, in 2022 is dit € 1.500.000,00.

(bedragen x € 1.000,00)

	2019	t/m 2022
Saldi Programmabegroting 2019	- 2.720	249
Saldi Perspectiefnota 2019-2022*	-2.911	-1.251
Vershil	191	1.500

*exclusief verwachte accessen gemeentefonds

Het verschil tot en met 2022 is geanalyseerd, de mutaties in taakvelden zijn op hoofdlijnen toegelicht.

Mutaties in taakvelden

- De kosten van de Wmo-voorzieningen vallen hoger uit. Door de nieuwe cao voor thuiszorg en ouderenzorg verwachten wij een stijging van de zorgtarieven (€ 330.000,00). Daarnaast is de opbrengst van eigen bijdragen verlaagd (€ 100.000,00) wegens de invoering van een (vast) abonnementstarief. Verder is het budget voor levering van hulpmiddelen gehandicapten geïndexeerd voor loon- en prijsstijgingen (€ 12.000,00). Voor de kostenstijging Wmo ontvangen wij een compensatie van het Rijk via het gemeentefonds. € 442.000,00 N
- De uitvoering van de Wet Sociale Werkvoorziening (WSW) wordt uitgevoerd door Wedeka. De middelen die onze gemeente via het gemeentefonds ontvangt voor de uitvoering van de WSW worden doorgesluisd naar Wedeka. In het saldo van uitkeringen uit het gemeentefonds is € 395.000,00 meer geraamd, dit bedrag wordt doorbetaald aan Wedeka. € 395.000,00 N
- De exploitatiebijdrage aan Wedeka is onder andere door loon- en prijsstijgingen gestegen. € 53.000,00 N
- Het budget voor jeugdzorg is met name door loon- en prijsstijging gestegen. € 163.000,00 N
- Er is meer budget geraamd voor de exploitatiekosten van de welzijnsaccommodaties (onderhoud, energie, kapitaallasten, huur en dergelijke). € 66.000,00 N
- Er is rekening gehouden met een stijging van de uitkeringen voor kinderopvang op basis van sociaal-medische indicatie. € 20.000,00 N
- Vanaf 1 oktober wordt de vergoeding voor maatschappelijke begeleiding van statushouders uitgekeerd via een decentralisatie-uitkering van het Rijk (Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien). Voorheen werd deze vergoeding van het COA ontvangen en verantwoord op het functionele programma. € 47.000,00 N
- Door de gemeente betaalde btw voor sportaccommodaties is kostenverhogend door gewijzigde fiscale voorwaarden (gelegenheid geven tot het uitoefenen van sport). Daarnaast zijn de onderhoudskosten van de voorzieningen hoger, onder andere door loon- en prijsstijgingen. € 170.000,00 N
- De onderhoudskosten in het kader van verkeer en vervoer stijgen door loon- en prijsstijgingen en uitbreiding van het areaal aan wegen en groen. € 230.000,00 N
- De exploitatiebijdrage aan de Omgevingsdienst Groningen is door loon- en prijsstijgingen en structurele personele maatregelen gestegen. € 45.000,00 N
- De exploitatiebijdrage aan de Veiligheidsregio Groningen is door loon- en prijsstijgingen en maatregelen om de gemeentelijke kolom (bevolkingszorg) te versterken hoger. € 50.000,00 N

- De trendmatige stijging van de onroerendezaakbelastingen levert een hogere opbrengst op.	€	140.000,00 V
- Het aantal en soort verkiezingen (Tweede Kamer, gemeenteraad etc.) varieert per jaar. Het geraamde budget voor 2022 bedraagt € 55.000,00. De raming van de legesopbrengst burgerzaken is € 37.000,00 lager, voornamelijk door een verwachte daling in de uitgifte van reisdocumenten.	€	92.000,00 N
- De uitkeringen uit het gemeentefonds zijn gestegen met € 5.316.000,00. Daartegenover staan hogere kortingen op de integratie-uitkering Sociaal domein (onderdeel participatie) van € 595.000,00.	€	4.721.000,00 V
- Voor de koerslijnen is vanaf 2020 een algemeen structureel budget van € 500.000,00 opgenomen.	€	500.000,00 N
- Diverse ontwikkelingen in de apparaatskosten, waaronder loon- en prijsstijgingen.	€	756.000,00 N
- Het saldo van diverse overige, niet nader toegelichte ontwikkelingen.	€	332.000,00 N
	€	1.500.000,00 V

Nieuw beleid

Op grond van de Perspectiefnota 2019-2022 zijn de volgende nieuwe beleidswensen (incidenteel en structureel) in de begroting verwerkt.

Progr.	Taakveld	Omschrijving	I/S	Bedrag
2	Cultuurpresentatie/productie/participatie	Viering 5 mei	I	15.000,00
	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Landschapsbiografie van Westerwolde	I	10.000,00
3	Milieubeheer	Nota duurzaamheid	I	50.000,00
4	Bestuur	50 jarig bestaan gemeente Stadskanaal	I	100.000,00
ADM	Overige baten en lasten	Organisatie in beweging	S	500.000,00
	Overhead	Informatievoorziening&automatisering	I	251.000,00
		Informatievoorziening&automatisering	S	200.000,00

Het structurele effect van de nieuwe beleidswensen op het begrotingssaldo bedraagt € 700.000,00 nadelig. De overige mutaties die in de Perspectiefnota 2019-2022 zijn opgenomen betreffen nieuwe ontwikkelingen in bestaand beleid. Deze zijn in de begroting verwerkt onder bestaand beleid. Het structurele effect hiervan is € 568.000,00 voordelig, dit betreft de volgende ontwikkelingen.

- Jeugdhulp	€	250.000,00 V
- Wedeka	€	194.000,00 V
- Kadernota kwaliteit openbare ruimte	€	76.000,00 N
- Buitensportaccommodaties	€	19.000,00 N
- OZB zonneparken	€	200.000,00 V
- Onttrekkingen reserves	€	19.000,00 V
Per saldo	€	568.000,00 V

Financiële ruimte

De financiële ruimte kunnen wij onderscheiden in:

- structurele begrotingsruimte;
- bestemmingsreserve Incidentele bestedingen.

Structurele begrotingsruimte

In de meerjarenraming is het structurele saldo in 2022 € 388.0000,00 voordelig.

Bestemmingsreserve Incidentele bestedingen

Het beschikbare budget van de reserve Incidentele bestedingen is als vrije buffer te beschouwen. Uit deze buffer kunnen eenmalige kosten van nieuw beleid worden gedekt.

De geraamde stand van de bestemmingsreserve Incidentele bestedingen per 31 december 2022 is € 319.000,00.

Gemeentefonds

Het gemeentefonds is een fonds op de rijksbegroting waaruit de gemeenten jaarlijks financiële middelen ontvangen om van gemeenten verwachte taken uit te voeren. Het gaat hierbij zowel om autonome taken (keuze om een taak uit te voeren ligt geheel bij de gemeente) als medebewindstaken (taken die door het Rijk aan gemeenten zijn opgedragen). Ook zijn deze middelen belangrijk bij het in stand houden van het bestuurlijk en ambtelijk apparaat.

Ieder jaar brengt het ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties een aantal circulaire's uit waarin de ontwikkelingen van het gemeentefonds en de effecten daarvan op de verschillende uitkeringen die uit het gemeentefonds worden verstrekt zijn weergegeven. De belangrijkste circulaire's zijn de mei- en de septembercirculaire. De meicirculaire, omdat deze de basis is voor de raming van de verschillende uitkeringen voor het komende begrotingsjaar. De septembercirculaire, omdat hierin de effecten van de rijksbegroting voor het komende begrotingsjaar zijn verwerkt.

De middelen die uit het gemeentefonds worden verstrekt zijn onderverdeeld in:

- de algemene uitkering;
- de integratie-uitkering Sociaal domein;
- de decentralisatie-uitkeringen;
- de suppletie-uitkeringen.

Overzicht ramingen

(bedragen x € 1.000,00)

	2018	2019	2020	2021	2022
Programmabegroting 2019		76.014	75.968	75.890	75.876
Perspectiefnota 2019-2022	73.564	72.433	71.497	71.155	71.155
Vershil		3.581	4.471	4.735	4.721

Berekening uitkeringen*2019*

De verschillende uitkeringen 2019, zoals deze in de begroting zijn verwerkt, zijn berekend op basis van informatie in de meicirculaire 2018.

Ontwikkeling uitkeringen 2019 ten opzichte van de uitkeringen 2018

Het totaal aan uitkeringen uit het Gemeentefonds 2019 is berekend op € 76.014.000,00 en is daarmee € 2.450.000,00 hoger dan de uitkeringen 2018 (€ 73.564.000,00 gebaseerd op de septembercirculaire 2017).

Mutaties in de algemene uitkeringen leveren per saldo structureel een hogere algemene uitkering en voordeel op van € 2.261.000,00. Het betreft hier met name de ontwikkeling van het accres en ontwikkelingen in de uitkeringsgegevens. Mutaties waar in de begroting 2019 hogere of lagere lasten (bijvoorbeeld loon- en prijsstijgingen en een aantal maatregelen in Sociaal domein) tegenover worden geraamd leveren per saldo een stijging op van € 189.000,00, dit zijn budget neutrale mutaties.

2020-2022

De uitkeringen uit het gemeentefonds dalen in de periode 2019 tot en met 2021 met € 138.000,00 tot € 75.876.000,00.

Binnen het kader van het lopende regeerakkoord heeft het Kabinet in de decembercirculaire van 2012 aangekondigd dat door opschaling van de gemeenten (fusie) schaalvoordelen ontstaan waardoor de totale formatie van gemeenteambtenaren kan worden teruggebracht. Dit leidt tot en met 2025 tot een jaarlijkse cumulatieve uitname uit het gemeentefonds. Het Rijk kort gemeenten in verband met verwachte efficiencyvoordelen op de bedrijfsvoering door verdergaande samenwerking tussen gemeenten. Hiervoor is jaarlijks een lagere algemene uitkering van € 100.000,00 per jaar geraamd. In de meerjarenraming is dit voor de jaren 2020 tot en met 2022 totaal € 300.000,00.

In de periode van de meerjarenraming daalt de integratie-uitkering Sociaal domein met € 1.706.000,00. Hier staan in de begroting lagere uitgaven tegenover zodat er sprake is van een budgettaire neutraal effect.

Met name door de gewijzigde normeringssystematiek stijgen de reële accessen de komende jaren fors. Op basis van de meicirculaire is voor 2020 een accres van ruim € 1,0 miljoen, voor 2021 een accres van € 0,7 miljoen en voor 2022 een accres van € 0,8 miljoen berekend, totaal dus € 2,5 miljoen.

Ondanks de verwachte forse accessen moet rekening worden gehouden met onder andere de volgende ontwikkelingen die de budgettaire ruimte kunnen gaan aantasten:

- de ontwikkeling van de rijksuitgaven als kader voor de uitkeringen uit het gemeentefonds;
- eigen bijdragen voor het realiseren van de opgaven in het Interbestuurlijk Programma.

Tot dusver is het niet gebruikelijk dat het financieel effect van toekomstige reële accessen in de meerjarenbegroting worden geraamd. De bestendige gedragslijn is dat geen rekening werd gehouden met verwachte toekomstige reële accessen. De realiteit van de afgelopen jaren is dat de door het Rijk verwachte ontwikkelingen voor toekomstige accessen te onbetrouwbaar bleken om als een gedegen financiële basis te dienen voor toekomstig financieel beleid.

Echter, door de nieuwe normeringssystematiek wordt de prognose van het accres betrouwbaarder. Daarom hebben we in de meerjarenraming rekening gehouden met een stelpost voor verwacht reëel accres. Uit behoedzaamheid is in 2020 € 1.000.000,00 en in 2021 en 2022 € 500.000,00 (cumulatief dus € 2 miljoen) van het berekende accres verwerkt.

Door overige ontwikkelingen dalen de uitkeringen met € 132.000,00.

Financiële positie

Geprognosticeerde balans 2019-2022*

(Bedragen x € 1.000)

Activa	31 december 2019	31 december 2020	31 december 2021	31 december 2022
Immateriële vaste activa	3.060	2.952	2.844	2.735
Materiële vaste activa	89.972	90.674	89.426	86.805
Financiële vaste activa	4.654	4.649	4.645	4.640
Voorraden	1.161	943	901	717
Totaal activa	98.847	99.218	97.816	94.897
Passiva				
Algemene reserve	9.046	9.046	9.046	9.046
Bestemmingsreserves	35.567	35.177	34.489	33.945
Voorzieningen	5.268	5.072	4.876	4.681
Vaste schulden	36.941	34.801	32.661	30.521
Resultaat begroting	-2.720	-4.660	-5.458	-5.208
Totaal passiva	84.101	79.435	75.614	72.984
Financieringsbehoefte	14.745	19.783	22.202	21.914

* voor specificaties van de geprognosticeerde balans zie de Financiële begroting.

Weerstandsvormogen en risicobeheersing

Weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door structurele begrotingsoverschotten en/of maatregelen die structurele middelen generen. Tegenvallers en risico's van structurele aard met financiële gevolgen voor de langere termijn kunnen in beginsel niet worden gedekt uit de incidentele weerstandscapaciteit. Zodra structurele risico's zich voordoen zullen deze moeten worden vertaald naar de meerjarenbegroting. Incidenteel kunnen voor tegenvallende lastenontwikkelingen echter wel bedragen onttrokken worden aan de Algemene reserve.

De meerjarenraming vertoont in 2022 een *structureel* begrotingsoverschot van € 388.000,00. Dit is relatief gezien nog maar een geringe financiële buffer. De totale structurele lasten van de begroting bedragen in 2022 afgerond € 110,5 miljoen. Ten opzichte daarvan is het overschot 0,4%.

Door inzet van de reserves komt de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit (reservepositie) steeds meer onder druk te staan. De geraamde saldi in de begroting en meerjarenraming zijn tot en met 2021 negatief, dit zou een beslag op de Algemene reserve van afgerond € 5,5 miljoen betekenen. De verwachte stand van de Algemene reserve is per 31 december 2019 € 9,0 miljoen. U hebt bij de vaststelling van de Perspectiefnota 2019-2022 besloten een eventueel beslag op de Algemene reserve te limiteren tot aan de ondergrens van € 8 miljoen en resterende tekorten te dekken uit de bestemmingsreserve Verkoop aandelen Essent.

In de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing is de beschikbare weerstandscapaciteit per 31 december 2019 geraamd op € 15,8 miljoen (inclusief nog geraamde inzet van bestemmingsreserves is dit € 13,2 miljoen). Op basis van de vastgestelde ratio van 1,15 is de beschikbare incidentele weerstandscapaciteit ruim voldoende voor de dekking van de incidentele risico's.

Risico's

Het risicoprofiel is toegelicht in de paragraaf Weerstandsvermogen en risicobeheersing.

Voor het hele sociaal domein is in de begroting vanaf 2021 een structurele taakstelling opgenomen van € 300.000,00. Deze taakstelling moet nog worden gerealiseerd.

In de meerjarenraming is het budget voor de jeugdzorg jaarlijks verlaagd, het risico bestaat dat voorgenomen maatregelen onvoldoende financieel effect hebben. Binnen het sociale domein lopen wij daarnaast financiële risico's door het open-einde karakter van de regelingen.

Voor de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn structurele stelposten van totaal bijna € 2.300.000,00 opgenomen, het risico op deze ramingen is beperkt. Het betreft voornamelijk een stelpost voor de verwachte accessen (€ 2.000.000,00). Op basis van de nieuwe normeringssystematiek is de prognose hiervan betrouwbaarder geworden. Voor de toevoeging (achteraf) van het niet-gedeclareerde deel van het btw compensatiefonds (BCF) is een stelpost van € 276.000,00 opgenomen.

Het totaal van de incidentele risico's bedraagt per 31 december 2019 € 8.300.000,00.

Kengetallen

Op basis van de financiële kengetallen zouden we kunnen concluderen dat onze financiële positie goed is. De schuldenlast is relatief laag, op basis van de solvabiliteitsratio zijn we voldoende in staat aan onze verplichtingen te voldoen. De boekwaarden van de grondexploitatie zijn reëel en kunnen naar verwachting worden terugverdiend.

Een risico blijft echter de ontwikkeling van de structurele exploitatieruimte in de begroting en de meerjarenraming. Het kengetal structurele exploitatieruimte in 2019 is negatief (-1,7%). In de meerjarenraming muteert het kengetal naar 0,4% positief in 2022. Relatief gezien is dit nog maar een geringe financiële buffer.

Voor het opvangen van structurele tegenvallers is belastingcapaciteit aanwezig. Voor incidentele tegenvallers is er ruim voldoende incidentele weerstandscapaciteit (zie onder weerstandsvermogen), inzet hiervan is wel van invloed op de solvabiliteitsratio.

Investerings

In de meerjarenraming is het Overzicht investeringen 2019-2022 opgenomen. Het geraamde bedrag voor 2019 is afgerond € 4.871.000,00. Van dit bedrag heeft € 3.621.000,00 betrekking op investeringen waarvoor u gevraagd wordt kredieten beschikbaar te stellen (zie de bijlage). De lasten die samenhangen met deze investeringen zijn opgenomen in de begroting.

In de periode 2020-2022 is totaal € 7.230.000,00 aan voorgenomen investeringen geraamd.

	2019	2020	2021	2022
<i>Investerings bestaand beleid</i>				
- Wijkbeheer	40.000			
- Riolerings	1.868.000	1.324.000	979.000	
- Stedelijke vernieuwing	1.250.000	1.150.000		
- Startersleningen	400.000			
- MJP vervangingsinvesteringen		125.000	125.000	125.000
<i>Investerings Perspectiefnota 2019-2022</i>				
- Sportaccommodaties	24.200	211.750		
- Civiele kunstwerken	989.000	1.047.000	830.000	713.000
- Wijkbeheer	300.000	300.000	300.000	
Totaal	4.871.200	4.157.750	2.234.000	838.000

De totale boekwaarde van de investeringen bedraagt per 1 januari 2019 € 97.693.000,00 en per 31 december 2019 € 97.686.000,00. De investeringen zijn geactiveerd onder aftrek van bijdragen van derden. Bijdragen uit reserves zijn niet in mindering gebracht op het investeringsbedrag, maar vallen vrij met jaarlijkse termijnen gelijk aan de afschrijvingsperiode van de investering. Deze bijdragen zijn gestort in de bestemmingsreserve Bijdragen in kosten activa. De boekwaarde van deze bestemmingsreserve bedraagt per 1 januari 2019 € 12.975.000,00 en per 31 december 2019 € 14.542.000,00.

Financiering

De investeringen van onze gemeente worden gefinancierd met eigen en vreemd vermogen. Onder eigen vermogen vallen algemene reserves en bestemmingsreserves (boekwaarde per 1 januari 2019 € 47,4 miljoen), onder vreemd vermogen vallen voorzieningen en de langlopende geldleningen (boekwaarde per 1 januari 2019 € 44,5 miljoen). De totale boekwaarde per 1 januari 2019 van de financieringsmiddelen bedraagt € 91,9 miljoen. Het financieringstekort op de boekwaarde van de investeringen bedraagt € 5,8 miljoen (€ 97,7 miljoen -/- € 91,9 miljoen). De boekwaarde van de vlottende activa is per 1 januari 2019 € 1,5 miljoen. Het totale financieringstekort per 1 januari 2019 bedraagt € 7,3 miljoen en wordt (aanvullend) gefinancierd met kortlopende financieringsmiddelen. Wij hanteren een systematiek van totaalfinanciering. Zonodig zullen wij, afhankelijk van de ontwikkelingen in de financieringsbehoefte, de vaste financieringsmiddelen en de liquiditeitspositie, vaste geldleningen sluiten.

Rentelasten

Om een reëel beeld van de investeringslasten te geven, berekenen wij 3% rente over de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen en voorzieningen). De gemiddelde rente over de langlopende geldleningen is 2,55%. Het verschil tussen de totaal geraamde rentelasten van de financieringsmiddelen en de toegerekende omslagrente over investeringen van 3% (renteresultaat) is opgenomen in de raming van algemene dekkingsmiddelen. De renteberekening is opgenomen in de paragraaf Financiering (renteschema).

Door de reserves en voorzieningen voor financiering te gebruiken, besparen wij rente op geldleningen van derden. De toegerekende rente bedraagt, zoals vermeld, 3%.

De rente over de reserves en voorzieningen komt ten gunste van algemene dekkingsmiddelen, met uitzondering van voorzieningen die op contante waarde zijn gewaardeerd. Voor een deel wordt na resultaatbepaling rente aan bestemmingsreserves toegevoegd.

Op basis van de verwachte stand van de reserves en voorzieningen per 1 januari 2019 is de totale bespaarde rente in 2019 geraamd op € 1.546.000,00. Ten gunste van de algemene dekkingsmiddelen is totaal € 1.096.000,00 geraamd. Aan de bestemmingsreserves is € 391.000,00 rente toegevoegd, aan een voorziening (op basis van contante waarde) is € 59.000,00 toegevoegd.

Overzicht rentelasten

	Bedrag
Toegerekende rentelasten investeringen	€ 2.783.000,00
Bespaarde rente	€ -1.546.000,00
Renteresultaat	€ -352.000,00
Netto (externe) rentelasten	€ 885.000,00

KOERSLIJNEN

Stadskanaal werkt duurzaam!

"Economisch krachtiger worden en meer mensen aan het werk krijgen. Misschien wel het allerbelangrijkste waar we voor staan. Inmiddels weten we hoe lastig het is. Zuidoost-Groningen en dus ook Stadskanaal zijn economisch kwetsbaar. Daarom moeten we scherp zijn op de kansen die voorbijkomen. Kansen die leiden tot nieuwe en duurzame werkgelegenheid. Niet dat wij als overheid de banen 'even' gaan creëren. Dit doen vooral onze ondernemers. Deze moeten we koesteren en faciliteren. We zetten ons in om nieuwe bedrijven aan ons te binden door een aantrekkelijk vestigingsklimaat te bieden. We moeten ervoor zorgen dat we de fysieke en digitale infrastructuur op orde krijgen. Dat is een belangrijke bouwsteen voor een sterke economie. Het op korte termijn doortrekken van de spoorverbinding van Veendam naar Stadskanaal en op middellange termijn naar Emmen is daarom, economisch gezien, noodzakelijk. We willen de grote groep werkzoekenden aan een baan helpen. Onze ambitie is dat het werkloosheidspercentage in 2022 minimaal gelijk is aan het landelijk gemiddelde. Pittige uitdagingen waar we ruimte voor pioniers en het experiment bieden. We zijn hierbij graag de "proeftuin van het Noorden"!

Deze ruimte bieden we ook aan een duurzame ecologische ontwikkeling. Duurzaam betekent voor ons dat we een goede balans zoeken tussen ecologische, economische, technologische en sociale belangen. Gelukkig zien we steeds vaker dat een gezond milieu, een welvarende gemeenschap en een sterke economie hand in hand kunnen gaan. Onze ambitie sluit aan bij het Akkoord van Parijs. In behapbare stappen streven we naar een 100% energie-neutrale gemeente in 2050. We dragen actief bij aan de circulaire economie. Niet alleen door van afval nieuwe grondstoffen te maken. Maar vooral door in de eigen regio waarde aan grondstoffen toe te voegen en de realisatie van eindproducten ook hier plaats te laten vinden. Goed in het kader van duurzaamheid en werkgelegenheid. De energietransitie die om ons heen plaatsvindt, draagt bij aan diezelfde duurzaamheid en realiseert nieuwe werkgelegenheid. We zien in Stadskanaal al mooie initiatieven ontstaan. Wij bieden graag ruimte voor innovaties, zeker als ze bijdragen aan de versterking van de lokale gemeenschap. We ondersteunen en faciliteren initiatiefnemers, kijken daarbij over de grenzen van de regio, ook naar nationale en internationale mogelijkheden en werken actief samen met ondernemers, onderwijs, kennisinstututen, andere overheden en gemeenten in onze regio en de provincie. Stadskanaal biedt een vruchtbare bodem voor duurzame ontwikkelingen!"

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
1.	Werkgelegenheid in Zuidoost-Groningen via circulaire economie	Meer werkgelegenheid in Zuidoost-Groningen via circulaire economie.	In 2019 stellen wij een concreet actieplan op hoe we dit willen bereiken.	2019-2022
2.	Centrumontwikkeling Stadskanaal	Een compact en aantrekkelijk (winkel)centrum.	Uitvoering geven aan de visie winkelcentrum Stadskanaal van 2016.	2019-2020
3.	Leerwerkbedrijf Wedeka	Duidelijkheid of Wedeka kan doorontwikkelen tot een leerwerkbedrijf, waarin inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt worden opgeleid en begeleid naar een reguliere baan.	Met Wedeka en de gemeenten Stadskanaal en Veendam zijn in 2018 vier pilots (Kringloop & Milieu, Dienstverlening Zorg & Facilitaire, Hout/houtbouw en Metaal) opgezet die moeten aantonen of de doorontwikkeling van Wedeka tot leerwerkbedrijf de beste optie is.	2020
4.	Transferium op Local Energy Park	Een Parkeer- en Reisvoorziening (P+R) voor het overstappen van trein, bus, auto en fiets met als doel:	Zodra er duidelijkheid is over de definitieve realisatie van de spoorverbindingen Veendam/Stadskanaal en mogelijk een doortrekking naar	Nog niet aan te geven

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
		<ul style="list-style-type: none"> - meer reizigerskilometers per trein - minder autokilometers - beantwoording aan de behoefte van regionale en lokale reizigers - betere bereikbaarheid 	Emmen wordt hiervoor een projectorganisatie opgestart.	
5.	Training en Diagnose Centrum	Inwoners die een beroep doen op de Participatiewet, worden ondersteund en begeleid naar en opgeleid voor een reguliere baan op de arbeidsmarkt.	Uitvoering geven aan het Ontwikkelplan Trainingen en Diagnose Centra Stadskanaal en Veendam van 31 mei 2017.	2019
6.	Omgevingswet	De regeldruk voor initiatiefnemers is fors verlaagd. We zijn een veilige en gezonde gemeente die aantrekkelijk is voor nieuwe ondernemers.	<p>Het ontwikkelen van een omgevingsvisie en een omgevingsplan. Dit vraagt om de volgende drie activiteiten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Andere wijze van samenwerking (Ja, mits houding) ontwikkelen. - Opschoning van alle regels die de fysiek leefomgeving raken. - Aanpassing van informatievoorziening en ICT 	2019-2020
7.	Stadskanaal Energieneutraal	De gemeente is 25% energie-neutraal in 2022 en 100% energie-neutraal in 2050.	<p>We stimuleren inwoners en bedrijven om hun woningen en bedrijven energie-neutraal te maken. Daarbij is kleinschalige windenergie mogelijk.</p> <p>We faciliteren en ondersteunen initiatieven voor het realiseren van zonneparken als deze landschappelijk inpasbaar zijn en er voldoende draagvlak is.</p>	2019-2022
8.	Local Energy Park	Een duurzaam industrieterrein.	Saneren van het terrein naar "klasse industrie" en een financiële bijdrage leveren aan de revitalisatie van het terrein door Mercurius Business Park BV.	2019
9.	Spoorverbinding Veendam-Stadskanaal-Emmen	Een spoorverbinding Veendam/ Stadskanaal/ Emmen, zodat de Veenkoloniën en het Westerwoldse gebied ontsloten zijn via het spoornetwerk	<p>We onderzoeken samen met de Provincie Groningen, Prorail, de gemeente Veendam en de STAR de exploitatiemogelijkheden van een treinverbinding voor personenvervoer Groningen-Veendam-Stadskanaal. Na realisatiebesluit van de provincie Groningen start Prorail met de technische planuitwerking.</p> <p>We overleggen met de Provincies Groningen, Drenthe en de gemeenten Westerwolde,</p>	2019

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
			<p>Borger-Odoorn en Emmen om de spoorverbinding tussen Emmen en Stadskanaal op de agenda te krijgen.</p> <p>Ook verkennen we samen met de Provincie Drenthe, de gemeente Aa en Hunze en de STAR de reactivering van de museumspoorlijn Stadskanaal-Gieten</p>	
10.	Verdubbeling N366/N391	Betere bereikbaarheid en ontsluiting van de gemeente, waardoor we onder andere aantrekkelijk zijn voor het vestigen van bedrijven en instellingen.	Overleggen met de Provincies Groningen en Drenthe en de gemeenten Westerwolde en Emmen om dit op de agenda te krijgen.	2019-2022
11.	<i>Locatiemonitor Bedrijventerreinen Stadskanaal</i>	<i>Dit is inmiddels gerealiseerd.</i>	<i>Dit punt wordt afgevoerd.</i>	
12.	Commerciële werkplaatsen	Inwoners die een beroep doen op de Participatiewet opleiden en begeleiden naar een zo regulier mogelijke baan in de techniek.	In samenwerking met DOK4, Wedeka en de gemeente Veendam en Stadskanaal inrichten van een leer-werk omgeving om mensen vanuit de Participatiewet op te leiden en te begeleiden naar regulierwerk in de techniek.	2019-2020
13.	Innovatiehub	<ul style="list-style-type: none"> - Behoud en versterken van goed onderwijs, ontwikkeling van vaardigheden van leerlingen en (potentiële) werknemers. - Geven van een impuls aan de regionale werkgelegenheid. - Uitbreiding van maakindustrie, productie en innovatie in de regio Stadskanaal en omstreken. 	Faciliteren van ondernemers en onderwijs om op het Mercurius Business Park een fysieke broed (werk) plaats te realiseren waar via businesscases, die door deelnemers zelf worden ingebracht of ontwikkeld, door de samenwerking toegevoegde waarde wordt gegeven aan de regionale economie.	2019
14.	<i>Gasloos bouwen</i>	<i>Nieuwbouw van woningen, bedrijven en gemeentelijke gebouwen niet meer voorzien van een gasaansluiting.</i>	<i>Vanaf 1 juli 2018 is het wettelijk verboden woningen nog op gas aan te sluiten. Dit betekent automatisch dat gasloos gebouwd moet worden. Dit punt wordt afgevoerd.</i>	2019-2020
15.	Van afval naar grondstof	In 2020 wordt 75% van het afval aan de bron gescheiden en bieden onze inwoners niet meer dan 100 kilo restafval per jaar aan.	Verbeteren van de communicatie en voorlichting en het optimaliseren van het scheiden van afvalstromen als GFT, plastic/metaal/drankenkartons, oud papier/karton, glas, textiel/schoeisel en restafval.	2019-2020

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
16.	Zonneparken	Een energie-neutrale gemeente (zie ook 7. Stadskanaal Energieneutraal).	Het faciliteren en ondersteunen van initiatieven voor het realiseren van zonneparken als deze landschappelijk inpasbaar zijn en er voldoende draagvlak is, tot maximaal 600 hectare. Bij een realisatie van circa 300 hectare volgt een bezinningsmoment met de gemeenteraad.	2019-2020
17.	Innovatie Veenkoloniën	Veenkoloniale agrariërs zijn minder afhankelijk van overheidssteun	Meewerken aan het uitvoeren van het Innovatieprogramma Landbouw Veenkoloniën 2012-2020 voor de Drents Groningse veenkoloniën.	2019-2020
18.	Waterketen	Vergroten van de doelmatigheid in de waterketen door 10% vermindering van kostenstijging, verhoging van de kwaliteit, vermindering van de kwetsbaarheid en het duurzaam inrichten van de waterketen.	Uitvoering geven aan het Bestuursakkoord Water door een gezamenlijke aanpak in het cluster Groningen-Oost. Dit cluster bestaat uit de gemeenten Stadskanaal, Westerwolde, Oldambt en het Waterschap Hunze en Aa's.	2019-2022
19.	Ondersteuning laaggeletterden	In 2022 zijn minimaal 25% van de laaggeletterden bereikt is en is aan hen ondersteuning geboden	Voorkomen van laaggeletterdheid door de uitvoering van het onderwijsachterstandenbeleid. Bestrijden van laaggeletterdheid door het versterken van de signaleringskracht van beroepskrachten. En door het realiseren en onder de aandacht brengen van ondersteuningsmogelijkheden, zoals onder meer: lees je me voor, abc+, vve-thuis, klik in de wijk, taalcursussen Noorderpoort en straks ook de taalhuizen.	2019-2022
20.	Taalhuizen	Een taalhuis in Stadskanaal en in Musselkanaal.	Bestrijden van laaggeletterdheid mede door het realiseren van (vooralsnog) twee taalhuizen. Eind 2018 gaat het taalhuis in Stadskanaal van start.	2019
21.	Werkloosheidspercentage 2022	Een werkloosheidspercentage in 2022 dat niet hoger is dan het landelijk gemiddelde.	<ul style="list-style-type: none"> - Binnen het Training en Diagnose Centrum competenties en werknemersvaardigheden van werkzoekenden efficiënt in kaart brengen. - Samen met bedrijven, waaronder Wedeka, leerwerktrajecten opzetten om 	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
			<p>werkzoekenden nog beter op te leiden en te begeleiden naar werk.</p> <p>- Goede contacten onderhouden met werkgevers in lijn met de afspraken binnen de arbeidsmarktregio Groningen Werk In Zicht.</p>	
22.	Meer mensen uit de bijstand	Zie 21. Werkloosheidpercentage 2022	Zie 21. Werkloosheidpercentage 2022	2019-2022
23.	Aantrekkelijk betaald werk	Werken loont: betaald werk is aantrekkelijker dan het leven van een uitkering	Uitvoering geven aan de Beleidsregels Activeringspremie Participatiewet Stadskanaal 2018 (B&W-besluit van 3 juli 2018).	2019-2022

Stadskanaal leeft!

"Kwaliteit in wonen en leven. Goede zorg voor onze inwoners. Een gemeente waar iedereen, van jong tot oud, zich op zijn plek voelt. Daar staan wij voor. Onze rol als overheid is wel veranderd. We zijn meer ondersteunend, regisserend en faciliterend geworden. We regelen het niet meer zelf, maar maken het wel mogelijk. We organiseren zelfinitiatief en helpen waar nodig. We staan voor een samenleving die zoveel als mogelijk vanuit eigen kracht werkt aan oplossingen voor problemen of nieuwe kansen en ambities. Voor hen die het niet op eigen kracht kunnen, bieden we een vangnet en praktische ondersteuning. Onze inwoners moeten de gemeente hierbij ervaren als een goede dienstverlener en een betrouwbare en professionele partner om dit te realiseren.

Een gemeente waar het goed wonen en leven is, heeft ook behoefte aan kwalitatief goede voorzieningen. We zijn trots op wat Stadskanaal te bieden heeft. Goede winkelveorzieningen, een streekziekenhuis, aansprekende evenementen, een prachtig Theater Geert Teis en kwalitatief prima onderwijs verzorgd door de basisscholen, het voorgezet onderwijs Ubbo Emmius en het Regionaal Opleidingscentrum Noorderpoort. Maar daarnaast ook een mooie natuur waar volop ruimte is om te genieten en te recreëren. Stadskanaal heeft het beste wat de Veenkoloniën en Westerwolde te bieden hebben. Onze dorpen kennen een actief verenigingsleven steunend op vele betrokken vrijwilligers. Iets om trots op te zijn. Maar er zijn ook nog wensen. Voor Stadskanaal, met een belangrijke centrumfunctie, maar ook voor onze buurgemeenten, is een goede spoorverbinding uit het oogpunt van werkgelegenheid, onderwijs én leefbaarheid erg belangrijk. Op het Mercurius Business Park is al ruimte gereserveerd voor een modern Transferium (P+R). Snel internet in het buitengebied is broodnodig. Zaken die mede bepalen dat Stadskanaal ook in de toekomst een gemeente is die aantrekkingskracht heeft!"

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
24.	Regionaal woon-en leefbaarheidsplan	Tegengaan van leegstand en verpaupering als gevolg van de bevolkingskrimp in Oost-Groningen	<p>Op basis van de met de regio gemaakte prestatieafspraken op het gebied van wonen en leefbaarheid een nieuwe Woonvisie opstellen (dan wel een aanpassing op de bestaande Woonvisie) en voorts uitvoering geven aan projecten zoals omschreven in de Menukaart Oost-Groningen via twee pijlers:</p> <p>Pijler Wonen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Aanpak voorkomen verpaupering en waardedaling - Verduurzaming en woonlastenverlaging particuliere woningvoorraad - Rotte Kiezen-aanpak - Inpondfonds (met mogelijke sloop op termijn) - Transitie-/sloofonds - Aanpak regionaal deprogrammeren woningbouwplannen <p>Pijler Voorzieningen:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Intervisie Voorzieningen 	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
25.	Gebiedsontwikkeling Musselkanaal	Versterking van het woon-, en economische klimaat in Musselkanaal	Uitvoering geven aan het gebiedsontwikkelplan Musselkanaal dat gebaseerd is op de vier pijlers: wonen, economie, collectieve ruimten en sociaal.	2019-2022
26.	Doorontwikkeling Jeugdhulp	De tekorten binnen de Jeugdzorg beperken, maar wel blijven investeren in preventie.	Via een Taskforce Jeugdzorg Stadskanaal beter grip krijgen op de uitvoering van de Jeugdzorg. Dit doen we via vijf werkgroepen: Data-analyse, Ketensamenwerking, Preventie, Toegang en Inhoudelijk Administratieve Organisatie	2019
27.	<i>Snel internet</i>	<i>Dit is inmiddels gerealiseerd.</i>	<i>Dit punt wordt afgevoerd</i>	
28.	Eén gezin, één plan, één regisseur.	Meer persoonlijke aandacht en maatwerk in contacten met inwoners. Bij verstrekken van voorzieningen op het gebied van WMO, Jeugd- en Participatiewet nadruk op persoonlijke ontwikkeling. Betere kwaliteit tegen lagere kosten.	<ul style="list-style-type: none"> - Continu scholen van gemeentelijke consultants in onder andere gesprekstechnieken, wijkgericht en integraal werken. - Aanschaf ICT-systeem waarmee de individuele ICT-systemen van WMO, Jeugd- en Participatiewet worden gekoppeld. - Verbeteren monitoring door het inzichtelijk maken en koppelen van de gegevens WMO, Jeugd en Participatiewet in een "monitor sociaal domein". - Realiseren maatwerk budget om acute problemen die vragen om snelle maatregelen te kunnen oplossen. - Domein overstijgende werkgroepen installeren, ook problematiek en thema gericht, met als doel tot goede integrale samenwerking te komen. 	2019-2022
29.	Preventie Jeugd en Gezin	<ol style="list-style-type: none"> 1. Vermindering van drugsgebruik onder jongeren in Stadskanaal en verbeteren van de veiligheid. 2. Vermindering aantal problematische scheidingen. 3. Vermindering doorverwijzingen naar 	<ol style="list-style-type: none"> 1. GGD Groningen, Verslavingszorg Noord Nederland (VNN) en Welstad maken een plan van aanpak. 2. Bekendheid en gebruik van het Steunpunt Vroeghulp vergroten. Een zorgroute maken, instructie 	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
		<p>jeugdhulpvoorzieningen die via de huisartsen verlopen</p> <p>4. Hoger gebruik van bestaande en meestal vrij toegankelijke algemene voorzieningen ten behoeve van jeugd en gezinnen</p>	<p>medewerkers CJGV en ketenpartners.</p> <p>3. Het inzetten van een ondersteuner Jeugd en Gezin (OJG) die huisarts en het CJGV-team ondersteunt en adviseert bij het opschalen en afschalen. In 2017 is een pilot gestart in Stadskanaal. Vanaf september 2018 als doel ook de huisartsen in Musselkanaal en Onstwedde aan te haken.</p> <p>4. Bestaande ondersteuningsmogelijkheden, laagdrempelig toegankelijker én kenbaar maken.</p>	
30.	Wet maatschappelijke ondersteuning	<p>Wmo-maatwerkvoorzieningen voldoen aan de wet. Versterking van het Wmo-beleid door onder andere de transformatiedoelen nader te concretiseren en uit te voeren.</p>	<p>Voor de komende periode zijn er 4 speerpunten:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Op stellen nieuwe Nota WMO/Gezondheid. - Aanpassing verordeningen en beleidsregels als beleidsontwikkeling en/of wijziging van wet- en regelgeving daar aanleiding voor geven. - Inkoop: in het najaar van 2019 start het proces voor de inkoop van de begeleidingstaken voor de periode vanaf 2020. Daarbij zal aansluiting gezocht worden bij de inkoop van Beschermd Wonen dat mogelijk vanaf 2020 van de Centrumgemeente overgaat naar de lokale gemeenten. - Stimuleren van het levensloopbestendig maken van woningen, zodat mensen langer thuis kunnen blijven wonen door het uitvoeren van de Verordening Blijverslening Stadskanaal 2018. 	2019-2022
31.	Woonvisie actualiseren.	<p>De woningvoorraad is kwantitatief en kwalitatief afgestemd op de woonbehoefte van inwoners (onder andere senioren, gezinnen, jongeren).</p>	<p>Prestatieafspraken maken met de regionale woningbouwcorporaties.</p>	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
32.	Beschermd wonen en opvang	Voorzien in een passend ondersteuningsaanbod voor inwoners die te maken hebben met een psychiatrische of psychosociale achtergrond en onvoldoende op eigen kracht kunnen deelnemen aan het maatschappelijk leven	<ul style="list-style-type: none"> - Het bieden van begeleid wonen aan jongeren. Begeleid wonen voorziet in een belangrijke behoefte om maatschappelijk kwetsbare jongeren lokaal te ondersteunen naar zelfstandig wonen. - Aan de hand van het plan van aanpak Groninger Gemeenten de transformatie van Beschermd wonen en opvang verder uitwerken voor de lokale situatie. Dit betreft inwoners met complexe en/of meervoudige problemen die een vorm van begeleid/betaalbaar wonen nodig hebben in samenhang met passende zorg. In ieder geval gaat dit om de doelgroepen Beschermd Wonen, statushouders, inwoners met dementie, inwoners met ernstige psychiatrische aandoeningen, ex-gedetineerden en jongeren die een vorm van begeleid/betaalbaar wonen nodig hebben. 	2019-2022
33.	Veiligheid in gezin en samenleving	Een veilig thuis voor iedereen zonder agressie en geweld.	Het realiseren van een sluitende aanpak voor daders, slachtoffers en eventuele aanwezige kinderen van huiselijk geweld en huisverboden.	2019-2022
34.	Refaja Ziekenhuis	Behoud van het Refaja Ziekenhuis als een plek waar kwalitatief hoogwaardige ziekenhuiszorg wordt geboden.	Kwalitatief goede, volwaardige, betaalbare en toegankelijke zorg voor onze inwoners zo dichtbij mogelijk organiseren samen met relevante (zorg)partijen. Wij volgen de overlegstructuur voor het ontwikkelen van een lange termijn visie onder regie van de zorgverzekeraars. Daarnaast blijven wij aangesloten op de Drentse Zorgtafel en starten wij een Zuid-Oost Groninger taskforce die zich specifiek gaat richten op de zorgstructuur in Zuid-Oost Groningen met daarin een prominente plek voor het Refaja.	2019

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
			Wij kijken bij die visie-ontwikkeling verder dan het acute probleem van de verloskunde/kindergeneeskunde. Dat doen wij vanuit onze verantwoordelijkheid voor het welzijn van de inwoners in de regio Zuid-Oost Groningen en Zuid-Oost Drenthe en voor de totale werkgelegenheid en leefbaarheid van de gehele regio.	
35.	Toezicht WMO en Jeugd	Zorgverlening Wmo en Jeugd is rechtmatig, doelmatig en kwalitatief op orde.	Organiseren van regionale samenwerking, het opstellen van uitvoeringskaders voor en scholing van toezichthouders.	2019-2022
36.	Wijkcentrum Cereswijk	Een wijkcentrum in Cereswijk waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten en educatie kunnen krijgen.	Het voormalig schoolgebouw De Meander transformeren tot Wijkcentrum Cereswijk.	2019
37.	Meerjaren Onderwijshuisvesting	Een Meerjarenplan Onderwijshuisvesting dat draagvlak heeft van de schoolbesturen en dat past binnen de financiële kaders van de gemeente.	Besluitvorming over het Masterplan Onderwijshuisvesting Stadskanaal voorzien van een planning, prioritering en financiering.	2019
38.	Onderzoek ombudsfunctie	Een onafhankelijke functie die: <ul style="list-style-type: none"> - klachten, over de wijze waarop de gemeente zich tegenover inwoners, bedrijven en instellingen gedraagt, onderzoekt, - klachten oplost, - vertrouwen in de overheid herstelt, - de overheid laat leren van de klachten. 	Een onderzoek starten naar de mogelijkheden om dit op lokaal of regionaal te kunnen organiseren.	2019
39.	Terugdringen eenzaamheid	Het verminderen van eenzaamheid en tegengaan van sociaal isolement	Op basis van het meest actuele GGD- gezondheidsprofiel een plan van aanpak ontwikkelen.	2019
40.	Preventie schuldhulpverlening	Proberen te voorkomen dat inwoners met schulden te maken krijgen. Inwoners met schulden hebben we in beeld en helpen we met een traject van schuldhulpverlening.	Met de GKB zijn wij in gesprek voor het ontwikkelen van een preventieplan. Het doel is om preventieactiviteiten die nu nog een incidenteel karakter hebben, structureel in te bedden in ons beleid. Om inwoners met schulden eerder in beeld te hebben wordt de VoorzieningenWijzer in samenwerking met wooncorporaties, Welstad en	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
			Humanitas Thuisadministratie op grote schaal ingezet.	
41.	Intensivering armoedebeleid	Generatie armoede doorbreken en geen armoede onder kinderen.	Met Stichting Leergeld, Jeugdfonds Sport, Jeugdfonds Cultuur en Stichting Welstad ervoor zorgen dat alle kinderen uit gezinnen met een laag inkomen worden bereikt en waar nodig van directe hulpverlening worden voorzien. Om generatie armoede te doorbreken zijn wij aangesloten bij de Alliantie van Kracht. Hier wordt aan de hand van leerkringen, wetenschappelijk onderzoek en bestuurlijk overleg gezocht naar handvatten om generatie armoede te doorbreken.	2019-2022
42.	Rookvrije generatie	Ieder kind dat geboren wordt, krijgt de kans om volledig rookvrij op te groeien.	Plan van aanpak maken op welke wijze de gemeente kan gaan bijdragen aan de doelstelling van een rookvrije generatie.	2019
43.	Toekomst binnensport-accommodaties/ sporthal Stadskanaal	Voldoende capaciteit voor het bewegingsonderwijs in het basis- en voortgezet onderwijs. Een toekomstbestendige en betaalbare binnensport-accommodatie structuur die recht doet aan de behoefte van het onderwijs en sport.	Starten met een verkennend onderzoek naar de gewenste binnensportaccommodatie structuur in de kern Stadskanaal. Op basis daarvan maatregelen voorbereiden en/of plannen ontwikkelen.	2019
44.	Toekomst zwembaden	Duidelijkheid over de toekomst van de zwembaden door middel van besluitvorming in 2019.	Wij ondersteunen de belangengroepen van de zwembaden in Musselkanaal, Onstwedde en Stadskanaal om te komen met een plan waarin is aangegeven hoe de toekomst van hun bad(en) wordt gezien. Deze plannen worden betrokken bij besluitvorming over de toekomst van de baden.	2019
45.	Huisvestings problematiek van de Neuteboomschool en de Maarsborg	De huisvestingsproblematiek van de Mr. Neuteboomschool en de Maarsborg is opgelost, zo mogelijk in samenhang met kinderopvang, wijkcentrum, binnensport en/of andere voorzieningen in Maarsveld.	Starten met de voorbereiding.	2019-2022
46.	Goede recreatieve en toeristische verbindingen tussen zowel het gebied Westerwolde, de	Zowel de lokale economie als de werkgelegenheid op toeristisch gebied versterken.	Op het gebied van marketing en promotie van de toeristische infrastructuur de mogelijkheden voor uitbreiding van bestaande samenwerkingen met	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
	Veenkoloniën als de Drentse Hondsrug		buurgemeenten verkennen en daar waar mogelijk nieuwe samenwerking(en) aangaan.	
47.	Geïntegreerde ouderenzorg als vervolg op "Samen oud"	Ouderen zijn langer zelfredzaam, ervaren meer welbevinden en hebben minder (complexe) zorg nodig. De kwaliteit van zorg verbeterd terwijl de zorgkosten afnemen of gelijk blijven.	<p>Uitvoering geven aan het plan van aanpak voor de integrale zorg voor ouderen dat samen met gemeenten Veendam, Pekela en Menzis is opgesteld.</p> <p>In deze nieuwe opzet werken de huisartsenzorg, wijkverpleging en -verzorging en het gemeentelijke domein samen. Gestart wordt met de huisartsenpraktijken die de module 'Geïntegreerde Zorg voor Ouderen' van de zorgverzekeraar afnemen. Deze module is een onderdeel van de nieuwe bekostigingssystematiek van huisartsen waarin de samenwerking met het sociale domein rand voorwaardelijk is gesteld.</p> <p>In het verlengde van dit project is in de drie gemeenten samen met Menzis het onderzoek 'Effectief ontschotten' gestart. Daarin wordt onderzocht of er in de dienstverlening aan cliënten met zorg uit de Zorgverzekeringswet (ZvW) en Wmo sprake is van ongewenste 'dubbelingen', onvoldoende maatwerk of taken die niet door de juiste professional uitgevoerd worden.</p>	2019-2022

Stadskanaal pakt aan!

"Stadskanaal kenmerkt zich door nuchterheid en een mentaliteit van gewoon doen. Onze aanpak is er één van gezonde lef en handen uit de mouwen. Wij staan voor de 'ja, tenzij' benadering. Als er een goed initiatief is, werken we hier graag aan mee. We zijn een tikkeltje eigenwijs en wachten niet graag af. We werken vanuit eigen kracht, zetten onze kennis en expertise in, maar realiseren ook meerwaarde door samenwerking. We faciliteren en werken samen met onze inwoners, ondernemers, onderwijsinstellingen, maatschappelijke organisaties, gemeenten in de regio, de noordelijke provincies en zoeken waar nodig ook de verbinding over onze landsgrenzen. Dit doen we in projecten, in het wijkgericht werken, in bestuur en dienstverlening waarbij we actief inzetten op het werven van fondsen en subsidies. We beseffen heel goed dat economische en maatschappelijke opgaven zich niet altijd tot de gemeentegrenzen beperken. We koesteren hierbij de korte lijnen, zijn toegankelijk en werken open en transparant. We staan voor uitstekende dienstverlening en een herkenbaar en benaderbaar bestuur!"

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
48.	Organisatie in Beweging	De gemeentelijke organisatie is kwalitatief en kwantitatief toekomstbestendig en toegerust voor de bestuurlijke opgaven van de gemeente en een aantrekkelijke werkgever.	Het opstellen en uitvoeren van een uitvoeringsplan "Organisatie in beweging" waarin is beschreven hoe de gemeentelijke organisatie doorontwikkelt om de koers en focus uit het Koersdocument Stadskanaal Koersvast uit te kunnen voeren.	2019
49.	Stadskanaal Digitaal	De dienstverlening is hoofdzakelijk digitaal en voldoet aan de eisen van privacy en informatiebeveiliging. Medewerkers kunnen plaats- en tijdonafhankelijk werken.	Uitvoering geven aan het informatiebeleidsplan voor de periode 2018 tot en met 2020.	2019-2020
50.	Een daadkrachtig, open en integer bestuur	Inwoners, bedrijven en instellingen hebben vertrouwen in het gemeentebestuur.	Wij volgen actief de ontwikkelingen in onze gemeente en waar nodig ondernemen we actie. Wij zijn eerlijk en open en hebben geen verborgen agenda's. Ook zijn we betrouwbaar. Voor ons geldt: "afpraak is afspraak". Onze besluiten nemen we zorgvuldig en afgewogen en communiceren hierover zo open mogelijk.	2019-2022
51.	Een transparant, betrokken en zichtbaar gemeentebestuur	Inwoners -jong en oud- , ondernemers en maatschappelijke instellingen voelen zich betrokken bij het democratisch proces.	Wekelijks houden wij op dinsdagmorgen van 9.00-11.00 uur op afspraak spreekuur voor onze inwoners. Gedurende onze collegeperiode bezoeken we alle 13 dorpen en wijken. Wij bezoeken regelmatig bedrijven en maatschappelijke organisaties en zijn zo veel mogelijk aanwezig tijdens allerlei evenementen in onze gemeente.	2019-2022

Nr:	Ambities	Wat willen wij bereiken?	Wat doen wij daarvoor?	Periode
52.	Herindeling	Een bestuurskrachtige en toekomstbestendige gemeente.	In het Bestuursakkoord hebben we afgesproken dat we nog steeds willen herindelen maar dat we initiatieven van anderen afwachten.	2019-2022
53.	Doorontwikkeling wijkgericht werken	Samen met bewoners en instellingen vroegtijdig signaleren van ontwikkelingen in de wijk en er adequaat op acteren.	Het opstellen van wijkvisietrajecten. Ze bestaan uit de onderdelen kijk op de wijk, wijkvisie, wijkprogramma en projectenagenda. De wijkvisietrajecten stellen ons in staat om met onze partners, op strategisch, tactisch en uitvoerend niveau integraal aan het uiteindelijke doel "leefbare wijken" te werken.	2019-2022
54.	Communicatiebeleid	Eigentijds communicatiebeleid gericht op het realiseren van betrokkenheid en draagvlak bij belangrijke ontwikkelingen.	<p>We peilen vroegtijdig het sentiment rondom ontwikkelingen en acteren hierop: eerlijk in gesprek gaan om draagvlak te verhogen en begrip te vergroten voor wederzijdse standpunten.</p> <p>We stellen ons proactief op en passen processen en werkwijzen daar op aan. We maken actief gebruik van (sociale) media en partners. Bij de start van projecten en ontwikkelingen geven we advies over de te volgen communicatiestrategie en zorgen we voor goede communicatie.</p>	2019-2022

BEGROTING

BELEIDSBEGROTING

Programmaplan

LEESWIJZER PROGRAMMAPLAN

Het overzicht "Kaders" bevat de door u vastgestelde beleidsnota's of bovengemeentelijke nota's die betrekking hebben op de programma's.

De programma's zijn opgebouwd door antwoord te geven op de zogenaamde drie "W"-vragen: "Wat willen wij bereiken?", "Wat doen wij daarvoor?" en "Wat mag het kosten?".

Het programmaplan bevat verder het onderdeel Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien en het overzicht van de kosten van overhead.

Programmanaam

De begroting kent vier programma's. Onder de naam van het programma is aangegeven welke taakvelden onder dit programma vallen.

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijk effect

Hier worden de maatschappelijke effecten genoemd die beoogd worden met het programma.

Nieuw beleid

Hier staan de nieuwe beleidsprioriteiten. De indeling is als volgt:

1. Prioriteiten als gevolg van wettelijke verplichtingen
2. Prioriteiten als gevolg van aangegane eigen verplichtingen
3. Prioriteiten als gevolg van wensen/ambities

Onder nieuw beleid vatten wij alleen die beleidsprioriteiten waarvoor tot dusver nog geen budget beschikbaar gesteld is. Dus nieuw beleid = nieuw geld.

Wat doen wij daarvoor?

Hier worden van de taakvelden die tot het programma behoren de belangrijkste activiteiten genoemd.

Indien van toepassing wordt het nieuwe beleid nader uiteengezet. Daarna worden de activiteiten van het bestaande beleid van de taakvelden genoemd.

Bestaand beleid kan overigens wel nieuwe activiteiten bevatten, waarvan de kosten gedekt worden uit bestaande en voor dat doel beschikbaar gestelde budgetten.

Wat mag het kosten?

Lasten en baten

Hier worden de lasten en de baten van zowel het nieuwe als het bestaande beleid van het programma in één totaal vermeld.

Taakvelden

Hier worden de lasten en baten gespecificeerd naar taakvelden.

Toelichting

Hier is aangegeven (indien van toepassing) welk deel van de ramingen betrekking heeft op nieuw beleid.

Eventueel wordt een korte toelichting gegeven op de ramingen van het begrotingsjaar. Het verschil tussen de cijfers van 2019 en 2018 is beknopt toegelicht.

Meerjarenraming

Hier wordt een korte toelichting gegeven op de ramingen van de meerjarenraming 2020-2022.

Mutaties reserves

Hier wordt een toelichting gegeven op de geraamde mutaties reserves die betrekking hebben op het programma.

KADERS

Accommodatieplan "Gezonde basis voor Stadskanaalse accommodaties"
 Afvalwaterplan 2016-2021 Groningen-Oost en Specificatie Stadskanaal
 Beleidsnota 0^e-lijn "Voor-, vroeg- en nazorg"
 Beleidsplan Jeugdhulp 2018-2020
 Beleidsplan Openbare verlichting
 Beleidsplan Veiligheidsregio Groningen 2016-2019
 Beleidsplan Wmo 2013-2017 "De Kracht van Verbinden"
 Bestuursakkoord 2018-2022 - "Samen koersvast naar de toekomst"
 Bestuursovereenkomst met het Centraal Orgaan opvang Asielzoekers (COA)
 Categorisering wegen
 Deelname verklaring duurzaam inkopen (gemeente-Senter Novem)
 Economisch Actieplan
 Energieakkoord Noord-Nederland
 Erfgoedverordening
 Gezamenlijk Plan Groninger gemeenten Van Beschermd Wonen en Opvang naar wonen met begeleiding op maat: op weg naar 2020
 Herijking Armoedebelief Gemeente Stadskanaal 2016 "Perspectief zien en kansen benutten"
 Herziening subsidie- en tarievenbeleid sport 2009
 Integraal Veiligheidsplan Stadskanaal 2015-2018
 Integrale gebiedsontwikkeling Musselkanaal
 Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte
 Klimaatakkoord gemeenten en Rijk
 Koersdocument Kwaliteit en Rechtmatigheid in de Wmo 2015 en de Jeugdwet
 Koersdocument Publieke gezondheid in de regio Groningen: Ontwikkelperspectief 2017-2020
 Koersdocument Stadskanaal Koersvast "Nait soezen, moar doun"
 Koers Wedeka
 Lokaal Akkoord 2016-2020 "Samen werken aan goed en passend wonen"
 Meerjarig programma: Van beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat
 Naar een integrale Schuldhulpverlening 2011
 Nota "Stadskanaal, samen met de burger", integraal beleidskader sociaal domein
 Nota "Van AWBZ naar WMO"
 Nota Cultuur in kanalen
 Nota Doorontwikkeling Huishoudelijke Hulp
 Nota Duurzame energie en energiebesparing
 Nota Grondbeleid 2017-2020
 Nota Integraal Huisvestingsplan (IHP) Onderwijs 2015-2018
 Nota Invoering Participatiewet in Oost-Groningen
 Nota Leerplicht en het recht op onderwijs
 Nota Lokaal Gezondheidsbeleid 2013-2016
 Nota Lokaal Onderwijsbeleid "Talent Centraal"
 Nota VANG gemeente Stadskanaal (Van Afval Naar Grondstof 2017-2020) en Notitie uitwerking variant 2 VANG
 Nota Wijkgericht werken in onze organisatie
 Notitie HRM-beleid
 Ontwikkelprogramma Training en Diagnose Centra (gemeenten Stadskanaal en Veendam)
 Omgevingsnota Stadskanaal 2013-2014
 Plan van aanpak "Kans voor de Veenkoloniën"
 Positioneringsonderzoek GGD
 Preventie- en handavingsplan Drank- en Horecawet 2014-2016
 Provinciaal Omgevingsplan (POP3)
 Regionaal Crisisplan rampenbestrijding
 Regionaal Kompas Actief onder Dak 2014-2017

Regionaal Prestatiekader
Regionaal Veiligheidsplan Noord Nederland 2015-2018
Regionaal woon- en leefbaarheidsplan (menukaart voor Oost-Groningen)
Sportnota Stadskanaal 2014-2018
Structuurplan Gemeente Stadskanaal
Systematiek van waarderings- en activiteitensubsidies
Toegankelijkheidsagenda Stadskanaal (startnotitie)
Toeristische visie Westerwolde
Visie winkelcentrum Stadskanaal
Welstandsnota
Woonvisie 2015-2025 "Kwaliteit en kwantiteit in wonen, leven en zorg"

Programma's

1. PARTICIPATIE

Meedoen en Zelfredzaamheid

Taakvelden Economie en Sociaal domein

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten

Onze inwoners voelen zich prettig in Stadskanaal en participeren in de samenleving. Ook al zijn er beperkingen. Zij kunnen zolang als zij dat willen in hun eigen woonomgeving blijven wonen. Zij dragen zelf de verantwoordelijkheid voor de inrichting van hun leven en leefomgeving, maar weten dat zij kunnen vertrouwen op de aanwezigheid van voldoende algemene voorzieningen en op ondersteuning van de gemeente of van andere professionals als dit niet meer op eigen kracht of met hulp van het sociale netwerk lukt. In situaties waar de leefbaarheid onder druk staat en in situaties waar sprake is van onvoldoende zelfredzaamheid werken wij samen met maatschappelijke instellingen en (vertegenwoordiging van) bewoners aan verbetering.

Effecten taakvelden Economie

- Een aantrekkelijke gemeente zijn en blijven voor ondernemers, waar middelgrote en kleine bedrijven floreren.
- Behoud en uitbreiding van werkgelegenheid in het algemeen en waar mogelijk de vestiging van bedrijven die laaggeschoold werk bieden in combinatie met een goede en praktische aansluiting in opleidingen.
- Goede aansluiting tussen onderwijs, regionaal bedrijfsleven en samenwerking met overheid.
- Realisatie Innovatiewerkplaats en commerciële werkplaatsen, samen met onderwijsinstellingen en het bedrijfsleven.
- Uitvoering Centrumvisie Stadskanaal.
- Uitvoering Integrale Gebiedsontwikkeling Musselkanaal.
- Evenwichtige en aantrekkelijke warenmarkten.

Effecten taakvelden Sociaal domein

- Verantwoordelijke inwoners, alleen indien zij niet of onvoldoende in de kosten van hun bestaan kunnen voorzien en anders problemen ondervinden in hun maatschappelijk functioneren en participeren, helpen en ondersteunen en *tijdelijk* een inkomensondersteuning bieden.
- Een samenhangend aanbod van hulpverlening.
- Voorkomen dat jongeren buiten de samenleving raken.
- Laagdrempelige voorzieningen voor minima zodat ook zij in de samenleving kunnen "meedoen".
- Eén eenduidige klant- en werkgeversbenadering in Oost-Groningen voor de uitvoering van de Participatiewet.
- Deelname van mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt en een arbeidsbeperking aan onze samenleving, waarbij jongeren onder de 27 jaar en mensen met arbeidspotentieel (trede 3 en 4 van de participatieladder) prioriteit krijgen.
- Samen met het bedrijfsleven realiseren van afspraakbanen in het kader van de Participatiewet.
- Doorontwikkelen Trainings- en Diagnosecentra (TDC's) en Wedeka naar een breed leer-werkbedrijf.
- Organiseren van beschermt werken.

Nieuw beleid

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Sociaal domein - Maatwerkdienst verlening 18+	Gemeentelijke Kredietbank (GKB)	Schuldhulpverlening	Beraden op de wijze van uitvoering	1
Sociaal domein - Geëscaleerde zorg 18+	Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvvggz)	Het binnen het gemeentelijke domein (Wmo) regelen van rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ), waarbij verplichte zorg straks ook buiten een instelling opgelegd kan worden en meer op maat gegeven.	Het uitwerken van de nieuwe verantwoordelijkheden in samenhang met de transformatie van Beschermd Wonen en Opvang, de aanpak van verwarde personen, het OGGz-beleid en verbinden aan ons beleid veiligheid en zorg.	1

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Functiemenging	%	2017	44,3	52,4
2	Vestigingen (van bedrijven)	aantal per 1.000	2017	115,1	139,7
3	Banen	aantal per 1.000	2017	617,6	758,2
4	Jeugdwerkloosheid	%	2015	3,56	1,52
5	Netto arbeidsparticipatie	%	2017	62,8	66,7
6	Bijstandsuitkeringen	aantal per 1.000	2 ^e hj 2017	47,3	41,1
7	Kinderen in armoede	%	2015	7,85	6,58
8	Aantal re-integratievoorzieningen	aantal per 1.000	2 ^e hj 2017	50,4	29
9	WMO-cliënten met een maatwerkarrangement	aantal per 1.000 inwoners	2 ^e hj 2017	101	57
10	Jongeren met jeugdhulp	%	2 ^e hj 2017	11,5	9,7
11	Jongeren met jeugdbescherming	%	2 ^e hj 2017	2,1	1
12	Jongeren met delict voor de rechter	%	2015	1,08	1,45
13	Jongeren met jeugdreclassering	%	2 ^e hj 2017	0,4	0,4

Bron: Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)

Toelichting

1. De functiemengingsindex (FMI) weerspiegelt de verhouding tussen banen en woningen, en varieert tussen 0 (alleen wonen) en 100 (alleen werken). Bij een waarde van 50 zijn er evenveel woningen als banen.
2. Het aantal vestigingen van bedrijven per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
3. Het aantal banen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
4. Het percentage werkeloze jongeren (16-22 jaar).
5. Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de (potentiele) beroepsbevolking.
6. Het aantal personen met een bijstandsuitkering per 1.000 inwoners van 18 jaar en ouder.
7. Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen.
8. Het aantal re-integratievoorzieningen per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-64 jaar.
9. Het aantal per 1.000 inwoners in de betreffende bevolkingsgroep. Een maatwerkarrangement is een vorm van specialistische ondersteuning binnen het kader van de Wmo. Voor de Wmo gegevens geldt dat het referentiegemiddelde gebaseerd is 327 deelnemende gemeenten.
10. Het percentage jongeren tot 18 jaar met jeugdhulp ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
11. Het percentage jongeren tot 18 jaar met een jeugdbeschermingsmaatregel ten opzichte van alle jongeren tot 18 jaar.
12. Het percentage jongeren (12-21 jaar) dat met een delict voor de rechter is verschenen.
13. Het percentage jongeren (12-22 jaar) met een jeugdreclasseringsmaatregel ten opzichte van alle jongeren (12-22 jaar).

Overig

Indicator voorzieningen	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Aantal uitkeringsgerechtigden	1.026	1.040	990
Uitstroom uit de uitkering	290	375	375
Aantal aanvragen bijzondere bijstand	780	750	800
Aantal Bewindvoering	523	450	500
Instroom SHV	196	175	175
Aantal Schuldregelingen	245	165	150
Aantal Budgetbegeleiding	184	250	250
Aantal WSNP	58	75	60
Uitstroom SHV	135	150	150
Aantal trajecten Vroegsignalering	75	50	200
Aantal in behandeling bij Humanitas-thuisadministratie	120	150	150
Aantal in behandeling bij Stichting Leergeld	345	400	450
Aantal in behandeling bij Jeugdportfonds (JSF)	120	200	180
Aantal in behandeling bij Jeugdcultuurfonds	-	-	40

BEGROTING

Indicator arbeidsparticipatie	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019
Verbetering trede 3 t.o.v. peildatum 1 januari 2019*	-	-	25%
Plaatsing op werkstages**	-	-	150
Plaatsing op reguliere en gesubsidieerde arbeid***	-	-	200
Leer werkplekken Wedeka (pilots)	-	-	25
Techniektesten DOK4	-	-	50
Aantal WSW plaatsen Wedeka	632	628	614

* Percentage van het aantal klanten die op 1 januari 2019 in trede 3 geregistreerd staan en naar treden 4, 5 of 6 doorstromen, dan wel uitstromen (naar werk).

** Gemiddeld aantal klanten die via een werkstage intern (bij Wedeka) of extern (bij reguliere werkgevers) werkervaring opdoen.

*** Regulier werk inclusief parttime, afspraakbanen, beschut werk en uitzendbanen.

Wat doen wij daarvoor?**NIEUW BELEID***TAAKVELDEN SOCIAAL DOMEIN**Maatwerkdienstverlening 18+*

Het contract met de Gemeentelijke Kredietbank (GKB) loopt af op 30 juni 2023. Wij gaan onderzoeken op welke wijze de schuldhulpverlening na het aflopen van voornoemd contract het beste georganiseerd kan worden. Extra aandacht hierbij krijgt preventie en vroegsignalering om schuldenproblematiek te voorkomen of vroegtijdig aan te pakken.

Geëscaleerde zorg 18+

De Wet bijzondere opnemingen in psychiatrische ziekenhuizen (Wet Bopz) wordt op 1 januari 2020 vervangen door de Wet verplichte geestelijke gezondheidszorg (Wvggz), de Wet Zorg en Dwang (WZD) en de Wet Forensische Zorg (WFZ). De Wvggz heeft betrekking op het gemeentelijke domein (Wmo) en regelt de rechten van mensen die te maken hebben met verplichte zorg in de Geestelijke Gezondheidszorg (GGZ). Een belangrijk verschil ten opzichte van de Wet Bopz is dat verplichte zorg (in de vorm van een crisismaatregel door de burgemeester) straks ook buiten een instelling opgelegd kan worden en meer op maat kan worden gegeven. Bijvoorbeeld door iemand buiten een instelling verplichte begeleiding te geven, aan huis of in een polikliniek. Tijdens de verplichte zorg moet er steeds aandacht zijn voor de maatschappelijke participatie van de cliënt. Hij/zij moet dus mee kunnen blijven doen in de maatschappij of alvast voorbereid worden om na de behandeling weer een maatschappelijk leven op te bouwen. Ook is de gemeente verantwoordelijk voor (de inrichting van) een meldpunt en het opzetten van adequate vervolgstappen na een melding. De nieuwe wet is meer gericht op het voorkomen van verplichte zorg en het kiezen voor minder dwang. Ook zullen de schadelijke effecten van verplichte zorg op de langere termijn meer aandacht krijgen. Wij willen de nieuwe verantwoordelijkheden uitwerken in samenhang met de transformatie van Beschermd Wonen en Opvang, de aanpak van verwarde personen, het OGGz-beleid en verbinden aan ons beleid veiligheid en zorg.

BESTAAND BELEID

Bij dit programma staan meedoen en zelfredzaamheid centraal. Belangrijk uitgangspunt is dat de gemeente een ondersteunende en faciliterende rol heeft en dat inwoners en ondernemers zelf verantwoordelijk zijn.

Werk, Werk, Werk is voor ons een belangrijk thema. Wij zien een ambitieuze rol weggelegd voor de gemeente om de verdere ontwikkeling (behoud en versterken) van de lokale en regionale economie te versterken. In de samenwerking met ondernemers en onderwijs moet de gemeente nog meer de coördinerende rol oppakken om de kansen op werkgelegenheid te vergroten.

Doel hiervan is uitbreiding van de werkgelegenheid, minder werkloosheid en een betere match tussen vraag en aanbod. Naast onze inzet op het uitbreiden van de werkgelegenheid, zetten we in op een betere match tussen wat de markt aan competenties vraagt en de competenties van de werkzoekenden binnen ons Trainings- en Diagnosecentrum (TDC). Hiertoe is het Ontwikkelprogramma TDC met bijbehorend Activiteitenplan ontwikkeld (zie *Arbeidsmarkt*).

Voor dit programma gelden de uitgangspunten van de Wmo die ook zijn verwerkt in onze nota "Stadskanaal, samen met de burger", het integrale beleidskader voor het sociaal domein. Dat wil zeggen dat alle subsidies, interventies, verstrekkingen, etc. gericht zijn op het versterken van de zelfredzaamheid en participatie van onze inwoners. Lukt dit niet op eigen kracht of met hulp van het eigen netwerk dan is ondersteuning noodzakelijk. Daarbij gaan we uit van wat iemand wel kan en organiseren aanvullende hulp met behulp van de omgeving of met algemene voorzieningen. In situaties waarin dit niet toereikend is kan een beroep worden gedaan op een individuele maatwerkvoorziening of op specialistische hulp. Wij geven dit programma vorm in samenwerking met onze ketenpartners zoals bewoners(organisaties), vrijwilligers, scholen, wijkorganisaties, politie, zorgorganisaties, de zorgverzekeraar, het zorgkantoor en woningbouwcorporaties. Dit leidt tot een goede afstemming met het totale aanbod aan activiteiten in de gemeente.

TAAKVELDEN ECONOMIE

Fysieke bedrijfsinfrastructuur

- Wij treden actief op als intermediair op het gebied van verkoop van bedrijventerreinen, onze ambitie is om (tijdelijk) zonneparken te ontwikkelen op bedrijventerreinen door slim gebruik te maken van braakliggende gronden.
- Uitvoeren van de centrumontwikkeling Stadskanaal (zie de toelichting bij programma 3 Leefbaarheid).
- Uitvoeren van de integrale gebiedsontwikkeling Musselkanaal (zie de toelichting bij programma 3 Leefbaarheid).

Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen

- Actieve medewerking verlenen aan initiatieven tot vestiging en uitbreiding van bedrijven die de structuur van de werkgelegenheid van de gemeente versterken.
- Het gericht faciliteren van bedrijven in samenwerking met het Stadskanaalster bedrijfsleven. Vanuit de diverse netwerken worden actief leads benaderd op het gebied van werkgelegenheid, waar mogelijk in samenwerking met regionale partners zoals de NOM. Werkgelegenheid voor de doelgroep van de participatiewet heeft daarbij onze extra aandacht.
- Voor de facilitering van het bedrijfsleven geven wij concreet inhoud aan het waar mogelijk stimuleren en faciliteren van economische dynamiek. Wij maken tijd om concrete invulling te geven aan de innovatiewerkplaats door actief ondernemers te benaderen en het faciliteren van deelnemende partijen. Dagelijkse contacten en afstemming met ondernemers, overheden, onderwijs en kennisinstellingen middels goede relaties, korte lijnen en het werken aan positieve dynamiek zorgen hiervoor. Daarnaast willen we voorzien in de randvoorwaarden voor ondernemerschap door het waarborgen van een hoog niveau van gemeentelijke dienstverlening.
- Het adviseren, begeleiden en doorverwijzen van (startende) ondernemers naar interessante stakeholders, waaronder het ROI.
- Wij onderhouden goede contacten door regelmatige bedrijfsbezoeken.
- Het bieden van een evenwichtige en aantrekkelijke warenmarkt in Stadskanaal en Musselkanaal voor het winkelend publiek.
- Het realiseren van een breed assortiment aan aangeboden producten op de warenmarkten is van groot belang voor de aantrekkingskracht voor de marktbezoekers.

Economische promotie

- Via PR en beursdeelname de gemeente Stadskanaal actief onder de aandacht brengen om kansen te creëren op het gebied van werkgelegenheid.
- Uitvoering van de Toeristische visie Compleet Westerwolde, op basis van het uitvoeringsprogramma.
- Samen met de gemeente Westerwolde ondersteunen van de Stichting Promotie Westerwolde en Tourist Info bij de uitvoering van marketingactiviteiten en de informatievoorziening aan toeristen.
- Ondersteunen van het routebureau wandelen in Groningen.
- Deelname aan het in 2019 te organiseren tweedaagse wandelevenement van Tocht om de Noord in onze regio.
- Het scheppen van voorwaarden en faciliteren van (toeristische) markten, evenementen, zomermarkten, etc.

TAAKVELDEN SOCIAAL DOMEIN

Samenkracht en burgerparticipatie

Activiteiten maatschappelijk werk

- Subsidiëring en laten uitvoeren van basistaken door het algemeen maatschappelijk werk (amw).
- (Co)subsidiëring van een organisatie voor slachtofferhulp.
- Het subsidiëren van een steunpunt voor mantelzorgers en vrijwillige thuishulp.
- Inzet van een mantelzorgscan.
- Uitvoeren Blijk van Waardering voor mantelzorgers die intensieve zorg bieden, inclusief jonge mantelzorgers.
- Het bieden van een (vrijwillige) telefonische bereikbaarheid ("luisterend oor") 24 uur per dag. Dit wordt door het VNG landelijk ingekocht en uitgevoerd door Sensor.

- Inzet van activiteiten gericht op jonge mantelzorgers.
- Uitvoeren van het vrijwilligersbeleid zoals dat in de Kadernota 0-de lijn is opgenomen.
- Vrijwilligers worden, zo nodig, ondersteund bij het verwerven van een VOG-verklaring.
- Subsidiering van Stichting Vluchtelingenwerk Noord Nederland (SVNN) voor de maatschappelijke begeleiding van statushouders voor een periode van 1,5 jaar.
- Het realiseren van onze taakstelling op het gebied van huisvesting vergunninghouders.
- Bevorderen van de integratie en participatie van vergunninghouders aan de hand van afspraken op het gebied van onderwijs, werk/participatie/integratie, gezondheidszorg, veiligheid, jeugdhulp en huisvesting. Met de vergunninghouders wordt een participatieverklaringsovereenkomst afgesloten na het afronden van een participatieverklaringstraject waarin de vergunninghouder wordt geïnformeerd over de in Nederland geldende waarden en wegwijs wordt gemaakt in de Stadskanaalster samenleving.
- Uitvoering geven aan de Wet gemeentelijke anti-discriminatievoorzieningen. De wettelijke taken (behandeling en registratie van meldingen) zijn belegd bij het provinciale Discriminatie Meldpunt Groningen (DMG), het lokale meldpunt en doorgeleiding naar het DMG is belegd bij het CJGV. Daarnaast pakt het CJGV de (niet wettelijke) preventieve taak van voorlichting en advies in de bestrijding en voorkoming van discriminatie op door het beschikbaar stellen van foldermateriaal.

Activiteiten Voorzieningen WMO

- Het laten uitvoeren van de Algemene Voorziening Schoonmaakondersteuning (AVS) en uitvoeren van een financiële compensatieregeling voor de AVS voor de doelgroep WMO.

Activiteiten Welzijn breed

- Het vertalen van landelijke ontwikkelingen naar lokaal beleid.
- Doorontwikkelen van de integrale visie op de toegang "Stadskanaal, samen met de burger".
- Coördinatie uitvoering beleidsnota 0^e-lijn "Voor-, vroeg-, en nazorg, kaders voor preventie, advies en ondersteuning". De uitvoering vindt plaats door verschillende uitvoerders binnen verschillende programma's.
- Het organiseren van afstemming met ketenpartners waaronder het versterken van de samenwerking met het medische domein (zorgkantoor, zorgverzekeraar, wijkverpleegkundigen, huisartsen, specialistische medische zorg).
- In samenwerking met zorgverzekeraar Menzis de integrale zorg voor (kwetsbare) ouderen vormgeven gericht op een ketensamenwerking tussen het medische en gemeentelijke sociale domein.
- Aanpak eenzaamheid.
- Het voorbereiden en opstarten van nieuwe algemene voorzieningen.
- Ambtelijke ondersteuning aan de Participatieraad.
- Coördinatie Subsidieregelingen en voorbereiden jaarlijkse besluitvorming.
- Coördinatie budgetsubsidie stichting Welstad.
- Coördinatie Uitvoeringsplan WMO.
- Uitvoeren van het wettelijk verplichte cliënt-ervaringsonderzoek en deelname aan de monitor sociaal domein.
- Uitvoeren van notitie "Toegankelijkheid is de norm".
- Een bijdrage leveren aan visies, programma's en projectenagenda's voor de wijken en dorpen volgens het programma wijkgericht werken (zie ook programma 3 Leefbaarheid).
- Inzet buurtwerkers en het verstrekken van wijkbudgetten aan wijkraden.

Activiteiten Sociaal cultureel werk

- Op basis van het Programma van Eisen Welzijnsvoorzieningen zijn afspraken gemaakt met Stichting Welstad voor het sociaal cultureel werk, ouderenwerk, algemeen maatschappelijk werk/buurtwerk, mantelzorgondersteuning, vrijwilligerswerk, opbouwwerk, brede scholen, combinatiefunctionaris/buurtsportcoaches en het jeugd- en jongerenwerk. Er is gekozen voor een integrale benadering van werkgebieden in het sociale domein. De eisen ten aanzien van de te bereiken resultaten zijn daarom niet meer gekoppeld aan de afzonderlijke onderdelen. De integrale eisen zijn onderdeel van de jaarlijkse verantwoording.
- Het verstrekken van subsidies en bijdragen aan een aantal organisaties en aan projecten die passen in het beleid.

- Jaarlijks overleg met de schoolbesturen over de inzet van de buurtsportcoaches. Zij leveren een financiële bijdrage.
- De exploitatie van buurthuizen en multifunctionele accommodaties, inclusief het optimaliseren van het beheer en gebruik van deze accommodaties (bijvoorbeeld ruimtes efficiënter inzetten door medegebruik).
- Ontwikkeling wijkcentrum Cereswijk.

Activiteiten Kinderopvang

- Om gezinnen die geen recht op kinderopvangtoeslag hebben, wanneer dat nodig is, toch in de gelegenheid te stellen om gebruik te maken van de kinderopvang kan een sociaal en/of medische indicatie worden afgegeven.
- De GGD Groningen voert voor ons de wettelijk verplichte inspecties uit. Gastouderbureaus, gastouders, kinderdagverblijven, organisaties voor buitenschoolse opvang en peuterspeelzalen die voldoen aan de wettelijke kwaliteitseisen worden opgenomen in het Landelijk Register Kinderopvang.

Wijkteams

- Het bieden van informatie, advies en ondersteuning op het gebied van wonen, zorg en welzijn.
- Het realiseren van de toegang naar gemeentelijke (algemene en maatwerk) Wmo- en jeugdhulpvoorzieningen.
- Hulpvragen kunnen via verschillende wegen bij ons binnen komen. Het KCC handelt eenvoudige vragen Wmo en jeugd af. Voor de meer specialistische vragen wordt doorgeschakeld naar specialisten van het CJGV (jeugdzaken, OGGz en veiligheid) en de backoffice WMO. Vragen en meldingen kunnen ook via stichting Welstad binnenkomen. Met Welstad hebben wij hierover afspraken gemaakt.
- Het CJGV is de plek van waaruit de (jeugd)hulp lokaal en regionaal gecoördineerd en voor een deel geïndiceerd en uitgevoerd wordt. Daarnaast vindt vanuit het CJGV coördinatie plaats van de aanpak en de zorg in multi-problemsituaties. Dit heeft een relatie met maatschappelijke opvang, de Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz), het beleid voor woonoverlast, de nazorg van ex-gedetineerden en het beleid voor huiselijk geweld en huisverboden. In het kader van preventie wordt in provinciaal verband integrale vroeghulp ingezet en voert de GGD taken op het gebied van de vroegsignalering 0-4 jarigen uit.
- De inzet van onafhankelijke cliëntondersteuning, tolk (anderstaligen) of een doventolk voor het gehele sociale domein.
- De inzet van medische advisering voor het gehele sociale domein. In 2019 vindt een nieuwe aanbesteding plaats.

Inkomensregelingen

Inwoners van de gemeente die niet, of in onvoldoende mate, in de noodzakelijke kosten van het bestaan kunnen voorzien en ook anders problemen ondervinden in hun maatschappelijk functioneren en participeren, worden geholpen en gestimuleerd zodat zij zo kort mogelijk van deze hulp afhankelijk zijn.

- Door de aantrekkende economie verwachten we ten opzichte van 2018 een daling van het aantal inwoners dat een beroep zal doen op een vorm van gemeentelijke inkomensondersteuning. Voor 2019 wordt uitgegaan van gemiddeld 990 cliënten. Hier vallen ook de cliënten onder die vanuit de loonkostensubsidiesystematiek inkomen genereren.
- We zetten in op het voorkomen van onjuiste instroom, op het rechtmatig verstrekken van inkomensvoorzieningen en op het bevorderen van uitstroom. Wij koersen voor 2019 op een uitstroom van 375 personen.

De herijkte nota armoedebeleid vormt ook in 2019 de basis voor ons beleid en uitvoering. De aanbevelingen vanuit de herijkte nota armoedebeleid zijn omgezet in een plan van aanpak voor realisatie en worden doorontwikkeld.

- Voor 2019 wordt ingezet op het nog beter bereiken van de doelgroepen. Daarnaast willen we bewerkstelligen dat partijen elkaar nog beter kunnen vinden binnen de uitvoering van het minimabeleid.
- De middelen voor het intensiveren van het armoedebeleid zullen in 2019 in grote lijnen worden besteed aan dezelfde doelen als in de voorgaande jaren (onder andere schuldhulpverlening, subsidiëring Voedselbank, volkstuintjes minima, Stichting Urgente Noden etc.).
- De middelen voor het intensiveren van het Kindpakket zullen in 2019 besteed worden aan Stichting Leergeld, het schoolpakket en het Jeugdfonds sport en cultuur.

- Vroegsignalering en preventie van problematische schulden blijven belangrijke aandachtspunten. Hiervoor zullen we de mogelijkheden om de Voorzieningen Wijzer structureel in te zetten nader onderzoeken.
- Wij gaan het contact met de commerciële bewindvoerderskantoren vanwege beperkte resultaten niet verder intensiveren. De GKB is onze belangrijkste partner op het gebied van schuldhulpverlening. Zij leveren kwaliteit en vlotte schuldhulpverlening. Wij zetten in op het vergroten van de bewustwording hiervan bij de diverse zorgpartijen en woningcorporaties.

Begeleide participatie

Voor de begeleiding van onze inwoners die een beroep doen op een uitkering Participatiewet, IOAW/IOAZ hebben we ons Training en Diagnose Centrum (TDC). In het TDC worden deelnemers ingedeeld op een trede van de participatieladder en wordt in kaart gebracht wat de leer en ontwikkeldoelen zijn met als uitgangspunt toe te werken naar zo regulier mogelijk werk (trede 3 en 4) of maatschappelijke participatie (trede 1 en 2). Dit kan zijn toeleiding naar regulier (deeltijd) werk, afspraakbanen met loonkostensubsidie naar loonwaarde of beschermt werk en voor de doelgroep op trede 1 en 2 begeleiding naar vrijwilligerswerk.

Met iedere deelnemer wordt een Plan van aanpak opgesteld waarin leer- en ontwikkeldoelen worden vastgelegd en een traject wordt voorgesteld.

In het TDC werken we samen met Wedeka. Wedeka richt zich, naast de reguliere taken SW en plaatsen beschermt werk, op ontwikkeling naar een leerwerkbedrijf zoals is beschreven in het koersdocument van Wedeka. In het kader van deze ontwikkeling worden een viertal pilots uitgevoerd waarbij we onderzoeken hoe we de kansen op regulier werk voor de doelgroep kunnen vergroten, hoe de samenwerking tussen het TDC en Wedeka het best georganiseerd kan worden en waar ieders verantwoordelijkheid moet komen te liggen.

De pilots zijn gericht op de sectoren hout/bouw, schoonmaak/zorg/facilitair, kringloop/logistiek en metaal/montage/assemblage. Middels deze pilots onderzoeken de gemeenten Stadskanaal en Veendam samen met Wedeka of een doorontwikkeling tot een leerwerkbedrijf voor Wedeka de beste optie is.

Het traject (in onder andere de pilots) van de deelnemer wordt door Wedeka (leerwerkbedrijf) uitgevoerd waarbij vooral aandacht wordt geschonken aan de ontwikkeling die voor de deelnemer van belang is op het gebied van werknemersvaardigheden, vakvaardigheden en werkervaring. Nadat deelnemers voldoende zijn opgeleid en ervaring hebben opgedaan wordt de bemiddeling naar werk door accountmanagers van het TDC opgepakt.

Arbeidsparticipatie

Onze ambitie is om het werkloosheidspercentage in de gemeente Stadskanaal in 2022 gelijk met het landelijk gemiddelde te krijgen. Voor een deel hebben we als gemeente invloed op dit percentage, daar waar het gaat om inwoners van de gemeente die een beroep doen op een uitkering Participatiewet, IOAW/IOAZ. Voor wat betreft de inwoners met een WW-uitkering is het UWV verantwoordelijk. Het werkloosheidspercentage wordt namelijk bepaald op basis van alle uitkeringen.

Voor een optimale werkgeversbenadering wordt in onderlinge samenwerking tussen de gehele arbeidsmarktregio Werk In Zicht (WIZ) Groningen en de sub-arbeidsmarkt Oost-Groningen jaarlijks een Arbeidsmarktbeperkingsplan opgesteld. Ook de bewerking van de Duitse arbeidsmarkt wordt hierin meegenomen.

De arbeidsmarktregio Groningen en Noord-Drenthe (WIZ) bestaat uit gemeenten, werkgevers, UWV, SW-bedrijven, onderwijsinstellingen, vakbonden, werkgeversorganisaties en dienstverleners. Dit samenwerkingsverband kenmerkt zich door actiegerichtheid. Naast de uitvoering van de wettelijke taken, ontwikkelt Werk in Zicht duurzame oplossingen voor mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt. Er wordt onder andere samengewerkt op het gebied van invulling van de afspraakbanen, werkgeversondersteuning, aansluiting onderwijs/arbeidsmarkt en jeugdwerkloosheid. Binnen Werk in Zicht is er speciale aandacht voor de afspraakbanen. In het Sociaal Akkoord is afgesproken dat werkgevers 125.000 extra banen creëren voor mensen met een arbeidsbeperking. In onze arbeidsmarktregio gaat het tot 2027 om 5.500 afspraakbanen. Voor Oost-Groningen, een van de 4 sub-regio's van de arbeidsmarktregio Groningen, gaat het om totaal 850 afspraakbanen. In 2019 zijn dat voor de regio Oost Groningen 125 afspraakbanen.

Ook de komende jaren blijven in het teken staan van de transformatie van de organisatie op de nieuwe taken die de gemeente toegewezen heeft gekregen op gebied van AWBZ/WMO, Jeugdhulp en Participatiewet. Wij geven invulling aan deze decentralisaties volgens de visie "Stadskanaal, samen met de burger", waarbij één gezin, één plan en één regisseur uitgangspunt is. Het "Plan van Perspectief" dat op basis van de nota Uitvoering Participatiewet in Oost-Groningen met de cliënt wordt opgesteld, maakt (indien van toepassing) hier integraal deel van uit.

Beschut werk

Om uitvoering te geven aan de Participatiewet worden er beschut werk werkplekken aangeboden binnen de infrastructuur van Wedeka. Via een ministeriële regeling is het aantal te realiseren beschut werk werkplekken voor Stadskanaal voor 2019 vastgesteld op 26. Hierbij moet het voorbehoud gemaakt worden dat dit aantal alleen gerealiseerd moet worden, indien er ook daadwerkelijk voldoende indicaties beschut werk door het UWV worden afgegeven aan inwoners van Stadskanaal.

Maatwerkvoorzieningen (WMO)

- Het verstrekken, uitvoeren en monitoren van individuele Wmo-maatwerkvoorzieningen in de vorm van woon- en vervoersvoorzieningen en hulpmiddelen.
- We beschikken over een aantal kleinere algemene voorzieningen zoals bijvoorbeeld de openbare rolstoelen in de centra van Musselkanaal en Stadskanaal, de Zonnebloemauto, een driewiel fietspool en een rolstoelpool in een ouderencentrum. Daar waar mogelijk worden in 2019 nieuwe algemene voorzieningen ontwikkeld waardoor het beroep op een maatwerkvoorziening wordt beperkt en onnodige bureaucratie wordt voorkomen.
- Het verstrekken van gehandicaptenparkeerkaarten op grond van de Wegenverkeerswet en het laten uitvoeren van de daarvoor verplichte medische keuringen.

Maatwerkdienstverlening 18+

- Het signaleren van ontwikkelingen en zo nodig initiëren en regisseren van veranderingen/aanpassingen in het beleid. Onder andere in verband met de ontwikkelingen op het gebied van Beschermd Wonen.
- Het verstrekken, uitvoeren en monitoren van individuele Wmo-maatwerkvoorzieningen in de vorm van zorg in natura (ZIN) of met een Persoonsgebonden Budget (PGB). Dit betreft de ondersteuning bij een ontregeld huishouden (Ondersteuning zelfredzaamheid en ondersteuning huishoudelijk werk (OZ/OH), begeleiding (begeleiding individueel of groep, persoonlijke verzorging, kortdurend verblijf inclusief eventueel vervoer) en (via centrumgemeente Groningen) Beschermd Wonen.
- Contract- en leveranciersmanagement voor alle ingekochte zorg. Tevens participatie in diverse regionale bestuurlijke en ambtelijke samenwerkingen rond inkoop. In 2019 vindt besluitvorming plaats over het al dan niet verlengen van de contracten voor OZ/OH en begeleiding.
- Toetsing en zo nodig aanpassing van de tarieven voor Zorg in natura en PGB omdat wij moeten voldoen aan de AmvB reële kostprijs. Als gevolg hiervan zo nodig aanpassen van de verordening Wmo 2015 en de nadere regels Wmo.
- Het laten uitvoeren van het trekkingsrecht PGB's door de Sociale Verzekeringsbank (SVB). Relatiebeheer met de SVB.
- Invoering van het abonnementstarief Wmo waarschijnlijk per 1 januari 2019. Er vindt nog landelijke besluitvorming plaats wie de inning van de eigen bijdragen gaat doen. Het Centraal Administratie Kantoor (CAK) of gemeenten zelf.
- Het organiseren en uitvoeren van het toezicht op de rechtmatigheid (jeugd en Wmo) en kwaliteit (Wmo) van onze voorzieningen.

Maatwerkdienstverlening 18-

De Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG) koopt namens alle Groninger gemeenten de jeugdhulp in voor de zorg in natura (ZIN), gedurende de periode 2018-2020 en verzorgt daarbij het contractbeheer. De afhandeling van PGB's is aan de individuele gemeenten. Daarbij zijn de Groninger gemeenten niet langer financieel solidair voor het grootste deel van de gebruikte jeugdhulp. Ondanks het grotendeels verdwijnen van deze financiële solidariteit, hebben de Groninger gemeenten wel afgesproken om inhoudelijk samen te blijven werken. Bijvoorbeeld bij de wijze waarop de toegang wordt georganiseerd en bij de afspraken die worden gemaakt om overkoepelende transformatieopdrachten vorm te geven. Denk bij

transformatieopdrachten bijvoorbeeld aan de overgang van 18- naar 18+, de inzet van de Ondersteuner Jeugd en Gezin die werkzaam is bij de huisartsen en het ontwikkelen van jeugdhulpproducten waarbij meerdere aanbieders samenwerken.

De toewijzing van jeugdhulp vindt plaats via een aantal lijnen. Een belangrijk deel verloopt via onze eigen toegangsorganisatie, het CJGV. Daarnaast verwijzen ook huisartsen, medisch specialisten en gecertificeerde instellingen zelfstandig naar jeugdhulp (meer dan 50% van het budget). Ook het onderwijs is een belangrijke vindplaats en daarmee "indirecte verwijzer" van jeugdhulpproblematiek. Vandaar dat we met de afstemming en de samenwerking met de huisartsen, het ziekenhuis en het onderwijs in 2019 nog verder willen aanhalen. Dat doen we om de toegang tot jeugdhulp beter op elkaar af te stemmen om daarmee de kwaliteit van de hulpverlening te verhogen en de beschikbare middelen effectiever in te zetten.

De jeugdhulp is een domein dat ook in 2019 blijft doorontwikkelen. Zowel inhoudelijk als financieel. Zowel landelijk, provinciaal als ook gemeentelijk. Zowel vanuit de wettelijke taken en de eisen van de inspectie als ook vanuit vragen uit de Stadskanaalster samenleving en de eigen gemeentelijke ambities. In de loop van 2018 zijn er steeds meer gegevens (data) beschikbaar gekomen die inhoudelijk en financieel de inzet van de jeugdhulp weergeven. De verwachting en bedoeling is dat deze data in 2019 een (nog) belangrijker rol gaan spelen bij de verbetering van de jeugdhulp en de inzet om de financiële overschrijdingen van het jeugdhulpbudget terug te dringen.

Geëscaleerde zorg 18+ en 18-

- Het realiseren van een sluitende aanpak voor ouders, slachtoffers en eventuele aanwezige kinderen van huiselijk geweld en huisverboden. De coördinatie van huiselijk geweld zaken en de crisisdiensten na kantoortijd en in het weekend is provinciaal belegd bij Veilig Thuis. Lokaal vindt afstemming plaats met het CJGV. Stichting Welstad verzorgt de hulpverlening aan slachtoffers en eventuele kinderen via de inzet van maatschappelijk werk. Mocht er meer gespecialiseerde hulp nodig zijn, dan kan via het CJGV een passende jeugdhulpvoorziening worden ingezet. Alleen situaties waar huiselijk geweld leidt tot een huisverbod is het casemanagement en de hulpverlening gedurende de periode van het huisverbod provinciaal belegd bij Veilig Thuis. Het gaat om zo'n 10 tot 12 zaken per jaar. Na deze periode van het huisverbod, vindt er een overdracht plaats van Veilig Thuis Groningen naar het lokale hulpverleningsveld.
- Het bieden van hulp en ondersteuning door diverse maatschappelijke organisaties aan inwoners die vanwege drugs, alcohol of problematisch gedrag een probleem vormen voor de eigen gezondheid en de leefbaarheid van de (directe) woonomgeving. Coördinatie vindt plaats door het CJGV. Een deel van het beleid en de budgetten voor deze doelgroep is in handen van de Centrumgemeente Groningen. Groningen maakt afspraken met de gemeenten over inzet en besteding hiervan met betrekking tot maatschappelijke opvang, woonbegeleiding en Openbare Geestelijke Gezondheidszorg (OGGz), waaronder aanpak woonoverlast en nazorg ex-gedetineerden. Het streven is om geleidelijk met minder specialisten hulp te bieden. Daarnaast is provinciaal, als onderdeel van de transformatie van beschermd wonen en opvang, afgesproken om de hulpverlening en ook de regie over deze hulp, zo dicht mogelijk bij en met de eigen leefomgeving/wijk vorm te geven.
Door inzet vanuit de 0-de lijn/preventie is de verwachting dat de totale omvang op provinciaal niveau op het gebied van OGGz door professionals afneemt. Voor de periode na 2019 worden nieuwe afspraken gemaakt met de centrumgemeente Groningen over de inzet van de beschikbare middelen.
- Het bieden van begeleid wonen aan jongeren. Begeleid wonen voorziet in een belangrijke behoefte om maatschappelijk kwetsbare jongeren lokaal te ondersteunen naar zelfstandig wonen. Hiermee wordt voorkomen dat deze jongeren gaan zwerven of anderszins in instabiele woon- en leefsituaties terecht komen en daardoor een beroep gaan doen op zwaardere vormen van hulpverlening. De overgang van 18-/18+ is een " binnen zowel de Jeugdwet als Beschermd wonen en opvang.
- Uitvoeren van de Centrumregeling Groningen waarin de Wmo-taken Beschermd Wonen, Begeleiding Maatschappelijke Opvang, Voorzieningen Maatschappelijke opvang en Vrouwenopvang en de bovenlokale financiering van de Inloop-GGZ is opgenomen. Daarmee realiseren wij lokaal een preventief aanbod voor en toeleiding naar de gemeente Groningen die verantwoordelijk is voor de indicatie Beschermd Wonen en het realiseren van opvang/hulpverlening van mensen met zware problematiek. Voor de financiering en de verdere doorontwikkeling van de lokale inloop-GGZ worden aanvullend voor de regio Stadskanaal/Vlagtwedde separate afspraken gemaakt.

- Aan de hand van het plan van aanpak Groninger Gemeenten wordt de transformatie van Beschermd wonen en opvang verder uitgewerkt voor de lokale situatie.
- Doorontwikkeling van de lokale GGZ-inloop naar een bredere algemene voorziening voor meerdere doelgroepen waar ook dagbesteding kan plaatsvinden.

Wat mag het kosten?**(x € 1.000)**

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-69.935	-70.390	-71.353	-68.934	-67.406	-66.574
Baten	16.250	15.311	15.421	15.451	15.103	15.103

Saldo programma	-53.685	-55.080	-55.932	-53.483	-52.303	-51.471
------------------------	---------	---------	---------	---------	---------	---------

	<u>Lasten</u>	<u>Baten</u>	<u>Saldo</u>
Taakvelden Economie			
Economische ontwikkeling	-25		-25
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-1.101	1	-1.100
Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-342	99	-243
Economische promotie	-124	103	-21
	<u>-1.592</u>	<u>203</u>	<u>-1.389</u>
Taakvelden Sociaal domein			
Samenkracht en burgerparticipatie	-5.213	73	-5.140
Wijkteams	-2.961	116	-2.845
Inkomensregelingen	-18.183	14.103	-4.080
Begeleide participatie	-19.285		-19.285
Arbeidsparticipatie	-2.618	60	-2.558
Maatwerkvoorzieningen (WMO)	-1.524	161	-1.363
Maatwerkdienstverlening 18+	-8.910	315	-8.595
Maatwerkdienstverlening 18-	-9.529		-9.529
Geëscaleerde zorg 18+	-506	390	-116
Geëscaleerde zorg 18-	-1.031		-1.031
	<u>-69.761</u>	<u>15.218</u>	<u>-54.543</u>
Totaal	-71.353	15.421	-55.932

Toelichting

Het nadelig saldo van dit programma is ten opzichte van 2018 gestegen met € 852.000,00. Dit betreft een voordeel van € 138.000,00 voor het taakveld Economie en een nadeel van € 990.000,00 voor het taakveld Sociaal domein. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Bestand beleid*Taakvelden Economie*

- Het budget dat in 2018 voor de centrumontwikkeling Stadskanaal is geraamd (€ 1,35 miljoen) wordt naar verwachting voor € 350.000,00 besteed in 2018. Het restant (€ 1 miljoen) is geraamd in 2019.	€	350.000,00 V
- Het budget voor de onderdelen Economie en Economie Fysiek voor de uitvoering van projecten in het kader van de gebiedsontwikkeling in Musselkanaal is geraamd op € 225.000,00. De raming van het budget in 2018 valt onder het programma Leefbaarheid en is binnen dat programma in relatie gebracht met de raming van de overige onderdelen van de gebiedsontwikkeling Musselkanaal.	€	225.000,00 N
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 9.000,00 personeelskosten).	€	13.000,00 V
Totaal taakvelden Economie	€	138.000,00 V

<i>Taakvelden Sociaal domein</i>	
- Vanaf 1 oktober 2017 wordt de vergoeding voor maatschappelijke begeleiding van statushouders uitgekeerd via een decentralisatie-uitkering van het Rijk (Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien). Voorheen werd deze vergoeding van het COA ontvangen en verantwoord op het betreffende programma.	€ 47.000,00 N
- In 2018 zijn incidentele lasten en baten geraamd voor de Parkwijksschool, buurtcentrum Maarswold en sloop van de Stobbe.	€ 155.000,00 V
- De exploitatiekosten van de welzijnsaccommodaties (onderhoud, energie, kapitaallasten, huur en dergelijke) zijn hoger.	€ 111.000,00 N
- De verstrekkingen voor kinderopvang (sociaal-medische indicatie) zullen naar verwachting stijgen.	€ 20.000,00 N
- Bij het beleidsplan jeugdhulp 2018-2020 is incidenteel budget (€ 100.000,00) beschikbaar gesteld voor innovatieve ontwikkelingen die bijdragen aan de ondersteuning van gezinnen en een preventieve werking hebben. In 2019 is hiervan € 25.000,00 geraamd (2018: € 50.000,00).	€ 25.000,00 V
- De integratie-uitkering sociaal domein (onderdeel WSW) welke volledig wordt doorbetaald aan Wedeka daalt met € 264.000,00. Ons aandeel in het exploitatietekort van Wedeka bedraagt € 2.775.000,00. Dit is conform de begroting van Wedeka en betekent een nadeel van € 945.000,00. Per saldo stijgen de lasten van de sociale werkvoorziening.	€ 681.000,00 N
- Op basis van een herijking is de raming voor participatietrajecten met € 70.000,00 verlaagd. Daarnaast is het onderdeel gesubsidieerde arbeid met ingang van 2019 verlaagd met € 80.000,00 op grond van het Ombuigingsplan 2016-2019. Met ingang van 2019 vervallen de lasten voor de inhuur van een projectleider TDC wat neerkomt op een verlaging van € 70.000,00.	€ 220.000,00 V
- Omdat wordt verwacht dat gedurende de jaren 2019-2022 de uitgaven voor jeugdhulp niet direct in overeenstemming zullen zijn met de rijksvergoeding is in 2018 een extra bedrag geraamd van € 1 miljoen. De raming wordt jaarlijks met € 250.000,00 verlaagd. Daarnaast is het budget voor jeugdhulp met € 219.000,00 gestegen door nominale ontwikkelingen. De bedrijfsvoeringslasten van het RIGG zijn € 7.000,00 hoger.	€ 24.000,00 V
- De kosten van de Wmo-voorzieningen huishoudelijke hulp en begeleiding (inclusief dagopvang en pleegzorg) stijgen per saldo met € 429.000,00. Door de nieuwe cao voor thuiszorg en ouderenzorg verwachten wij een stijging van de zorgtarieven. Deze tarieven moeten voldoen aan de AMvB. Verder is de opbrengst aan eigen bijdragen verlaagd wegens de invoering van een (vast) abonnementstarief. Voor de kostenstijgingen op de Wmo ontvangen wij een compensatie van het Rijk via het gemeentefonds.	€ 429.000,00 N
- In de Perspectiefnota 2018-2021 is voor de jaren 2019 tot en met 2021 een jaarlijkse structurele taakstelling van € 100.000,00 (totaal € 300.000,00) op het sociaal domein opgenomen. De mogelijkheden om deze ombuiging te realiseren worden onderzocht.	€ 100.000,00 V
- Het saldo van overige ontwikkelingen (waaronder € 157.000,00 personeelskosten).	€ 226.000,00 N
Totaal taakvelden Sociaal domein	€ 990.000,00 N

Meerjarenraming

Per saldo dalen de lasten in de periode 2020-2022 met € 4.461.000,00. Dit betreft een voordeel van € 1.236.000,00 voor het taakveld Economie en een voordeel van € 3.225.000,00 voor het taakveld Sociaal domein. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Economie

- Het incidenteel in 2019 geraamde budget voor het uitvoeren van maatregelen in het kader van het centrumplan Stadskanaal vervalt in 2020. € 1.000.000,00 V

- Het incidenteel in 2019 geraamde budget voor het uitvoeren van maatregelen in het kader van de gebiedsontwikkeling Musselkanaal vervalt in 2020.	€	225.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	11.000,00 V
Totaal taakvelden Economie	€	1.236.000,00 V

Taakvelden Sociaal domein

- In 2020 vervallen kapitaallasten door het afstoten van de accommodatie Brummelkant 2 en de kosten voor herinrichting van het terrein.	€	133.000,00 V
- Het budget voor professionalisering van taken die samenhangen met de transformatie van de toegangsfunctie (CJGV) daalt van € 300.000,00 naar € 100.000,00.	€	200.000,00 V
- Het incidenteel budget voor innovatieve ontwikkelingen jeugdhulp vervalt in 2021.	€	25.000,00 V
- Het saldo van de integratie-uitkering sociaal domein en de gemeentelijke bijdrage in het exploitatietekort van Wedeka daalt in periode 2020-2022 met respectievelijk €732.000,00; € 640.000,00 en € 662.000,00 in 2022.	€	2.034.000,00 V
- In de raming voor het taakveld arbeidsparticipatie is een ingroei opgenomen voor beschut werk. Daarnaast is ook een toename voorzien van premies voor participatie en sociale activering.	€	200.000,00 N
- In de Perspectiefnota 2018-2021 is een structurele ombuiging op het sociaal domein geraamd van € 300.000,00. De taakstelling wordt gefaseerd (€ 100.000,00 per jaar) in de periode 2019-2021 uitgevoerd.	€	200.000,00 V
- Het in 2018 extra beschikbaar gesteld budget voor jeugdzorg in de periode 2019-2022 wordt jaarlijks met € 250.000,00 verlaagd.	€	750.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	83.000,00 V
Totaal taakvelden Sociaal domein	€	3.225.000,00 V

Mutaties reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toevoegingen						
Onttrekkingen	2.430	1.695	480	321	141	141
Saldo mutaties	2.430	1.695	480	321	141	141

Toelichting

De onttrekkingen aan de reserves zijn per saldo € 1.215.000,00 lager dan in de begroting 2018. De oorzaken zijn:

Taakvelden Sociaal domein

- De in de begroting 2018 geraamde incidentele onttrekkingen voor verbouw van de Parkwijksschool en het buurtcentrum Maarswold vervallen.	€	103.000,00 -
- In de begroting 2018 is het tekort op het sociaal domein ten laste van de reserve gebracht. Dit vervalt in 2019.	€	599.000,00 -
- Voor professionalisering van taken voor de transformatie van de toegangsfunctie is in 2018 € 200.000,00 aan de reserve onttrokken. Dit vervalt in 2019.	€	200.000,00 -
- In de Voorjaarsnota 2017 is voor de extra kosten huishoudelijke hulp een onttrekking aan de reserve geraamd. Dit bedrag vervalt in 2019.	€	225.000,00 -
- Overige mutaties (waaronder € 52.000,00 personeelskosten sociaal domein).	€	88.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	1.215.000,00 -

Meerjarenraming

Het saldo van de mutaties in de reserves daalt in de periode 2020-2022 met € 339.000,00. De oorzaken zijn:

Taakvelden Sociaal domein

- Een deel van de kapitaallasten van de welzijnsaccommodaties wordt gedekt uit reserves. Door vrijval aan lasten daalt de onttrekking.	€	36.000,00 -
- De onttrekking aan de reserve Sociaal domein daalt met € 180.000,00 voor de extra kosten huishoudelijke hulp.	€	180.000,00 -
- In 2021 vervalt de onttrekking aan de reserve voor innovatieve ontwikkelingen jeugdhulp.	€	25.000,00 -
- Overige mutaties (personeelskosten sociaal domein).	€	98.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	339.000,00 -

2. ONTPLOOIING

Leren en Ontmoeten

Taakvelden Onderwijs en Sport, cultuur en recreatie

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten

In een sterke pedagogische civil society voelen burgers zich betrokken bij de (opvoeding van) kinderen en jeugdigen in hun omgeving. Binnen zo'n rijke en sterke sociale omgeving krijgen jeugdigen de meeste kans zich optimaal te ontwikkelen.

Wij blijven een aantrekkelijke gemeente om in te wonen en behouden onze regiofunctie op het gebied van voorzieningen. Wij investeren in de kwaliteit van onze voorzieningen. Een voorbeeld is de nieuwbouw van de nieuwe onderwijsvoorziening Stadskanaal.

Effecten taakvelden Onderwijs

- Jongeren de mogelijkheid bieden zich te ontwikkelen tot weerbare, zelfstandige, competente en sociale burgers.
- Jongeren hebben, zoveel als mogelijk, een startkwalificatie voor de arbeidsmarkt én werk.

Effecten taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- Bereikbaarheid van recreatieve voorzieningen.
- (Duurzame) bescherming en ontwikkeling van natuur en landschap.

Nieuw beleid

Taakveld	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Onderwijs - Onderwijsbeleid en leerl. zaken	Onderwijs achterstandenbeleid	Kinderen met een onderwijsachterstand helpen	Versterken voorschoolse educatie als gevolg van gewijzigd rijksbeleid	3
Sport, cultuur en recreatie - cultuur c.a.	Viering 5 mei 2019	Zoveel mogelijk mensen betrekken bij het gedachtegoed van 5 mei	Fungeren als gastgemeente	3
Sport, cultuur en recreatie – Openbaar groen en (openlucht) recreatie	Landschapsbiografie van Westerwolde	Informatie verstrekken over ontstaansgeschiedenis	Verstrekken van een bijdrage aan het project	3

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Absoluut verzuim	per 1.000 leerlingen	2017	0,65	1,82
2	Relatief verzuim	per 1.000 leerlingen	2017	72,45	26,58
3	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO)	%	2016	1,9	1,7
4	Niet-sporters	%	2016	64,2	48,7

Bron: *Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)*

Toelichting

1. Het aantal leerplichtigen (leeftijd 5-18 jaar) dat niet staat ingeschreven op een school. De periodeaanduiding staat voor schooljaar 2016/2017.
2. Het aantal leerplichtigen (leeftijd 5-18 jaar) dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is. De periodeaanduiding staat voor schooljaar 2016/2017.
3. Het percentage van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, dat wil zeggen zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat.
4. Het percentage bevolking van 19 jaar en ouder dat niet minstens één per week aan sport doet ten opzichte van de totale bevolking van 19 jaar en ouder.

Wat doen wij daarvoor?

NIEUW BELEID

TAAKVELDEN ONDERWIJS

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Wanneer kinderen op jonge leeftijd voorschoolse educatie volgen, lopen ze een substantieel deel van hun achterstand in voordat ze starten op de basisschool. Dat effect is er alleen bij een substantieel aantal uren voorschoolse educatie en als het aanbod van een goede kwaliteit is. Het kabinet heeft daarom besloten om het aanbod van 10 uur voorschoolse educatie voor doelgroeppeuters te verhogen naar 16 uur en de kwaliteit verder te verhogen door de inzet van hoger geschoolde medewerkers. Gemeenten krijgen tot 2020 de tijd om dit samen met de lokale aanbieders te realiseren.

Het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport komt met een landelijk actieprogramma "Kansrijke Start", dat ervoor moet zorgen dat kinderen een goede start kunnen maken. Samen met gemeenten en partijen wil de minister een landelijk programma neerzetten. De locaties voor voorschoolse educatie zijn daarvoor een belangrijke vindplaats.

TAAKVELDEN SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

De gemeente Stadskanaal is door de provinciale Stichting "Vier 5 mei" gevraagd om gastgemeente te zijn voor de viering van 5 mei in 2019. Dit is ook het jaar dat de gemeente 50 jaar bestaat.

De Stichting organiseert jaarlijks op 5 mei het Bevrijdingsfestival in Groningen. Daarnaast willen ze ook graag andere activiteiten in de provincie organiseren om 5 mei te vieren. In 2019 is dat in Stadskanaal.

Ieder jaar wil de stichting de herdenking laten aansluiten bij de plaatselijke geschiedenis. Wij hebben gekozen voor het thema: Evacuees - Open armen. De inwoners van Stadskanaal hebben tijdens de oorlog vele evacuees opgevangen en voorzien van eten. Het thema pas ook in deze tijd, 'leven in vrijheid' is niet overal vanzelfsprekend. Het doel van de stichting is dat 70% tot 80% van de inwoners wordt bereikt met het project. Zo is er altijd een onderwijsproject en worden er portretten gemaakt van ooggetuigen. Ook worden er verhalen uit de gemeente opgehaald door in gesprek te gaan met plaatselijke verenigingen en actieve inwoners.

Veel van de activiteiten vinden plaats in april en begin mei. Op 5 mei is het vooral de vlam van Wageningen via Musselkanaal/Stadskanaal naar Groningen brengen, waar de lopers (uit de gemeente) en de burgemeester dan het bevrijdingsvuur ontsteken.

De stichting zorgt voor de portretten en de projecten op de scholen. De basisscholen zijn inmiddels benaderd om mee te doen aan het lesprogramma.

De verdere invulling doen we onder andere in samenspraak met Oranjeverenigingen, 4/5 mei stichting, stichting Stolpersteine, Streek Historisch Centrum en scholen.

Openbaar groen en (openlucht) recreatie

De projectgroep Landschapsbiografie Westerwolde heeft voor het project "Landschapsbiografie van Westerwolde" een aanvraag gedaan voor een financiële bijdrage. Een landschapsbiografie is het verhaal over de ontstaansgeschiedenis van een gebied en de kwaliteiten en toekomstmogelijkheden van het landschap. Belangrijke aanleiding is de afronding in 2018 van het natuurnetwerk rond het beekdal van de Ruiten Aa (voorheen de ecologische hoofdstructuur). Voor het te beschrijven gebied worden het oude esdorpenlandschap en haar uitlopers aangehouden. Een groot deel van de gemeente Stadskanaal, het kerkdorp Onstwedde en het beekdal van de Mussel Aa zijn onderdeel van het te beschrijven gebied. De landschapsbiografie is bedoeld voor een brede doelgroep zoals bewoners en toeristen en mensen die vanuit hun professionaliteit op zoek zijn naar informatie (bijvoorbeeld onderwijs).

De gemeente Westerwolde stelt een projectleider beschikbaar en zorgt voor de coördinatie. Voor de aansturing wordt een stuurgroep benoemd bestaande uit vertegenwoordigers van de financiers. Het project wordt

wetenschappelijke begeleid door de Rijksuniversiteit van Groningen en wordt ondersteund door een redactieteam bestaande uit verschillende deskundigen op het vakgebied. De projectperiode is ruim twee jaar en is in het voorjaar van 2020 afgerond. Het project heeft de steun van de gebiedscommissie Westerwolde.

BESTAAND BELEID

Door ontgroening en vergrijzing verandert de bevolkingssamenstelling van Stadskanaal. Dat heeft onder meer tot gevolg dat mensen andere eisen stellen aan hun woonomgeving en de voorzieningen waarvan zij gebruikmaken. Om een aantrekkelijke woongemeente te blijven en voldoende, kwalitatief goede voorzieningen te behouden zullen wij ons aanbod van voorzieningen zoveel als mogelijk aansluiten bij de veranderende wensen van onze inwoners.

TAAKVELDEN ONDERWIJS

Onderwijshuisvesting

- In 2019 vindt besluitvorming plaats over het Meerjarenplan Onderwijshuisvesting.
- Uitvoering geven aan het programma 2019 en het vaststellen van het programma en overzicht 2020.

Onderwijsbeleid en leerlingenzaken

Met de huidige beleidskaders kan de komende jaren samen met alle betrokken partijen de ontwikkeling van kinderen optimaal ondersteund worden.

Activiteiten Onderwijsbeleid

- Samen met de gemeenten Midden-Groningen en Veendam voeren we het externe toezicht op het verzelfstandigde openbaar basisonderwijs uit.
- Door de GGD wordt het vroegtijdig opsporen van spraak-, taal- en ontwikkelingsrisico's voor 0-4 jarigen uitgevoerd. De risicopeuters vormen de doelgroep van de voorschoolse educatie. Daarnaast draagt de gemeente bij aan de realisatie van ondersteuning en begeleiding van zorgleerlingen.
- De OAB-aanpak (onderwijsachterstandenbeleid) is erop gericht om alle kinderen zoveel mogelijk een gelijke start te bieden bij het begin van het basisonderwijs. Voor doelgroepeuters is er de voorschoolse educatie op de peuterspeelzaal en voor hun ouders is er ondersteuning voor een taalrijkere omgeving thuis. Vanuit het Rijk wordt structureel ingezet op verbetering van de kwaliteit van de voorschoolse educatie en het bereik van doelgroepeuters.
- Er functioneren netwerken brede school in aandachtwijken. Hiervoor is een geormerkt budget beschikbaar. De coördinatie is belegd bij de betrokken buurtwerker van de stichting Welstad. De inzet en activiteiten zijn gericht op optimale ontwikkelingskansen, gezonde en bewuste leefstijl en veiligheid.

Activiteiten Leerlingenzaken

De sluitende aanpak jongeren (inclusief leerplicht) is integraal onderdeel van de nota Invoering Participatiewet in Oost-Groningen. De volgende zaken worden uitgevoerd.

- Uitvoering geven aan de wettelijke taken leerplicht.
- Uitvoering geven aan leerplicht spreekuren.
- Deelname aan netwerken.
- Monitoring van alle jongeren tot 27 jaar.
- Uitvoering geven aan de sluitende aanpak jongeren.
- RMC-taken afstemmen op lokale taken om zodoende een sluitende melding, registratie, doorverwijzing en herplaatsing van voortijdig schoolverlaters te realiseren.
- Beoordelen van aanvragen voor vervoersvoorzieningen.

Activiteiten Peuteropvang

De peuteropvang voor kostwinnersgezinnen valt onder de verantwoordelijkheid van de gemeenten. Ouders betalen een ouderbijdrage die overeenkomt met de kinderopvangtoeslageregeling. De gemeente draagt via een subsidie bij in de kosten voor deze peuterplekken.

Het kabinet wil dat alle kinderen goed voorbereid aan het basisonderwijs kunnen beginnen en wil daarom dat nog meer peuters gebruik maken van de voorschoolse opvang. Voorschoolse voorzieningen kunnen helpen het kind een goede start te geven in de maatschappij en kunnen de arbeidsdeelname en ontplooiing van hun (beide) ouders ondersteunen. Om deze reden hebben het Rijk en de VNG bestuurlijke afspraken gemaakt die tot doel hebben dat alle peuters gebruik maken van een voorschoolse voorziening.

TAAKVELDEN SPORT, CULTUUR EN RECREATIE

Sportbeleid en activering

In 2017 is het onderzoek "Binnensport zet Stadskanaal in beweging" verschenen. De gemeente Stadskanaal heeft te maken met verschillende ontwikkelingen die invloed uitoefenen op de maatschappelijke voorzieningstructuur en de daarbij behorende accommodaties. Ten aanzien van de binnensportaccommodaties speelt een aantal zaken die effect kunnen hebben op sporthal de Spont. Op dit moment werken wij 2 scenario's verder uit. In 2019 vindt de besluitvorming plaats.

Sportaccommodaties

- In 2019 vindt de besluitvorming plaats over de buitenbaden in de gemeente Stadskanaal.

Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

- Uitvoering geven aan de subsidieverordening 2018. In deze subsidieovereenkomst geeft de Stichting Centrum voor de Kunsten Zuid-Groningen uitvoering aan haar toekomstplan, waarin de stichting is gestopt met individuele lessen en zich meer richt op activiteiten en groepslessen in het basisonderwijs.
- Stichting Kunstzinnige Vorming Stadskanaal De Pauw gaat in 2019 aandacht besteden aan het verzorgen van kunsteducatie voor kinderen, volwassenen en senioren en aan het ondersteunen van kunstzinnige vorming binnen het reguliere onderwijs en bij andere instellingen.
- Stimulering van initiatieven op het gebied van kunst en cultuur.
- Verstrekken van subsidies voor kunst en cultuur.
- Het verstrekken van bijdragen of subsidies voor nationale feest- en gedenkdagen.
- Professionele voorstellingen in het Theater Geert Teis.
- Continueren van schoolvoorstellingen voor het basisonderwijs.

Musea

- Subsidiëring van het Streekhistorisch Centrum (SHC).
- Uitvoering van het educatieproject voor het basisonderwijs.
- Verdere digitalisering van de collectie.

Cultureel erfgoed

- Onderhoud van het Julianapark conform Besluit rijkssubsidiëring instandhouding monumenten.
- Informatievoorziening aan de eigenaren van gemeentelijke en rijksmonumenten.

Media

De bibliotheek heeft een hoofdvestiging in Stadskanaal en kleine bibliotheken in Musselkanaal (MFA Lint) en Onstwedde (MFA de Bolster).

- De nieuwe producten-en diensten catalogus zal (provinciaal) worden gemonitord.
- Vanuit de producten-en diensten catalogus zijn voor 2019 afspraken gemaakt over de basisvoorziening (de klassieke uitleenbibliotheek) en aanvullende diensten die passen binnen onze lokale wensen en behoeften. Uitgangspunt is hierbij sturen op resultaat, koersen op effect.

Lokale omroep

- Het subsidiëren van een streekomroep.
- Het laten verzorgen van uitzendingen van de raadsvergaderingen.

Openbaar groen en (openlucht)recreatie

Het is zaak zo goed mogelijk de kansen te benutten die een bijdrage kunnen leveren aan de versterking van het landschap en de ontwikkeling van de natuur. Zo nemen we deel aan de gebiedscommissie Westerwolde die de zorg heeft voor de ontwikkeling van het natuurnetwerk in het gebied van Westerwolde (met in de gemeente Stadskanaal het Ellersinghuizerveld, Ter Wupping-Wessinghuizen en Smeerling). Dit natuurnetwerk nadert binnenkort z'n voltooiing. De gebiedscommissie is nu op zoek naar de kansen met betrekking tot de verbindingzones, waaronder die van het Pagediep.

- Wij gaan samen met andere overheden de kansen voor de ontwikkeling van het Pagediep verkennen en wat daarvan de bijdragen kunnen zijn aan de verschillende ambities van deze partijen.
- Exploitatie camperplaats in Musselkanaal.
- Instandhouding voorzieningen voor de vaarrecreatie.

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-10.905	-11.005	-10.758	-10.682	-10.604	-10.594
Baten	2.173	2.117	2.057	2.057	1.994	1.994
Saldo programma	-8.732	-8.888	-8.702	-8.625	-8.610	-8.600

	<u>Lasten</u>	<u>Baten</u>	<u>Saldo</u>
Taakvelden Onderwijs			
Onderwijshuisvesting	-2.444		-2.444
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-2.337	741	-1.596
	-4.781	741	-4.040
Taakvelden Sport, cultuur en recreatie			
Sportbeleid en activering	-173		-173
Sportaccommodaties	-2.249	167	-2.082
Cultuurpresentatie, -productie en -participatie	-2.316	1.084	-1.232
Musea	-140	7	-133
Cultureel erfgoed	-41		-41
Media	-876	6	-871
Openbaar groen en (openlucht)recreatie	-182	52	-130
	-5.977	1.315	-4.662
Totaal	-10.758	2.057	-8.702

Toelichting

Het nadelig saldo van dit programma is ten opzichte van de begroting 2018 € 186.000,00 lager. Dit betreft een voordeel van € 376.000,00 voor het taakveld Onderwijs en een nadeel van € 190.000,00 (nieuw en bestaand beleid) voor het taakveld Sport, cultuur en recreatie. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid*Taakvelden Sport, cultuur en recreatie*

- In 2019 is incidenteel budget beschikbaar voor de lustrumviering van 5 mei in 2019.	€	15.000,00 N
- In 2019 is een incidenteel budget geraamd voor het opstellen van de Landschapsbiografie Westerwolde.	€	10.000,00 N
Totaal taakvelden Sport, cultuur en recreatie nieuw beleid	€	25.000,00 N

Bestaand beleid*Taakvelden Onderwijs*

- De incidentele lasten in 2018 voor sanering, sloop en afwaardering (€ 140.000,00) ten behoeve van realisatie nieuwe onderwijsvoorziening Stadskanaal en wijkcentrum Cereswijk vervallen in 2019. De afwaarderingen en sloop leiden structureel tot lagere kapitaallasten, deze dalen met € 270.000,00.	€	410.000,00 V
- In 2019 zijn extra middelen (€ 16.000,00) geraamd om het voorschoolse opvangbereik van peuters van wie de ouders geen recht hebben op kinderopvangtoeslag te vergroten. Daarnaast leidt de indexering van de subsidie voor Stichting peuterwerk tot een verhoging van € 24.000,00.	€	40.000,00 N
- Overige ontwikkelingen (waaronder personeelskosten).	€	6.000,00 V
Totaal taakvelden Onderwijs	€	376.000,00 V

BEGROTING

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- De subsidies (Bibliotheek, Muziek en cultuur) zijn geïndexeerd voor loon- en prijsstijgingen.	€	31.000,00 N
- Op grond van het Omhuigingsplan 2016-2019 zijn de subsidies aan onder andere de bibliotheek en het Streekhistorisch centrum met € 25.000,00 verlaagd.	€	25.000,00 V
- Het gelegenheid geven tot het uitoefenen van sport kan voor gemeenten niet langer als btw belaste prestatie worden aangemerkt. Dit betekent dat door de gemeente betaalde btw kostenverhogend wordt en niet meer verhaalbaar is op de fiscus. Daarnaast zijn de onderhoudskosten van de voorzieningen hoger door loon- en prijsstijgingen.	€	170.000,00 N
- Het incidentele budget dat in 2018 beschikbaar is voor het haalbaarheidsonderzoek toekomst zwembaden is in 2019 vervallen.	€	25.000,00 V
- In 2018 is de verkoopopbrengst van de watertoren geraamd. Omdat deze incidentele bate in 2019 vervalt ontstaat een nadeel van € 40.000,00.	€	40.000,00 N
- Het incidentele budget dat in 2018 beschikbaar is voor het onderzoek naar de mogelijkheid van het realiseren van de verbindingzone Pagediep is in 2019 vervallen.	€	20.000,00 V
- Overige ontwikkelingen (waaronder personeelskosten).	€	6.000,00 V
Totaal taakvelden Sport, cultuur en recreatie	€	165.000,00 N

Meerjarenraming

Per saldo dalen de lasten in de periode 2020-2022 met € 102.000,00. Dit betreft een voordeel voor het taakveld Sport, cultuur en recreatie. Hieronder zijn de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- De frictiekosten van de Stichting Centrum voor de Kunsten Zuid-Groningen dalen in 2020 met € 2.000,00, in 2021 met € 15.000,00 en in 2022 met € 10.000,00.	€	27.000,00 V
- In 2020 vervalt het incidentele budget voor de 5 mei lustrumviering in 2018.	€	15.000,00 V
- In 2021 vervalt het tweejaarlijkse budget (2018 en 2019) voor de Healty Ageing tour (€ 18.000,00) en het onderhoudsbudget voor zwembaden (€ 31.000,00).	€	49.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	11.000,00 V
Totaal taakvelden Sport, cultuur en recreatie	€	102.000,00 V

Mutaties Reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toevoegingen	-39	-15	-18	-18	-18	-18
Onttrekkingen	1.145	911	668	668	668	668
Saldo mutaties	1.106	896	650	650	650	650

Toelichting

De onttrekkingen aan de reserves zijn per saldo € 246.000,00 lager dan in de begroting 2018. De oorzaken zijn:

Taakvelden Onderwijs

- De incidentele lasten van de nieuwbouw onderwijsvoorziening Stadskanaal worden gedekt uit de reserve Stedelijke vernieuwing. De onttrekking voor de nieuwbouw is € 391.000,00. Dit is € 154.000,00 minder dan in 2018.	€	154.000,00 -
- Overige ontwikkelingen.	€	4.000,00 -

Taakvelden Sport, cultuur en recreatie

- In 2018 zijn in het kader van sport verschillende incidentele budgetten onttrokken aan verschillende reserves (verbeteren doelgebieden, het haalbaarheidsonderzoek zwembaden en de bijdragen voor het Sportstimuleringsfonds Evenementen en Talenten). Deze onttrekkingen vervallen in 2019.	€	82.000,00 -
- Overige ontwikkelingen.	€	6.000,00 -
Totaal mutatie reserves	€	246.000,00 -

3. LEEFBAARHEID

Wonen en Bereikbaarheid

Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat, Volksgezondheid en milieu en Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten

Wij bieden onze inwoners en ondernemers een hoogwaardige woon-, werk- en leefomgeving.

Effecten taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat

- Wij willen dat iedereen in onze gemeente en de provincie veilig deel kan nemen aan het verkeer. Wij hebben samen met de verkeersveiligheidspartners in Groningen (gemeenten en de provincie Groningen) een breed verkeerseducatieprogramma en een gezamenlijk plan van aanpak om de verkeersveiligheid te bevorderen.

Effecten taakvelden Volksgezondheid en milieu

- Bij de ontwikkeling van het landelijk en stedelijk gebied is duurzaamheid een leidend principe, onder andere door vermindering van afvalstoffen en CO₂-emissie en gebruik van fossiele energie.

Nieuw beleid

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Volksgezondheid en milieu - Milieubeheer	Nota Duurzaamheid	Behalen energiedoelstellingen	Uitvoeren maatregelen	3

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Fijn huishoudelijk restafval	kg per inw.	2016	170	189
2	Hernieuwbare elektriciteit	%	2016	16,5	12,9
3	WOZ-waarde woningen	duizend euro	2014	146	211
			2015	142	206
			2016	136	209
			2017	143	216
			2018	149	230
4	Nieuwbouw woningen	aantal per 1.000	2016	2,1	7,2
5	Demografische druk	%	2018	82,8	69,6
6	Woonlasten éénpersoonshuishouden	euro	2018	618	649
7	Woonlasten meerpersoonshuishouden	euro	2018	660	721

Bron: Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)

Toelichting

1. Niet gescheiden ingezameld huishoudelijk afval per inwoner (kg).
2. Hernieuwbare elektriciteit is elektriciteit die is opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa.
3. De gemiddelde WOZ-waarde van woningen.
4. Het aantal nieuwbouwwoningen per 1.000 woningen.
5. De som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder in verhouding tot de personen van 20 tot 65 jaar.
6. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een éénpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.
7. Het gemiddelde totaalbedrag in euro's per jaar dat een meerpersoonshuishouden betaalt aan woonlasten.

Wat doen wij daarvoor?

NIEUW BELEID

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Milieubeheer

Met de nota duurzaamheid willen wij 100% energieneutraliteit in 2050 realiseren. Om deze doelstelling realistisch en controleerbaar te houden wordt er ook gewerkt met tussentijdse doelstellingen.

- 28% energieneutraliteit in 2022.
- 60% energieneutraliteit in 2035 (tussentijdse doelstelling van de provincie Groningen ook 60%).
- 100% energieneutraliteit uiterlijk in 2050 (doelstelling provincie Groningen, nationale, Europese en mondiale doelstellingen).

Hiermee geven wij antwoord op de uitvoering van het nationaal Klimaatakkoord van Parijs.

De gemeente Stadskanaal spoort bewoners en bedrijven aan energiebesparende maatregelen te nemen. Zelf wordt het goede voorbeeld gegeven door te investeren in het verduurzamen van gemeentelijk vastgoed.

Beleidsruimte wordt optimaal benut om duurzame initiatieven te stimuleren. Een integraal palet aan maatregelen zorgt ervoor dat er stappen gemaakt worden bij elke soort gebruiker. Volwassen technieken met beperkte ruimtelijke inpassing en voldoende draagvlak onder bewoners worden gestimuleerd een bijdrage te leveren aan duurzame energieopwekking en besparing. Bij het toepassen van technieken die zich nog in een meer experimentele fase bevinden wordt gekeken wat de kansen zijn voor onze gemeente op het gebied van (kennis)economie en wordt actief de verbinding met onderwijs en wetenschap gezocht.

In grote lijnen zullen wij uitvoering geven aan de opdracht de bestaande particuliere woningbouw en onze gemeentelijke vastgoed te verduurzamen.

Door het Regeerakkoord 2017 is inmiddels ook een stap gezet naar een nieuw Klimaatakkoord dat in 2018 gereed moet zijn.

In het nieuwe klimaatakkoord worden op hoofdlijnen over de samenwerking tussen gemeenten, provincies, waterschappen en het Rijk afspraken gemaakt over onder andere het thema Energie en Klimaat. Dat betekent samen aan de slag voor het klimaat, door te streven naar onder meer:

- een CO₂-reductie tot 49% in 2030;
- circa 50.000 nieuwbouwwoningen per jaar aardgasvrij op te leveren in 2021;
- 30.000-50.000 bestaande woningen per jaar aardgasvrij te maken of 'aardgasvrij-ready'.

Dit zal worden samengevat in een REKS (Regionaal Energie en klimaat Strategie). Wat voor gevolgen dat voor onze gemeente en de Nota Duurzaamheid heeft moet nog worden vastgesteld.

BESTAAND BELEID

Om te weten wat er leeft bij onze inwoners, betrekken wij hen bij ons beleid. Dit doen wij ook vanuit de gedachte dat mensen zich meer verantwoordelijk voelen voor hun woonomgeving als zij betrokken zijn bij de inrichting en het beheer ervan.

Wij worden niet alleen geconfronteerd met een veranderende bevolkingssamenstelling, het inwoneraantal van Stadskanaal daalt ook. Met het woningaanbod spelen wij op beide ontwikkelingen in. Wij doen dit in samenwerking met de woningcorporaties (Lokaal Akkoord) en met andere gemeenten in Oost-Groningen (regionaal woon- en leefbaarheidsplan). Kwaliteit en variatie staan daarbij voorop.

Ons milieubeleid staat in het teken van de zorg voor een schone, gezonde leefomgeving. Wij willen onze inwoners bewust maken van hun invloed op een gezonde leefomgeving en hun houding en gedrag ten aanzien van milieu en duurzaamheid beïnvloeden. Daarnaast maken duurzaamheid en de zorg voor het milieu onderdeel uit van allerlei andere beleidsterreinen, zoals ruimtelijke ordening, volkshuisvesting, maatschappelijk vastgoed, openbare verlichting en afval. Wij geven zelf het goede voorbeeld door maatregelen te nemen die de milieubelasting van onze eigen organisatie en ons eigen vastgoed beperken.

Het ruimtelijke beleid staat in het teken van deregulering en flexibiliteit. Door het globaler en flexibeler maken van bestemmingsplannen als gevolg van de nieuwe omgevingswet, wordt de proceduretijd voor vergunningen verkort.

TAAKVELDEN VERKEER, VERVOER EN WATERSTAAT

Verkeer en vervoer

Het onderhoud wordt uitgevoerd op basis van beheerprogramma GBI en de Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte.

- Het onderhoud van wegen met een verkeersfunctie wordt uitgevoerd op basis van het beleidsthema Duurzaamheid. Dat betekent dat er preventief groot onderhoud wordt uitgevoerd. Wegen met een erftoegangsfunctie (verblijfsgebieden) worden uitgevoerd op basis van beleidsthema Veiligheid. Dat betekent dat er curatief onderhoud plaatsvindt.
- De vitaliteit van het groen zal weer op peil worden gebracht door het vervangen van het groen.
- We investeren in de vervanging van een aanzienlijk deel van kunstwerken met een kwaliteitsniveau D.
- De grootschalige vervanging van openbare verlichting zal in 2019 worden afgerond. Het beheer en onderhoud van de openbare verlichting wordt vervolgens uitgevoerd op basis van de Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte.
- Het gemeentelijk verkeersveiligheidsprogramma (Permanente Verkeer Educatie) wordt centraal door het Verkeer en Vervoer Beraad (VVB) uitgevoerd. Er worden diverse activiteiten in onze gemeente georganiseerd, waaronder het verkeersveiligheidslabel voor scholen en een scootmobielcursus. De activiteiten worden aangeboden via de website www.verkeerswijzergroningen.nl.

Economische havens en waterwegen

- Bediening van de bruggen/sluizen in het Stadskanaal.

Verkeer- en vervoerplan

In artikel 8 van de Planwet verkeer en vervoer staat: "De gemeenteraad onderscheidenlijk het college van burgemeester en wethouders dragen zorg voor het, zichtbaar, voeren van een samenhangend en uitvoeringsgericht verkeer- en vervoersbeleid, dat richting geeft aan de door de raad en het college te nemen beslissingen inzake verkeer en vervoer". Het huidige gemeentelijke verkeer- en vervoerplan was onderdeel van de Structuurvisie die was opgesteld in 1998 en kan niet als samenhangend (met actueel landelijk en regionaal beleid) en uitvoeringsgericht verkeer- en vervoersbeleid worden beschouwd.

Naast de wettelijke taak om een samenhangend verkeer- en vervoersbeleid te voeren zijn de vele ontwikkelingen op zowel landelijk als lokaal niveau een goede aanleiding om de visie op verkeer en vervoer te actualiseren. Een aantal van deze ontwikkelingen is:

- de opkomst van elektrische fietsen en voertuigen;
- de groeiende groep kwetsbare verkeersdeelnemers;
- diverse ontwikkelingen in het kader van de Centrumvisie Stadskanaal;
- reactivering spoorlijn Veendam-Stadskanaal voor personenvervoer;
- de ketenmobiliteit vervoer Groningen en Drenthe;
- het Koersdocument "Stadskanaal Koersvast";
- fietsstrategie provincie Groningen;
- verkeerswijzer Groningen Veilig;
- een veranderende samenstelling en aanbod van verkeer op wegen.

Door ontwikkelingen rond de herindeling van gemeenten heeft het herzien van het Verkeer- en Vervoersbeleid tijdelijk een lagere prioriteit gehad. Voorlopig vindt er geen herindeling plaats en zal er een nieuw Gemeentelijk Verkeer en VervoerPlan worden opgesteld.

Reactivering spoorlijn Veendam-Stadskanaal

Er is duidelijkheid gekomen over de voorwaarden waaronder ProRail zal meewerken aan de reactivering en over de juridische status waaronder het baanvak dient te worden gereactiveerd. Het belangrijkste risico voor de haalbaarheid van de reactivering wordt thans gevormd door de hoogte van de jaarlijkse exploitatie-, beheer- en onderhoudskosten en de mate waarin de provincie die zelf moet financieren. Vervolgstappen zijn: het bereiken van overeenstemming met de STAR, het maken van afspraken met het ministerie van Infrastructuur en Waterstaat over de kosten voor beheer, onderhoud en instandhouding en het opstellen van een

planuitwerkingsplan. Streven van de provincie is om uiterlijk in 2019 een besluit ten aanzien van de reactivering van de spoorlijn te nemen.

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Riolering

- Uitvoering van projecten uit het Afvalwaterplan 2016-2021.
- Voorzetting van uitvoering van projecten/plannen/taken uit het waterketenakkoord Groningen-Oost. In 2019 gaat het onder andere over de volgende projecten:
  - Meten en Monitoren (M&M);
  - Gezamenlijk Gegevensbeheer.
- Uitvoering van projecten/maatregelen uit het Basisrioleringsplan kernen Stadskanaal en Musselkanaal.
- In 2018 was de gemeente Stadskanaal pilot-gemeente in het kader van klimaatadaptatie. Dit betekent dat er voor de vier thema's, te weten Waterveiligheid, Wateroverlast, Droogte en Hittestress is gekeken of er in de gemeente Stadskanaal knelpunten zijn. In 2019 zal worden gekeken of er naar aanleiding van de pilot zaken aan het licht zijn gekomen die nader moeten worden uitgewerkt.

Afval

- Ook in 2019 zullen wij ons, op basis van het in 2017 vastgestelde en in 2018 nader uitgewerkte VANG beleid (Van Afval Naar Grondstof), moeten blijven inzetten om de VANG-doelstellingen te halen in 2020. In 2020 wordt 75% van het huishoudelijk afval gescheiden ingezameld en wordt per inwoner nog maar maximaal 100 kg restafval per jaar aangeboden. Dit betekent dat er dan nog maar tussen de 3.200 en 3.300 ton restafval wordt ingezameld in de gemeente Stadskanaal.
- Om dit te bereiken zal er worden ingezet op meer communiceren en betere voorlichting, de inzet van een afvaladviseur en daarnaast worden er wijzigingen doorgevoerd in de frequenties van inzameling en zal er een aantal financiële prikkels worden uitgedeeld zoals een aantal gratis ledigingen GFT-container en 1 keer gratis afval brengen op het brengstation.
- In 2018 is een zwerfafvalvergoeding aangevraagd bij Nedvang. Als deze wordt gehonoreerd zullen er in het kader van het bestrijden van zwerfafval extra voorzieningen worden getroffen, zoals plaatsing speciale afvalbakken, zwerfafvalinzamelacties in samenwerking met plaatselijk belangenverenigingen en wijkraden en ook hier de inzet van een afvaladviseur.

Milieubeheer

Uitvoering geven aan de gemeentelijke milieudoelstellingen die onder andere zijn vastgelegd in het jaarprogramma, dat deel uitmaakt van de omgevingsnota Stadskanaal en de Nota duurzaamheid.

- Advisering in de milieuproblematiek (bodemverontreiniging, opslag gevaarlijke stoffen en asbest) met betrekking tot het Mercurius Business Park (MBP). Via de Omgevingsdienst Groningen (ODG) vindt toezicht en handhaving plaats.
- Overleg Grondbank Nederland in het kader van de sanering van het Ceresmeer.
- Monitoring sanering Sluisstraat 122 te Musselkanaal.
- Ook in 2019 voeren wij het saneringsprogramma Wegverkeerslawaaï uit. Met deze subsidie kunnen maatregelen worden getroffen aan de gevels van geselecteerde woningen die een te hoge geluidbelasting vanwege wegverkeerslawaaï ondervinden.

Activiteiten VTH

- De ODG stelt haar jaarverslag 2018 op en voert haar uitvoeringsprogramma 2019 uit.
- Wij stellen een Jaarprogramma 2020 op. Dit is de basis voor het uitvoeringsprogramma 2020 dat door de ODG opgesteld wordt.
- Er worden ten behoeve van planologische procedures akoestische onderzoeken uitgevoerd en onderzoeken van derden beoordeeld.
- Er worden ten behoeve van de aan- en verkoop en ontwikkeling van locaties door de gemeente, bodemonderzoeken uitgevoerd en onderzoeken van derden beoordeeld. Indien hiervoor noodzakelijk worden saneringsplannen opgesteld en uitgevoerd.
- Tevens worden in het kader van de bouwvergunningverlening aandacht aan geluid en bodemverontreiniging besteed.

Begraafplaatsen en crematoria

- Het onderhouden van de gemeentelijke begraafplaatsen.

Ruimtelijke ordening

- We streven naar vaststelling van een Omgevingsvisie in het voorjaar van 2019 en een "bestemmingsplan met verbrede reikwijdte" in het najaar van 2019. Hiermee sorteren we voor op de Omgevingswet per 1 januari 2021. Met een aantal aanvullingen, die wettelijk pas vanaf 2021 mogelijk zijn (met name ten aanzien van pas dan geldende nieuwe milieuwetgeving), kunnen we dan ons "bestemmingsplan met verbrede reikwijdte" zonder grote ingrepen een volwaardig Omgevingsplan noemen.
- In 2015 heeft de provincie Groningen de Regeling subsidies Plattelandsontwikkelingsprogramma 2014-2020 gepubliceerd. Hieronder valt ook het leaderprogramma. Wij dragen bij aan de regeling door middel van cofinanciering, zoals wij dat ook bij het vorige leaderprogramma deden.
- Uitvoering visie "Stadskanaal op zon".

Grondexploitatie

In de nota grondbeleid 2017-2020 is opgenomen dat de verkoopprijs van woningbouwlocaties jaarlijks geëvalueerd wordt. In 2019 worden eventuele prijsveranderingen aan uw raad voorgelegd.

Wonen en bouwen

Met inzet van rijks- en provinciale middelen voeren wij samen met de Oost-Groninger gemeenten het regionaal woon- en leefbaarheidsplan (RWLP) uit (de zogenaamde "menukaart"). Het RWLP bevat projecten gericht op het tegengaan van effecten van bevolkingsdaling op met name de woningvoorraad en het voorzieningenniveau. In het kader van het RWLP stellen we jaarlijks, samen met de regiogemeenten, de regionale woningmarktmonitor Oost-Groningen op. Actueel onderwerp is het in 2018 overeengekomen Regionaal Prestatiekader op basis waarvan we de actualiteit van onze woonvisie tegen het licht zullen houden.

Woonvisie 2015-2025:

- uitvoeren onderdeel "deprogrammeren bestemmingsplancapaciteit wonen";
- actualiseren woonvisie 2015-2025 op basis van de afspraken die in 2018 tussen de regio Oost-Groningen en de provincie Groningen zijn gemaakt en in het Regionaal Prestatiekader zijn vastgelegd;
- wij verstrekken startersleningen en de blijverslening (onder voorbehoud besluitvorming in 2018);
- wij voeren het lokaal akkoord uit;
- wij gaan door met de aanpak van leegstand en verpaupering.

Wij voeren de nota "Doorontwikkeling wijkgericht werken 2017" uit. De nadruk ligt daarbij op:

- ontwikkeling van de rol van wijkraden en organisatie voor plaatselijk belang;
- versterken van de sociale samenhang en veerkracht door regievoering;
- het coördineren, stimuleren, faciliteren en ondersteunen (onder meer met de inzet van dorps- en wijkcoördinatoren) van activiteiten op wijk/dorpsniveau;
- organiseren van integrale wijkevaluaties en collegebezoeken.

Centrumontwikkeling Stadskanaal

Op basis van de Visie winkelcentrum Stadskanaal worden projecten uitgevoerd ter versterking van het winkelcentrum. Wij doen dit in samenwerking met de Algemene Handelsvereniging Stadskanaal, de CentrumWinkeliers Stadskanaal en (lokale) vastgoedpartijen. In regionaal verband wordt samengewerkt met de andere drie kernwinkelcentra in Oost-Groningen (Veendam, Hoogezand-Sappemeer en Winschoten).

In 2019 zal het accent liggen op de uitvoering van de in 2018 uitgewerkte plannen. Concreet gaat het om:

- fysieke ingrepen om het aantal m2 vloeroppervlak terug te dringen en om de looproutes en zichtlijnen in de openbare ruimte te verbeteren;
- de stimuleringsregeling bedrijfsverplaatsingen. De regeling is bedoeld om winkeliers te stimuleren hun bedrijf te verplaatsen van buiten, naar binnen het kernwinkelgebied;
- vastleggen van planologische kaders van de centrumvisie in het omgevingsplan: de begrenzing van het kernwinkelgebied en de "aanloopstraten".

Integrale gebiedsontwikkeling Musselkanaal

Wij voeren de integrale gebiedsontwikkeling Musselkanaal uit, in samenwerking met Lefier, stichting dorpsbelangen Musselkanaal en de Ondernemersvereniging Musselkanaal. Het project kent vier pijlers:

- wonen;
- economie;
- sociaal;
- collectieve ruimte.

De samenwerkende organisaties in de gebiedsontwikkeling hebben de ambitie om in 10 jaar tijd héél Musselkanaal te versterken: door fysieke ingrepen in de Florawijk en het (kern)winkelgebied aan de Marktstraat en door bewoners te ondersteunen bij de organisatie van activiteiten, participatie en beheer van onder andere de collectieve ruimten.

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-17.675	-17.310	-17.291	-16.374	-16.379	-16.278
Baten	8.979	7.200	7.494	7.483	6.945	7.071

Saldo programma	-8.695	-10.110	-9.797	-8.891	-9.434	-9.207
------------------------	--------	---------	--------	--------	--------	--------

	<u>Lasten</u>	<u>Baten</u>	<u>Saldo</u>
Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat			
Verkeer en vervoer	-7.498	50	-7.449
Recreatieve havens	-3	4	1
Economische havens en waterwegen	-382	19	-363
Openbaar vervoer	-4		-4
	<u>-7.887</u>	<u>72</u>	<u>-7.815</u>
Taakvelden Volksgezondheid en milieu			
Riolering	-2.615	3.117	502
Afval	-2.333	3.161	829
Milieubeheer	-797		-797
Begraafplaatsen en crematoria	-425	240	-184
	<u>-6.169</u>	<u>6.519</u>	<u>350</u>
Taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing			
Ruimtelijke ordening	-459		-459
Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-409	409	0
Wonen en bouwen	-2.367	494	-1.874
	<u>-3.235</u>	<u>903</u>	<u>-2.332</u>
Totaal	-17.291	7.494	-9.797

Toelichting

Het nadelig saldo van dit programma is ten opzichte van de begroting 2018 € 313.000,00 lager. Dit betreft een nadeel van € 227.000,00 voor het taakveld Verkeer, vervoer en waterstaat, een voordeel van € 444.000,00 voor het taakveld Volksgezondheid en Milieu en een voordeel van € 96.000,00 (nieuw en bestaand beleid) voor het taakveld Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid*Taakvelden Volksgezondheid en milieu*

- Voor het uitvoeren van de nota Duurzaamheid is voor de looptijd van de nota (2019-2022) jaarlijks een incidenteel budget geraamd.

Totaal taakvelden volksgezondheid en milieu nieuw beleid	€	50.000,00 N
--	---	-------------

Bestaand beleid*Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat*

- Het budget voor onderhoud (wegen, groenvoorziening en openbare verlichting) stijgt. Dit is onder andere veroorzaakt door areaaluitbreiding in Musselkanaal, Waterland-fase 5 en de verkeersroute/scholenlocatie aan de Acaciahage (€ 121.000,00), de algemene prijsstijging (€ 107.000,00) en hogere kapitaallasten (€ 27.000,00). Overige ontwikkelingen leveren een nadeel op van € 16.000,00.

BEGROTING

- Incidenteel in 2018 geraamde budgetten (onder andere de afrekening van de provinciale bijdrage N365) vervallen in 2019.	€	86.000,00 V
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 46.000,00 personeelskosten).	€	42.000,00 N
Totaal taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat	€	227.000,00 N

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

- Voor het inzamelen en verwerken van afval geldt het uitgangspunt van 100% kostendekking. In 2018 is er voor gekozen het tarief voor de afvalstoffenheffing niet te verhogen waardoor de afvalstoffenheffing onvoldoende was om 100% kostendekking te realiseren. Het tekort is in 2018 onttrokken aan de reserve Afvalstoffenheffing. De opbrengst is in 2019 iets hoger (€ 141.000,00) geraamd zodat er sprake is van 100% kostendekking. Daarnaast zijn de in 2018 incidenteel geraamde budgetten in het kader van het VANG beleid in 2019 vervallen (€ 189.000,00). De rijksvergoedingen voor het inzamelen van huisvuil, glas, KCA en dergelijke zijn € 23.000,00 hoger.	€	353.000,00 V
- Binnen milieu zijn incidenteel geraamde budgetten in 2018 voor de nota duurzaamheid (€ 100.000,00) en voor de sanering van de Dideldomleiding (€ 45.000,00) vervallen. Een nieuw budget van € 28.000,00 is geraamd voor grondwatermonitoring van het MBP terrein.	€	117.000,00 V
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 27.000,00 personeelskosten).	€	26.000,00 N
Totaal taakvelden Volksgezondheid en milieu	€	444.000,00 V

Taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

- Voor de uitvoering van het onderdeel wonen in het kader van de Gebiedsontwikkeling Musselkanaal vervalt het in 2018 geraamde budget van € 291.000,00. Hiervoor is een nieuw lager budget geraamd van € 199.000,00.	€	92.000,00 V
- Het budget dat in 2018 is geraamd voor de menukaart RWLP Oost-Groningen (€ 640.000,00) vervalt en in 2019 is een nieuw budget geraamd van € 548.000,00	€	92.000,00 V
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 47.000,00 personeelskosten).	€	38.000,00 N
Totaal taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	€	146.000,00 V

Meerjarenraming

Per saldo dalen de lasten in de periode 2020-2022 met € 590.000,00. Dit betreft een nadeel van € 48.000,00 voor het taakveld Verkeer, vervoer en waterstaat, een voordeel van € 140.000,00 voor het taakveld Volksgezondheid en Milieu en een voordeel van € 498.000,00 voor het taakveld Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Verkeer, vervoer en waterstaat

- De onderhoudskosten van (ver)nieuw(d)e groenvoorzieningen en wegen zijn deels gefaseerd ten laste van de begroting gebracht.	€	68.000,00 N
- Met ingang van 2021 vervalt het budget dat voor de periode 2018-2021 beschikbaar is voor schilderwerk aan civiele kunstwerken.	€	125.000,00 V
- In 2020 is een stelpost geraamd voor de investeringslasten van civiele kunstwerken die in 2019 worden gerealiseerd.	€	40.000,00 N
- Voor investeringslasten in verband met het vervangen van groen zijn stelposten geraamd.	€	64.000,00 N
- Overige ontwikkelingen.	€	1.000,00 N
Totaal taakvelden Verkeer vervoer en waterstaat	€	48.000,00 N

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

- Voor de uitvoering van incidentele maatregelen in het Basis Riolerings Plan zijn budgetten geraamd die vervallen in 2022.	€	140.000,00 V
Totaal taakvelden Volksgezondheid en milieu	€	140.000,00 V

Taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

- In 2019 is een budget van € 175.000,00 beschikbaar voor de implementatie van de omgevingswet. Met ingang van 2020 is dit € 20.000,00.	€	155.000,00 V
- Binnen Stedelijke Vernieuwing vervalt het incidentele budget van € 199.000,00 voor uitvoering van maatregelen in het kader van de gebiedsontwikkeling Musselkanaal met ingang van 2020. Voor investeringen in het kader van de centrumontwikkeling Stadskanaal zijn stelposten opgenomen in 2020 (€ 79.000,00) en 2021 (€ 73.000,00).	€	47.000,00 V
- In 2020 vervalt het budget (€ 548.000,00) voor de uitvoering van activiteiten in het kader van de Menukaart RWLP Oost-Groningen en met ingang van 2022 vervalt de provinciale bijdrage RWLP (€ 240.000,00) aan onze gemeente.	€	308.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	12.000,00 N
Totaal taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	€	498.000,00 V

Reserves**(x € 1.000)**

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toevoegingen	-866	-4.412	-2.680	-1.703	-968	-851
Onttrekkingen	924	6.959	4.536	1.526	1.284	1.027
Saldo mutaties	58	2.547	1.856	-177	316	176

Toelichting

De onttrekkingen aan de reserves zijn per saldo € 691.000,00 lager dan in de begroting 2018. De oorzaken zijn:

Taakveld verkeer, vervoer en waterstaat

- De kapitaallasten van enkele nieuwe investeringen in wegen worden onttrokken aan de reserve Bijdragen in kosten activa.	€	48.000,00 +
- Incidenteel geraamde onttrekkingen in 2018 (onder andere voor de provinciale bijdrage voor maatregelen aan de N365) vervallen.	€	80.000,00 -

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

- Binnen Afval zijn in 2019 twee incidenteel in 2018 geraamde onttrekkingen vervallen, voor het VANG beleid en om het nadelig effect op te vangen omdat de tarieven in 2018 niet zijn verhoogd.	€	375.000,00 -
---	---	--------------

Taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

- Voor het uitvoeren van maatregelen in het kader van de gebiedsontwikkeling Musselkanaal zijn middelen onttrokken.	€	133.000,00 +
- Voor het uitvoeren van maatregelen in het kader van de centrumontwikkeling Stadskanaal is ten opzichte van 2018 minder onttrokken.	€	330.000,00 -
- Voor de uitvoering van de menukaart RWLP Oost Groningen is minder aan de reserve onttrokken.	€	92.000,00 -
- Overige ontwikkelingen.	€	5.000,00 +
Totaal mutaties reserves	€	691.000,00 -

Meerjarenraming

Het saldo van de mutaties in de reserve daalt in de periode 2020-2022 met € 1.680.000,00. De oorzaken zijn:

Taakveld verkeer, vervoer en waterstaat

- voor het dekken van structureel hogere kapitaallasten door investeringen in 2019 voor civiele kunstwerken is een onttrekking geraamd.	€	40.000,00 +
---	---	-------------

Taakvelden Volksgezondheid en milieu

- De budgetten die meerjarig zijn geraamd voor de uitvoering van incidentele maatregelen uit het Basis Riolerings Plan worden gedekt uit de reserve Riolerings. Met het vervallen van de budgetten vervalt ook de onttrekking. € 140.000,00 -

Taakvelden Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

- Voor het uitvoeren van maatregelen in het kader van de centrumontwikkeling Stadskanaal (€ 1.000.000,00) en voor de gebiedsontwikkeling Musselkanaal (€ 424.000,00) zijn minder middelen onttrokken. € 1.424.000,00 -
- De stelposten voor (dekking van) de kapitaallasten van investeringen in het centrum van Stadskanaal worden per saldo onttrokken aan de reserves. € 152.000,00 +
- Met het vervallen van het budget voor 2019 voor de uitvoering van activiteiten in het kader van de Menukaart RWLP Oost-Groningen vervalt ook de onttrekking aan de reserve (€ 548.000,00) en met het vervallen van de provinciale bijdrage RWLP aan onze gemeente vervalt ook de dotatie aan de reserve (€ 240.000,00). € 308.000,00 -

Totaal mutaties reserves	€ 1.680.000,00 -
---------------------------------	-------------------------

4. DIENSTVERLENING

Besturen en Beschermen

Taakvelden Bestuur en ondersteuning, Veiligheid en Volksgezondheid en milieu

Wat willen wij bereiken?

Maatschappelijke effecten

Effecten taakvelden Bestuur en ondersteuning

- Open en transparant bestuur.
- Het bevorderen van het wederzijdse begrip tussen de gemeente en haar publieksgroepen.
- Het verbeteren en uitbreiden van de digitale bereikbaarheid van de gemeente voor haar publieksgroepen.

Effecten taakvelden Veiligheid

- Een veilig Stadskanaal.
- Ontwikkelen van een maximaal veiligheidsgevoel bij de burger door onder meer duidelijke regels te stellen voor openbare orde en veiligheid met een consequente handhaving van die regels. Toepassing coffeeshopbeleid. Aandacht voor bestrijding van jeugdcriminaliteit. Hierbij geldt een intensieve samenwerking met politie, veiligheidshuis, reclassering, VNN en andere ketenpartners en burgers.

Nieuw beleid

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Bestuur en ondersteuning - Bestuur	50-jarig bestaan gemeente Stadskanaal	Vieren van het jubileum.	Uitvoering van de viering.	3
Volksgezondheid en milieu - Volksgezondheid	Volksgezondheid, project Goede Start	Het project richt zich op de gezondheid van de toekomstige generatie en het terugdringen van gezondheidsverschillen.	Starten met de uitvoering van het project. Het implementeren van de doorgaande lijn op het gebied van gezond opgroeien vanaf de zwangerschap tot 18 jaar.	2

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	Periode	Gemeente	Nederland
1	Verwijzingen Halt	aantal per 10.000	2017	51	131
2	Winkeldiefstal	aantal per 1.000	2017	1,5	2,2
3	Diefstal uit woning	aantal per 1.000	2017	1,5	2,9
4	Geweldsmisdrijven	aantal per 1.000	2017	4,6	5
5	Vernieling en beschadiging	aantal per 1.000	2017	4,6	4,8

Bron: *Waarstaatjegemeente.nl (Besluit Begroting en Verantwoording)*

Toelichting

1. Het aantal verwijzingen naar Halt per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar.
2. Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners.
3. Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners
4. Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners.
5. Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners.

Wat doen wij daarvoor?

NIEUW BELEID

TAAKVELDEN BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Bestuur

Op 1 januari 1969 is de gemeente Stadskanaal ontstaan uit de samenvoeging van de gemeente Onstwedde en een gedeelte van de gemeente Wildervank. Dit betekent dat de gemeente in het jaar 2019 vijftig jaar bestaat. Dit kunnen we natuurlijk niet ongemerkt voorbij laten gaan. De viering is het verhaal van de gemeente Stadskanaal, waarbij we terugkijken maar ook vooruit. Dit doen we door historische gebeurtenissen, personen, onderwerpen en locaties te koppelen aan de thema's van het koersdocument. Zo ontstaat er een serie kleine en grote verhalen die samen 'Het verhaal van Stadskanaal' vertellen. Hierbij zetten we in op samenwerking met veel partijen (mensen, instanties, bedrijven en maatschappelijke groepen) in de gemeente om het een feest van en voor iedereen te maken. Samen mogen we trots zijn op onze leefomgeving.

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Volksgezondheid

Het programma Kans voor de Veenkoloniën (KvdV) heeft als doel het terugdringen van gezondheidsverschillen. Eén van de projecten waar onze gemeente aan deelneemt is het project "Goede Start" dat is gericht op een doorgaande lijn op het gebied van gezond opgroeien vanaf de zwangerschap tot 18 jaar. Door KvdV is in samenwerking met diverse partijen, waaronder onze gemeente, in beeld gebracht op welke wijze de bestaande aanpak op dit gebied kan/moet worden geoptimaliseerd, meer in samenhang met elkaar kan worden gebracht en waar deze moet worden versterkt. Wij hebben dit opgenomen in de notitie Gezonde Gezinnen: Werkplan Integrale uitvoering *Preventieve Zorg en Positieve Gezondheid voor Jeugd en Gezin*. Het streven is per 1 januari 2019 met de uitvoering te gaan starten. De inhoud en de bekostiging van de nieuwe interventies nemen wij mee in de integrale beleidsnota Wmo/Gezondheid die in 2019 in besluitvorming komt.

BESTAAND BELEID

TAAKVELDEN BESTUUR EN ONDERSTEUNING

Bestuur

Zwaartepunt van de bestuurlijke samenwerking zal evenals in 2018 ook in 2019 liggen in het sociaal domein. Met name op het gebied van het toezicht op het gebied van de Wet maatschappelijke Ondersteuning 2015 en de Jeugdwet. Er zal uitvoering worden gegeven aan het uitvoeringsdocument voor het daadwerkelijk organiseren van het toezicht, in afstemming met andere gemeenten. Daarbij zal een keuze worden gemaakt tussen het zelf uitvoeren of het in samenwerking met overige gemeenten oppakken van (onderdelen van) het toezicht in het kader van deze twee wetten.

De gemeente Stadskanaal heeft veel landbouwgronden en biedt daardoor werkgelegenheid aan landbouw gerelateerde activiteiten. Het nieuwe Europese landbouwbeleid zorgt voor grote veranderingen in de Veenkoloniën. Om tijdig op die veranderingen in te kunnen spelen heeft een groot aantal regionale partijen, waaronder Agenda voor de Veenkoloniën, LTO Noord, AVEBE en ANOG/AND, hun verantwoordelijkheid genomen en gezamenlijk het Innovatieprogramma Landbouw Veenkoloniën 2012-2020 opgesteld. Doel van dit programma is om vanuit de bestaande kracht en dynamiek aan vernieuwing en versterking te werken van het gehele agro-complex in de Veenkoloniën. Met dit programma wordt voor ruim 40 miljoen euro geïnvesteerd in innovaties in de veenkoloniale landbouw. Inmiddels is met toepassing van de POP3-regeling een groot aantal projecten in uitvoering. In 2019 wordt verder gewerkt aan het Innovatieprogramma.

Ter ondersteuning van het beleid zoals vastgelegd in het Bestuursakkoord 2018-2022 zal de ambtelijke organisatie meer dan voorheen werken in multidisciplinair verband. In 2019 wordt ingezet op ontwikkeling van het Omgevingsplan waarbij ook zal worden bekeken welke bepalingen die betrekking hebben op de fysieke leefomgeving uit de verordeningen dienen worden gehaald om overgeheveld te worden naar het Omgevingsplan.

Burgerzaken

Periodiek vinden in Nederland de verkiezingen voor Provinciale Staten, de Waterschappen en het Europees parlement plaats. De laatste verkiezingen hiervoor waren in 2015. De volgende verkiezingen voor de Provinciale Staten en de Waterschappen vinden plaats op 20 maart 2019 (gecombineerd). De verkiezingen voor het Europees parlement vinden plaats op 23 mei 2019.

TAAKVELDEN VEILIGHEID

Crisisbeheersing en brandweer

Sinds 1 januari 2014 voert de veiligheidsregio een aantal wettelijke taken uit zoals beschreven in de wet Veiligheidsregio's en andere relevante wet- en regelgeving. Daarnaast is de veiligheidsregio mede verantwoordelijk voor het in beeld brengen en houden van de regionale risico's, het bepalen van beleid ten aanzien van het omgaan met deze risico's en het adequaat functioneren van de crisisorganisatie in de regio.

- In 2019 wenst de Veiligheidsregio de gecoördineerde regionale incidentbestrijdingsprocedure (GRIP) verder te professionaliseren door middel van proactief en multidisciplinair informatie te delen en af te stemmen, los van de daadwerkelijke inzet van hulpverleners. De werkwijze wordt vastgelegd in een nieuw regionaal crisisplan. Eveneens worden het regionaal crisisprofiel en beleidsplan geactualiseerd.
- Inzake de crisisbeheersing wordt verder invulling gegeven aan informatie gestuurd werken, crisiscommunicatie en netwerkmanagement. Crisisbeheersing wordt organisatorisch niet langer beschouwd als programma maar als sector. Dit sluit beter aan bij de maatschappelijke opgaven op dit gebied. Het sectorhoofd maakt deel uit van het managementteam. Deze ombuiging is gestart in 2018, in 2019 wordt verder vorm gegeven aan de ombuiging.

De operationele taken Lokale Omgevingsveiligheid zijn overgedragen aan de Omgevingsdienst Groningen (ODG). In de gemeentelijke organisatie is de regie en autorisatie van de mutaties (blijvend) geborgd. Het "Groninger uitvoeringsprogramma lokale omgevingsveiligheid 2017" blijft vooralsnog de basis voor de uitvoering van lokale omgevingsveiligheid in de periode 2015-2018. Het landelijke programma kent dezelfde looptijd.

Het programma Lokale Omgevingsveiligheid 2017 is vastgesteld op 3 maart 2017. De provincie Zuid-Holland is de opdrachtgever en kassier van de regeling impuls omgevingsveiligheid (IOV) 2015-2018. Zij kent jaarlijks de subsidie (via Veiligheidsregio Groningen/ODG) toe. In 2018 zal (naar alle waarschijnlijkheid) een nieuw uitvoeringsprogramma worden opgesteld.

Openbare orde en veiligheid

In 2019 zal het Veiligheidsplan 2015-2018 worden vervangen door een nieuw Veiligheidsplan. De activiteiten vanuit het oude Veiligheidsplan Stadskanaal 2015-2018 worden voortgezet tot het moment dat er actualisatie van dit plan heeft plaats gevonden. Daarbij wordt aansluiting en overleg gezocht in de regio voor gemeentegrens overschrijdende thema's, een en ander via het Regionaal Bestuurlijk Politie Overleg (RBPO) in Politie Eenheid Noord Nederland-verband. Het beleid voor wat betreft de lokale politieprioriteiten wordt tot die tijd gecontinueerd. De prioritering blijft dus in 2019:

Prioriteit A

- ondermijning; aanpak van drugshandel (hennepsteelt), witwassen/vastgoed, mensenhandel, fraude/cybercrime, milieucriminaliteit en vestiging van bepaalde motorclubs;
- geweldszaken inclusief huiselijk geweld en veilige publieke taak;
- bestrijding drugsgebruik en overmatig alcoholgebruik en daaraan gerelateerde criminaliteit en overlast in het algemeen en specifiek in relatie tot jongeren inclusief jeugdgroepen.

Prioriteit B

- woninginbraken en woning- en straatovervallen (high impact crime).

Ten aanzien van evenementen is sinds 2017 in de APV verankerd dat op evenementvergunningen het bepaalde in de "Regionale multidisciplinaire leidraad veiligheid publiekevenementen, Veiligheidsregio Groningen" van toepassing is. De verwachting is dat begin 2019 regionaal een systeem gebruikt gaat worden (Live-Events), wat conform het bepaalde in de leidraad gebruikt gaat worden om de vergunningverlening van evenementen in te behandelen. De gemeente Stadskanaal is betrokken geweest bij de totstandkoming van dit systeem.

Daarnaast is de APV gewijzigd met de wijziging in de wetgeving inzake de aanpak van woonoverlast (nieuw artikel 151d van de Gemeentewet). De burgemeester heeft de bevoegdheid om bij langdurige en ernstige woonoverlast gedragsaanwijzingen te geven. Zo'n ingrijpende maatregel komt pas in beeld als andere instrumenten, zoals waarschuwen, mediation of buurtbemiddeling, niet het gewenste effect blijken te hebben. In 2019 zal nadrukkelijker gebruik worden gemaakt van de mogelijkheden die het artikel de burgemeester geeft om (sturend) op te treden tegen woonoverlast.

TAAKVELDEN VOLKSGEZONDHEID EN MILIEU

Volksgezondheid

- Uitvoering openbare preventieve gezondheidszorg en jeugdgezondheidszorg 0-19 jaar. Hiervoor worden prestatie afspraken gemaakt met de GGD, de scholen, Welstad (buurtsportcoaches) en verslavingszorginstellingen.
- Uitvoeren van diverse maatregelen (gebaseerd op positieve gezondheid) in het onderwijs en in de wijk gericht op de thema's sport- en bewegingsdeelnamen, beperken overgewicht, alcohol en drugs en verbeteren weerbaarheid.
- Deelname aan de gezondheid bevorderende programma's "Kans voor de Veenkoloniën" (2016-2019) en "GIDS" (2018-2021).
- In de nieuwe omgevingswet spelen een gezonde leefomgeving en toegankelijkheid een belangrijke rol. Deze aspecten worden meegenomen in de verdere planvorming met betrekking tot de omgevingswet.
- De Gemeenschappelijke Regeling Publieke Gezondheid en Zorg gaat de dienstverlening aan de deelnemende gemeenten aanpassen. De uitkomsten worden vastgelegd in dienstverleningsovereenkomsten.
- Op basis van het positioneringsonderzoek GGD wordt de verzelfstandiging van de GGD verder uitgewerkt door de GR.
- Inzet voor behoud van kwalitatief hoogwaardige en bereikbare ziekenhuiszorg.

Wat mag het kosten?

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Lasten	-5.623	-5.659	-5.912	-5.711	-5.772	-5.776
Baten	735	527	372	354	383	354

Saldo programma	-4.888	-5.132	-5.540	-5.357	-5.389	-5.422
------------------------	--------	--------	--------	--------	--------	--------

	<u>Lasten</u>	<u>Baten</u>	<u>Saldo</u>
Taakvelden Bestuur en ondersteuning			
Bestuur	-1.621		-1.621
Burgerzaken	-821	350	-471
	-2.442	350	-2.092
Taakvelden Veiligheid			
Crisisbeheersing en brandweer	-1.941		-1.941
Openbare orde en veiligheid	-583	21	-562
	-2.524	21	-2.503
Taakvelden Volksgezondheid en milieu			
Volksgezondheid	-945		-945
Totaal	-5.912	372	-5.540

Toelichting

Het nadelig saldo van dit programma is ten opzichte van de begroting 2018 € 408.000,00 hoger. Dit betreft een nadeel van € 330.000,00 (nieuw en bestaand beleid) voor het taakveld Bestuur en ondersteuning, een nadeel van € 105.000,00 voor het taakveld Veiligheid en een voordeel van € 27.000,00 voor het taakveld Volksgezondheid en Milieu. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Nieuw beleid

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

- Er is een incidenteel budget geraamd voor de viering van 50 jaar Stadskanaal.	€	100.000,00 N
Totaal taakvelden Bestuur en ondersteuning nieuw beleid	€	100.000,00 N

Bestaand beleid

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

- In 2019 is een sterke daling voorzien in de uitgifte van reisdocumenten (paspoorten en identiteitskaarten). De reden hiervan is dat met ingang van 2013 de looptijd van de reisdocumenten is verlengd van vijf naar tien jaar. Daarentegen wordt een iets hogere uitgifte van rijbewijzen verwacht. Per saldo is de opbrengst uit leges lager.	€	59.000,00 N
- In 2019 zijn verkiezingen voor het Europees parlement en gecombineerde verkiezingen voor de Provinciale Staten en de waterschappen. Hiervoor is de raming verhoogd.	€	35.000,00 N
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 115.000,00 personeelskosten).	€	136.000,00 N
Totaal taakvelden Bestuur en ondersteuning	€	230.000,00 N

Taakvelden Veiligheid

- De exploitatiebijdrage aan de Veiligheidsregio is hoger. Enerzijds is dit veroorzaakt door nominale loon- en prijsstijgingen, anderzijds is de formatie van het netwerkteam voor de Gemeentelijke Kolom Groningen toegenomen om de doorontwikkeling van onder andere de taken op het gebied van bevolkingszorg na een ramp te waarborgen.	€	40.000,00 N
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 50.000,00 personeelskosten).	€	65.000,00 N
Totaal taakvelden Veiligheid	€	105.000,00 N

Taakvelden Volksgezondheid en Milieu

- Op basis van het plan van aanpak "Gezond in Stadskanaal" dalen de lasten.	€	36.000,00 V
- Overige ontwikkelingen (waaronder € 9.000,00 personeelskosten).	€	9.000,00 N
Totaal taakvelden Volksgezondheid en Milieu	€	27.000,00 V

Meerjarenraming

Per saldo dalen de lasten in de periode 2020-2022 met € 118.000,00. Hieronder zijn de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

- Het incidentele budget voor de viering van Stadskanaal vervalt in 2019.	€	100.000,00 V
- Overige ontwikkelingen.	€	18.000,00 V
Totaal taakvelden Bestuur en ondersteuning meerjarenraming	€	118.000,00 V

Reserves

(x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Toevoegingen						
Onttrekkingen			100			

Saldo mutaties	0	0	100	0	0	0
-----------------------	---	---	-----	---	---	---

Toelichting

De omtrekkingen aan de reserves zijn per saldo € 100.000,00 hoger dan in de begroting 2018. De oorzaak is:

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

- In 2019 is een incidentele omtrekking geraamd voor de viering van 50 jaar Stadskanaal.	€	100.000,00 +
Totaal mutaties reserves	€	100.000,00 +

Meerjarenraming

Het saldo van de mutaties daalt in de periode 2020-2022 met € 100.000,00.

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

- De incidenteel geraamde omtrekking in 2019 vervalt in 2020.	€	100.000,00 -
Totaal mutaties reserves	€	100.000,00 -

ALGEMENE DEKKINGSMIDDELEN EN ONVOORZIEN

Taakvelden Bestuur en ondersteuning

In dit overzicht zijn de baten en lasten van de algemene dekkingsmiddelen en het bedrag onvoorzien opgenomen. De algemene dekkingsmiddelen betreffen voornamelijk de opbrengsten van belastingen en uitkeringen uit het gemeentefonds. Deze middelen kennen, in tegenstelling tot heffingen als riool en afvalstoffen, geen vooraf bepaald bestedingsdoel. De niet vrij aanwendbare heffingen zijn, evenals specifieke uitkeringen van het Rijk, in de programma's verantwoord.

Nieuw beleid

Taakvelden	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat*
Bestuur en ondersteuning - Overige baten en lasten	Organisatie in beweging	Doorontwikkeling organisatie	Implementatie	3

Lasten (x € 1.000)

Taakvelden	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Treasury	-305	99	201	272	272	272
Belastingen	-363	-375	-375	-375	-375	-375
Overige lasten	-5	-372	-656	-1.256	-1.156	-1.117
Beheer overige gebouwen en gronden	-240	-215	-135	-135	-135	-135
Totaal Lasten	-913	-863	-965	-1.495	-1.395	-1.355

Baten (x € 1.000)

Taakvelden	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Treasury	2.469	2.291	2.073	1.953	1.935	1.909
Belastingen	6.202	6.366	6.626	6.825	7.061	7.201
Uitkeringen gemeentefonds	73.115	73.564	76.014	75.968	75.890	75.876
Overige baten	37	96	96	54	54	54
Beheer overige gebouwen en gronden	69	75	68	68	68	68
Totaal Baten	81.892	82.392	84.877	84.868	85.008	85.108

Saldo	80.979	81.529	83.912	83.373	83.613	83.753
--------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting

Het voordelige saldo van Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien is ten opzichte van 2018 gestegen met € 2.383.000,00. Hieronder zijn per taakveld de belangrijkste ontwikkelingen genoemd.

Taakveld Treasury

Ten opzichte van de begroting 2018 is de raming op dit taakveld per saldo € 116.000,00 nadeliger.

Voor de doorbelasting van de rentelasten van investeringen wordt in de begroting een vaste renteomslag van 3% gehanteerd. Op basis van de geraamde rentelasten en baten in verhouding tot de boekwaarde van de investeringen per 1 januari is de renteomslag 2,62%. Hierdoor is aan de verschillende programma's € 352.000,00 te veel rente

doorberekend. Het verschil is op Financiering en belegging als bate geraamd. Ten opzichte van de raming in 2018 is de bate € 53.000,00 hoger.

Reserves en voorzieningen worden ingezet als financieringsmiddel en hiervoor wordt intern rente vergoed (bespaarde rente), hiervoor wordt eveneens 3% gehanteerd. De rentebaten zijn ten gunste van Financiering en belegging geraamd. Na resultaatbepaling wordt een deel toegevoegd aan de reserves.	€ 169.000,00 N
De totale rentebaten in 2019 bedragen € 1.486.000,00. Ten opzichte van de begroting 2018 is dit € 169.000,00 nadelig.	
	€ 116.000,00 N

Taakveld Belastingen

Het saldo is ten opzichte van de begroting 2018 € 260.000,00 voordelig. Dit betreft de geraamde verhoging (3%) van de opbrengst van de OZB. Daarnaast is de opbrengst met € 100.000,00 verhoogd in verband met de mogelijkheid OZB te heffen op zonneparken.	€ 260.000,00 V
--	----------------

Taakveld Uitkeringen gemeentefonds

De opbrengst van de uitkeringen uit het gemeentefonds voor 2019 is ten opzichte van de opbrengst van de uitkeringen uit het gemeentefonds voor 2018 € 2.450.000,00 hoger. De ramingen voor 2019 zijn gebaseerd op de meicirculaire 2018. De ontwikkeling van de effecten uit het gemeentefonds 2019 zijn afgezet tegen de ramingen voor het uitkeringsjaar 2018 gebaseerd op de septembercirculaire 2017. De effecten voor het uitkeringsjaar 2018 worden via de Najaarsnota 2018 (besluitvorming in november) in de begroting 2018 verwerkt.

Een deel van de mutaties betreft algemene middelen met effect voor het begrotingssaldo. Per saldo leveren deze mutaties een voordeel op.	€ 2.261.000,00 V
- Ontwikkelingen in het accres	€ 2.930.000,00 V
- Ontwikkeling van de uitkeringsgegevens en -basis	€ 1.145.000,00 N
- Integratie-, decentralisatie en suppletie uitkeringen	€ 71.000,00 V
- Mutaties Sociaal domein	€ 334.000,00 V
- Overige ontwikkelingen	€ 71.000,00 V
	€ 2.261.000,00 V

De overige mutaties leveren een voordeel op dit taakveld op maar hebben een neutraal effect op het begrotingssaldo.	€ 189.000,00 V
- Decentralisatie-uitkeringen	€ 91.000,00
- Integratie-uitkering WMO	€ 84.000,00
- Overige mutaties	€ 14.000,00
	€ 189.000,00
	€ 2.450.000,00 V

Taakveld Overige baten en lasten

Het saldo van dit taakveld is ten opzichte van de begroting 2018 € 284.000,00 nadeliger. Dit betreft nadelen op Uitkeringen gemeentefonds (reserveringen € 61.000,00) en Algemene uitgaven (€ 223.000,00).

Reserveringen ten laste van Uitkeringen gemeentefonds

Het gereserveerde bedrag (decentralisatie-uitkering schulden en armoede) is ten opzichte van de begroting 2018 € 61.000,00 hoger.	€ 61.000,00 N
---	---------------

Algemene uitgaven

Nieuw beleid

Organisatie in Beweging

Op grond van de Perspectiefnota 2019-2022 is voor de doorontwikkeling van de gemeentelijke organisatie in 2019 een bedrag van € 350.000,00 opgenomen. Ten opzichte van de begroting 2018 is dit een nadeel. De structurele raming bedraagt € 500.000,00.

€ 350.000,00 N

Bestaand beleid

- In 2018 is totaal € 260.000,00 geraamd voor ontwikkelingen van de personeelskosten. In 2019 zijn deze ontwikkelingen meegenomen in de ramingen van personeelskosten op de programma's en op overhead. Op Algemene uitgaven levert dit een voordeel op. € 260.000,00 V
  - Voor het aanstellen van een programmamanager is structureel € 70.000,00 geraamd. Ten opzichte van de begroting 2018 is dit een nadeel. € 70.000,00 N
  - Om de continuïteit van de dienstverlening van het Klant Contact Centrum (KCC) te waarborgen is tijdelijk extra personeel nodig. De raming van deze stelpost is in 2019 € 17.000,00 lager dan in 2018. € 17.000,00 V
  - Tot en met de begroting 2018 is een structurele stelpost voor ziektevervangning van € 80.000,00 geraamd. Dit bedrag werd niet geïndexeerd en is structureel ontoereikend. De stelpost is daarom nu ineens met € 20.000,00 verhoogd naar € 100.000,00. Van het bedrag in 2018 is tot en met de Voorjaarsnota 2018 € 53.000,00 ingezet. Het nadeel ten opzichte van 2018 bedraagt dan € 73.000,00 (€ 20.000,00 + € 53.000,00). € 73.000,00 N
  - Overige ontwikkelingen leveren een nadeel op van € 7.000,00. € 7.000,00 N
- € 223.000,00 N

Bedrag onvoorzien

Voor onvoorzien uitgaven wordt een vast bedrag van € 36.000,00 geraamd. € 0,00

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden

Het saldo ten opzichte van de begroting 2018 is € 73.000,00 voordelig.

- In 2018 is de verkoopopbrengst van de voormalige school aan de Schoolstraat 110 geraamd. Deze incidentele bate vervalt in 2019. € 14.000,00 N
  - Door het afstoten van gebouwen en de overheveling van een gebouw naar welzijnsaccommodaties zijn de exploitatielasten € 39.000,00 lager. € 39.000,00 V
  - Het incidentele bedrag dat in 2018 is geraamd voor preventief onderhoud vervalt in 2019 en levert een voordeel op van € 42.000,00. € 42.000,00 V
  - Overige ontwikkelingen leveren een voordeel op van € 6.000,00. € 6.000,00 V
- € 73.000,00 V

Totaal taakvelden ten opzichte van begroting 2018 € 2.383.000,00 V

Heffing VPB

Voor overheidsondernemingen geldt de vennootschapsbelastingplicht (VPB-plicht). Hiervoor moeten activiteiten welke een onderneming vormen jaarlijks worden geïnventariseerd en beoordeeld.

In de begroting 2019 wordt geen rekening gehouden met financiële consequenties van de VPB-plicht. Voor veel van de ondernemingsactiviteiten geldt dat niet voldaan wordt aan de ondernemingscriteria, deze worden daarom niet in de VPB-heffing betrokken. De overige ondernemingsactiviteiten voldoen wel aan de criteria maar zijn niet winstgevend en worden daarom eveneens niet in de heffing betrokken.

Meerjarenraming

Taakveld Treasury

De mutaties op Treasury leveren in de periode van de meerjarenraming een nadeel op van totaal € 93.000,00. Dit betreft afname van de geraamde bespaarde rente ten gunste van algemene dekkingsmiddelen door ontwikkelingen in reserves en voorzieningen.

€ 93.000,00 N

Taakveld Belastingen

In de periode 2020-2022 stijgt de opbrengst van de OZB met € 575.000,00. Dit is veroorzaakt door een stijging van 3% in 2020 (€ 198.000,00), een stijging van 2% in 2021 (136.000,00), een stijging van € 100.000,00 in 2021 in verband met de mogelijkheid OZB te heffen op zonneparken en een stijging van 2% in 2022 (€ 141.000,00).

€ 575.000,00 V

Taakveld Uitkeringen gemeentefonds

Per saldo dalen de uitkeringen uit het gemeentefonds in de periode tot en met 2022 met € 138.000,00.

- Door de nieuwe normeringssystematiek wordt de prognose van het toekomstige accres betrouwbaarder en is een stelpost van totaal € 2.000.000,00 voor verwacht reëel accres verwerkt. € 2.000.000,00 V
  - Het Rijk heeft in de decembercirculaire van 2012 bepaald dat in verband met de verwachte fusies van gemeenten een besparing op de gemeentelijke organisatiekosten mogelijk is (de opschalingskorting) tot en met 2025. In de meerjarenraming is jaarlijks een lagere algemene uitkering en nadeel van € 100.000,00 (voor de periode 2020-2022 totaal een nadeel van € 300.000,00) geraamd. € 300.000,00 N
  - De integratie-uitkering Sociaal domein (participatie) neemt de komende jaren af met € 1.706.000,00. Voor de jaren 2020 tot en met 2022 is dit respectievelijk € 875.000,00, € 417.000,00 en € 414.000,00. € 1.706.000,00 N
  - Overig ontwikkelingen leveren een nadeel op van € 132.000,00. € 132.000,00 N
- € 138.000,00 N

Taakveld Overige baten en lasten

Het nadelig saldo van dit taakveld neemt in de periode van de meerjarenraming toe met € 503.000,00. Dit betreft Uitkeringen gemeentefonds (reserveringen € 61.000,00 V), Algemene uitgaven (€ 522.000,00 N) en Algemene inkomsten (€ 42.000,00 N).

Reserveringen ten laste van Uitkeringen gemeentefonds

Het geraamde bedrag voor de reserveringen neemt in 2021 af met € 61.000,00. € 61.000,00 V

Algemene uitgaven

- De raming voor de doorontwikkeling van de gemeentelijke organisatie stijgt in 2020 met € 150.000,00. € 150.000,00 N
  - De stelpost van € 18.000,00 voor tijdelijk extra personeel voor het KCC is in 2020 vervallen. € 18.000,00 V
  - Voor de koerslijnen is vanaf 2020 een algemeen structureel budget van € 500.000,00 opgenomen. € 500.000,00 N
  - Vrijvallende kapitaallasten leveren een voordeel op van € 150.000,00 (€ 50.000,00 per jaar). € 150.000,00 V
  - Het nadeel van de reservering voor vervangingsinvesteringen bedraagt € 40.000,00. € 40.000,00 N
- € 522.000,00 N

Algemene inkomsten

Het aflossen van een achtergestelde lening van Enexis in 2016 levert in 2020 een nadeel op van € 42.000,00. In 2016 werd, naast de hoofdsom en de rente over 2016, ook rente € 42.000,00 N

ontvangen over de jaren 2017 tot en met 2019 (jaarlijks € 42.000,00). Dit bedrag wordt (jaarlijks) ten gunste van Algemene inkomsten gebracht. Vanaf 2020 is de raming vervallen.

Totaal taakvelden meerjarenraming € 159.000,00 N

Mutaties reserves

Toevoegingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Treasury	-357	-375	-391	-436	-451	-455
Overige lasten	-4.423		-1.329			
Totaal toevoegingen	-4.780	-375	-1.720	-436	-451	-455

Onttrekkingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Overige baten	4.423		1.329			
Beheer overige gebouwen en gronden	11	11	9	9	9	9
Totaal onttrekkingen	4.434	11	1.338	9	9	9

Saldo mutaties	-346	-364	-382	-427	-442	-446
-----------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------	-------------

Toelichting

De toevoegingen aan de reserves zijn per saldo € 18.000,00 hoger dan in de begroting 2018. De oorzaken zijn:

Taakveld Treasury

Ten opzichte van de begroting 2018 is de toevoeging van bespaarde rente aan dekkingsreserves € 16.000,00 hoger.

Taakveld Overige baten en lasten

In 2019 wordt door Enexis de laatste aandeelhouderslening afgelost. Hierdoor valt een bedrag van € 1.329.000,00 vrij uit de Algemene reserve (Essent). Dit bedrag is toegevoegd aan de reserve Verkoop aandelen Essent.

Taakveld Beheer overige gebouwen en gronden

Een deel van de kapitaallasten wordt gedekt uit de reserve Bijdragen in kosten activa. De onttrekking is ten opzichte van de begroting 2018 € 2.000,00 lager.

Totaal mutaties reserves € 18.000,00 -

Meerjarenraming

De toevoegingen aan de reserves stijgen in de periode 2020-2022 met € 64.000,00. De oorzaak is:

Taakveld Treasury

In 2020, 2021 en 2022 stijgt de toevoeging van bespaarde rente aan dekkingsreserves met respectievelijk € 45.000,00, € 15.000,00 en € 4.000,00.

Totaal mutaties reserves meerjarenraming € 64.000,00 -

OVERZICHT OVERHEAD

Overhead betreft de apparaatskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces. Apparaatskosten zijn alle personele en materiële kosten die verbonden zijn aan het functioneren van de organisatie, exclusief griffie en bestuur.

De personeelskosten die betrekking hebben op het primaire proces zijn aan de programma's toegerekend. De personeelskosten en overige kosten die betrekking hebben op overhead zijn in dit overzicht verantwoord.

Nieuw beleid

Taakveld	Prioriteit	Algemene doelstelling	Activiteit voor het begrotingsjaar	Cat.*
Overhead	Informatie beleidsplan	Waarborgen bedrijfsvoering	Uitvoeren van maatregelen	1 en 3

*zie leeswijzer

Beleidsindicatoren

	Indicator	Eenheid	2019
1	Formatie	fte per 1.000 inwoners	7,1
2	Bezetting	fte per 1.000 inwoners	6,6
3	Apparaatskosten	euro per inwoner	597
4	Externe inhuur	%	1,9
5	Overhead	%	8,1

Toelichting

1. De toegestane formatie op basis van het formatieplan per 1.000 inwoners.
2. Het aantal fte dat werkzaam is per 1.000 inwoners.
3. De apparaatskosten in euro per inwoner.
4. De kosten voor externe inhuur als percentage van de totale personeelskosten.
5. De overheadkosten als percentage van de totale lasten in de begroting (exclusief toevoegingen reserves).

Toerekening van overhead aan tarieven

De kosten van overhead worden niet toegerekend. Voor de berekening van tarieven voor lokale heffingen kan de overhead echter wel extracomptabel worden meegenomen. Het opslagpercentage hiervoor wordt jaarlijks bij de begroting vastgesteld, berekend op basis van de verhouding van de geraamde kosten van overhead tot de geraamde personeelskosten van het primaire proces.

Het opslagpercentage op de primaire personeelskosten in de tarieven komt voor de begroting 2019 dan op 96,2. In de opbouw van de tarieven die zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen, is met dit percentage rekening gehouden.

Lasten (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personeelskosten	-5.772	-5.651	-5.952	-5.904	-5.904	-5.904
Overige kosten	-3.636	-3.156	-3.612	-3.564	-3.580	-3.564
Totaal Lasten	-9.408	-8.807	-9.564	-9.468	-9.484	-9.468

Baten (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personeelskosten	123					
Overige kosten	643	126	132	121	121	121
Totaal Baten	766	126	132	121	121	121

Saldo	-8.642	-8.681	-9.432	-9.347	-9.363	-9.347
--------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------	---------------

Toelichting

Het overzicht betreft de kosten van overhead. Hieronder wordt het verschil in de *totale* apparaatskosten (de personeelskosten die betrekking hebben op het primaire proces en de overheadkosten) ten opzichte van de begroting 2018 toegelicht. Bij de programma's wordt volstaan met een verwijzing naar deze toelichting

De totale apparaatskosten bedragen in 2019 per saldo afgerond € 19,0 miljoen (begroting 2018 € 18,0 miljoen inclusief wijzigingen). Hiervan heeft € 15,5 miljoen betrekking op salarissen en overige personeelskosten en € 3,5 miljoen op overige budgetten. Van het totaal is € 9,6 miljoen rechtstreeks op de programma's en algemene dekkingsmiddelen verantwoord. Op het overzicht Overhead is € 9,4 miljoen verantwoord (inclusief mutaties reserves).

	Salarissen+overige personeelskosten	Overig budgetten	Totaal
Programma's en algemene dekkingsmiddelen	-9.628		-9.628
Overzicht overhead	-5.952	-3.480	-9.432
Mutaties reserves overhead	43	23	66
Totaal	-15.537	-3.457	-18.994

Het nadelige verschil met de begroting 2018 bedraagt ruim € 1,0 miljoen. Op grond van de Perspectiefnota 2019-2022 is voor nieuw beleid € 351.000,00 opgenomen. Voor bestaand beleid betreft het per saldo een stijging van salaris- en overige personeelskosten van € 583.000,00 en een stijging van overige budgetten van € 99.000,00, totaal € 682.000,00.

Nieuw beleid

- Informatievoorziening en automatisering € 351.000,00 N

Bestaand beleid

De stijging van salarissen en overige personeelskosten betreft de volgende mutaties.

- Nominale ontwikkelingen € 537.000,00 N
- Overige salarismutaties € 63.000,00 N
- Vergoeding voor detachering van personeel € 22.000,00 V
- Inhuur personeel van derden € 33.000,00 V
- Dekking personeelskosten uit reserves € 38.000,00 N
- € 583.000,00 N

De stijging van de overige budgetten betreft de volgende mutaties.

- Huisvesting (onderhoud gebouwen)	€ 39.000,00 N
- Telecommunicatie	€ 16.000,00 N
- Opleidingsbudget	€ 30.000,00 N
- Abonnement kennisbank Sociaal domein	€ 11.000,00 N
- Saldo diverse overige budgetten	€ 3.000,00 N
	€ 99.000,00 N

Totaal bestaand beleid ten opzichte van begroting 2018	€ 682.000,00 N
---	-----------------------

Het nadeel op het bestaande beleid is voor een groot deel het gevolg van nominale ontwikkelingen, dit wordt gecompenseerd door het nominale deel van het accres 2019 in de algemene uitkering uit het gemeentefonds.

Meerjarenraming

De kosten van overhead dalen in de periode van de meerjarenraming per saldo met € 85.000,00. Dit betreft de volgende mutaties.

Nieuw beleid

- Informatievoorziening en automatisering	€ 51.000,00 V
---	---------------

Bestaand beleid

- Vervallen frictiekosten	€ 43.000,00 V
- Overige personeelskosten	€ 5.000,00 V
- Informatievoorziening en automatisering	€ 25.000,00 N
- Diverse overige budgetten	€ 11.000,00 V

Totaal mutaties meerjarenraming	€ 85.000,00 V
--	----------------------

Mutaties reserves

Toevoegingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Totaal toevoegingen	0	0	0	0	0	0

Onttrekkingen (x € 1.000)

Beschrijving	Rekening	Begroting				
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Personeelskosten	109	66	43			
Overige kosten	24	23	23	23	23	23
Totaal onttrekkingen	133	89	66	23	23	23

Saldo mutaties	133	89	66	23	23	23
-----------------------	------------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------

Toelichting

Personeelskosten

De onttrekking betreft dekking van frictiekosten. Ten opzichte van de begroting 2018 is de onttrekking € 23.000,00 lager. € 23.000,00 -

Overige kosten

De onttrekking betreft dekking van kapitaallasten.

Totaal mutaties reserves ten opzichte van begroting 2018 € 23.000,00 -

Meerjarenraming

Personeelskosten

De onttrekking voor dekking van frictiekosten vervalt in 2020. € 43.000,00 -

Totaal mutaties reserves meerjarenraming € 43.000,00 -

Paragrafen

1. PARAGRAAF LOKALE HEFFINGEN

De gemeente heeft naast de uitkeringen van het Rijk meer inkomsten nodig om op verschillende terreinen uitgaven te kunnen doen. Daarom heffen wij belastingen. Deze kunnen wij indelen in algemene heffingen en bestemmingsheffingen. De algemene heffingen zijn onroerendezaakbelastingen en toeristenbelasting. De gemeente is vrij in de besteding van deze middelen. Bestemmingsheffingen zijn bestemd om bepaalde kosten te dekken. Bestemmingsheffingen zijn bijvoorbeeld de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en leges voor paspoorten, rijbewijzen, omgevingsvergunningen en andere diensten.

a. *Geraamde inkomsten*

onroerendezaakbelastingen	€ 6.603.200,00
afvalstoffenheffing	€ 2.622.900,00
rioolheffing	€ 3.093.600,00
grafrechten	€ 45.600,00
toeristenbelasting	€ 103.000,00
marktgeden	€ 38.500,00
liggelden Spoordok + stagelden campers	€ 39.800,00
leges omgevingsvergunningen	€ 250.000,00
leges burgerzaken	€ 219.600,00

b. *Beleid ten aanzien van de lokale heffingen*

Uitgangspunt voor het tarievenbeleid bij afvalstoffenheffing, rioolheffing, marktgeden en leges is een kostendekking van 100%. De geraamde opbrengsten van deze heffingen zijn daarom gelijk aan het saldo van de geraamde baten en lasten, waar van toepassing vermeerderd met toe te rekenen kosten overhead en berekende btw.

c. *Overzicht op hoofdlijnen van de diverse heffingen*

Hieronder zijn diverse heffingen op hoofdlijnen toegelicht. Waar van toepassing is een kostenonderbouwing toegevoegd.

Onroerendezaakbelastingen

Conform het Ombuigingsplan 2016-2019 is in de begroting 2019 een structurele verhoging van de opbrengst onroerendezaakbelastingen van 2% per jaar geraamd. In de begroting 2019 is een boven trendmatige verhoging van 1% geraamd. De financiële vooruitzichten zijn zodanig dat wij de boven trendmatige belastingverhoging voor het jaar 2019 en 2020 hebben doorgevoerd.

De verwachte opbrengst is in 2019 € 289.400,00 hoger dan in 2018. Dit is inclusief een opbrengst van € 100.000,00 in verband met realisatie van zonneparken.

Bij de berekening van de tarieven voor 2019 wordt rekening gehouden met de resultaten van de herwaardering van alle WOZ-objecten naar het waardeniveau op 1 januari 2018.

De herwaarderingsswerkzaamheden zijn naar verwachting voor het einde van 2018 afgerond. Wij doen dan een voorstel over de tarieven voor 2019.

Afvalstoffenheffing

Op basis van Diftar (**d**ifferentiatie **t**arieven) wordt naast een vast bedrag per huishouden (vastrecht) afzonderlijk een belasting geheven voor het aanbieden van de afvalcontainers. De tarieven voor het variabele deel van de afvalstoffenheffing worden gedifferentieerd naar het soort container (grijs of groen) en het volume (240 of 140 liter).

Het Diftar-systeem wordt voor vrijwel alle laagbouwwooningen toegepast. Bewoners van de zogenoemde hoogbouw moeten gebruikmaken van ondergrondse verzamelcontainers. Het aanbod van afval wordt door middel van een pasje per huishouden geregistreerd. Van deze huishoudens wordt naast het vastrecht ook een belasting geheven voor het aanbieden van afval. De aanslag voor het variabele deel wordt vastgesteld op basis van het aantal inworpen van afval in de ondergrondse container.

Jaarlijks wordt beoordeeld of een deel van de egalisereserve Afvalstoffenheffing via een incidentele verlaging van het vastrecht tarief aan de belastingbetaler kan worden teruggegeven. De verwachte omvang van de egalisereserve Afvalstoffenheffing bedraagt per 1 januari 2019 € 134.000,00. Wij stellen voor de omvang van de reserve als buffer te handhaven voor het opvangen van mogelijke incidentele nadelen en voor 2019 dus kostendekkende tarieven te hanteren. Mogelijke nadelen kunnen ontstaan door de uitvoering van het VANG beleid dat in maart 2018 is vastgesteld en het resultaat van de Europese aanbesteding (gunning op 25 oktober 2018) van de huis-aan-huis inzameling van alle afvalsoorten.

Het in stand houden van de reserve betekent dat kostendekkende tarieven worden toegepast voor de afvalstoffenheffing. Twee ontwikkelingen hebben direct invloed op de omvang van de tarieven ten opzichte van 2018.

In de eerste plaats zijn de tarieven in 2018 niet verhoogd omdat de egalisereserve Afvalstoffenheffing voldoende buffer had om dit mogelijk te maken. Dat betekent nu dat zowel loon- en prijsontwikkelingen van 2018 als van 2019 in de tarieven zijn verwerkt.

In de tweede plaats betekent de uitvoering van VANG maatregelen (onder andere het stimuleren om GFT afval niet in de grijze maar in de groene container te werpen, een aantal gratis ledigingen van de groene container in het voor- en najaar en een voucher voor het gratis aanbieden van tuinafval) dat de aanbiedingsfrequentie van de restafvalcontainer (de grijze) daalt waardoor het tarief stijgt.

De aanbiedingsfrequentie van de groente- fruit en tuinafval container (de groene) zal iets stijgen. De stijging van de tarieven door loon- en prijsstijgingen 2018 en 2019 wordt genivelleerd door een daling van het tarief door meer aanbiedingen waardoor de inzamelingstarieven van de GFT container op hetzelfde niveau blijven als in 2018.

In onderstaande tabel is een overzicht gegeven van de geldende tarieven voor 2018 en de voorgestelde tarieven voor 2019.

<u>Soort</u>	<u>Tarief 2018</u>	<u>Voorstel 2019</u>
Vast tarief	€ 125,00	€ 130,00
Per aanbieding:		
- container restafval 140 liter	€ 2,65	€ 3,15
- container restafval 240 liter	€ 3,95	€ 4,75
- container gft-afval 140 liter	€ 1,85	€ 1,85
- container gft-afval 240 liter	€ 2,40	€ 2,40
Per inworp:		
- verzamelcontainer	€ 1,25	€ 1,25

De meest voorkomende combinatie bestaat uit een container van 240 liter voor restafval en een container van 140 liter voor gft-afval. Het beeld is als volgt:

<u>Soort</u>	<u>Aanslag 2018</u>	<u>Aanslag 2019</u>
Vast tarief	€ 125,00	€ 130,00
Container restafval	" 47,40	" 52,25
Container gft-afval	" 7,40	" 9,25
Totaal	€ 179,80	€ 191,50

Uitgangspunt bij bovenstaande berekening is dat de container van 240 liter voor restafval in 2019 11 keer (2018: 12 keer) wordt aangeboden en de container van 140 liter voor gft-afval 5 keer (2018: 4 keer).

Voor verzamelcontainers:

<u>Soort</u>	<u>Aanslag 2018</u>	<u>Aanslag 2019</u>
Vast tarief	€ 125,00	€ 130,00
Verzamelcontainer	" 26,25	" 26,25
Totaal	€ 151,25	€ 156,25

Voor de berekening van een gemiddelde aanslag voor het gebruik van een verzamelcontainer gaan wij net als in 2018 uit van 21 inworpen per jaar.

Wij stellen u voor de bovengenoemde tarieven voor de afvalstoffenheffing 2019 vast te stellen.

Kostenonderbouwing van de afvalstoffenheffing

Uitgangspunt is dat de totale opbrengst van de afvalstoffenheffing gelijk is aan het saldo van alle lasten en baten voor het uitvoeren van alle taken binnen het kader van afval (100% kostendekking). Het betreft lasten en baten die direct het gevolg zijn van de afvaltaken van de gemeente. Het gaat daarbij onder andere om het huis-aan-huis laten inzamelen en laten verwerken van de verschillende afvalstromen, het geven van gelegenheid grofvuil in te leveren en te laten verwerken en afgedankte spullen in te leveren en aan te bieden via het Kringloopcentrum.

Voor de heffing van de afvalstoffenheffing is uitgegaan van de totale (netto) kosten vermeerderd met btw. De toegerekende lasten van Verkeer en vervoer betreffen zwerf- en klandestien vuil. De wijze van toerekenen van de kosten van overhead is toegelicht in het Overzicht overhead in het programmaplan. Op rekeningbasis worden mogelijke overschotten toegevoegd aan de reserve Afvalstoffenheffing, tekorten worden onttrokken aan deze reserve.

De opbrengst van de afvalstoffenheffing is als volgt opgebouwd.

	Lasten/Baten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN AFVAL			
Direct toegerekende lasten Afval	-2.332.800		
Directe baten Afval, exclusief heffingen	538.500		
Direct toegerekende lasten Verkeer en vervoer	-38.400		
Direct toegerekende lasten Inkomensregelingen	-155.000		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Afval	-128.900		
Berekende BTW Afval	-506.300		
Totalen	-2.622.900	2.622.900	100

Rioolheffing

Met de rioolheffing, gebaseerd op artikel 228a van de Gemeentewet, kan de gemeente kosten verhalen die verband houden met de nakoming van de zorgplichten die de gemeente heeft voor afvalwater en voor hemel- en grondwater. De basis voor de rioolheffing zijn de kosten die in het gemeentelijke rioleringsplan (GRP) zijn opgenomen.

De rioolheffing wordt geheven van eigenaren van percelen die direct of indirect zijn aangesloten op de gemeentelijke riolering. Onder "aansluiting" op de riolering wordt niet uitsluitend de aanwezigheid van een "afvoerbuis" verstaan, zoals bij de riolrechten (tot 2010) het geval was. Door de verbreding van het begrip aansluiting kan ook belasting worden geheven voor verwerking van hemel- en grondwater dat niet via een buis voor verwerking aan de gemeente wordt aangeboden.

Wij onderscheiden twee tarieven. Een tarief voor een perceel (een roerende of onroerende zaak of een zelfstandig gedeelte daarvan) en een tarief voor een garagebox die een zelfstandig WOZ-object vormt.

Voor de rioolheffing worden kostendekkende tarieven gehanteerd. De geraamde lasten zijn in 2019 hoger dan in 2018. Het tarief voor een woning kan voor 2019 worden vastgesteld op € 192,00 (2018: € 185,00) en het tarief voor een garagebox op € 20,00 (2018: € 20,00).

De geraamde stand van de egaliseringsreserve Riolering bedraagt per 1 januari 2019 € 562.000,00. De reserve wordt ingezet voor de incidentele lasten van maatregelen uit het Basisrioleringsplan Stadskanaal-Musselkanaal (BRP).

Wij stellen u voor de bovengenoemde tarieven voor de rioolheffing 2019 vast te stellen.

Kostenonderbouwing van de Rioolheffing

Uitgangspunt is dat de totale opbrengst van de rioolheffing gelijk is aan het saldo van alle lasten en baten voor het uitvoeren van alle taken binnen het kader van riolering (100% kostendekking).

Het betreft lasten en baten die direct het gevolg zijn van de taken van gemeenten om het rioolstelsel voldoende kwalitatief en kwantitatief in stand te houden. Het gaat daarbij zowel om de infrastructuur als de dagelijkse werking van het riool.

Voor de heffing van de rioolheffing is uitgegaan van de totale kosten vermeerderd met btw.

De toegerekende lasten van Verkeer en vervoer betreffen 20% van de totale veegkosten van straten, wegen en fietspaden. Door vegen wordt onder andere voorkomen dat straatvuil in het riool terecht komt waardoor verstoppingen worden voorkomen en de onderhoudskosten uiteindelijk lager uitvallen. De wijze van toerekenen van de kosten van overhead is toegelicht in het Overzicht overhead in het programmaplan.

Op rekeningbasis worden mogelijke overschotten toegevoegd aan de reserve Riolering, tekorten worden onttrokken aan deze reserve.

De opbrengst van de rioolheffing is als volgt opgebouwd.

	Lasten/Baten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten Riolering	-2.451.400		
Direct toegerekende lasten Verkeer en vervoer	-31.100		
Direct toegerekende lasten Inkomensregelingen	-2.500		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Riolering	-184.500		
Berekende BTW Riolering	-424.100		
Totalen	-3.093.600	3.093.600	100

Grafrechten

Voor de uitgifte van graven en het algemeen onderhoud op de gemeentelijke begraafplaatsen heffen wij rechten. Daarnaast worden rechten geheven voor het begraven van lijken of het plaatsen van asbussen en voor de uitvoering van andere specifieke taken en dienstverlening door of namens de gemeente. Bij de vaststelling van de belastingverordeningen voor 2019 wordt een voorstel voor aanpassing van de tarieven gedaan.

Toeristenbelasting

U heeft bij het vaststellen van het Ombuigingsplan 2016-2019 besloten het tarief voor de toeristenbelasting met ingang van 2017 te verhogen naar € 0,90 per persoon per overnachting. Wij verwachten in het jaar 2019 114.000 overnachtingen.

Marktgelden

In onze gemeente worden in Stadskanaal en Musselkanaal wekelijks markten gehouden. Voor de markt in Stadskanaal geldt als maatstaf van heffing de oppervlakte van de standplaats en voor de markt in Musselkanaal is de frontbreedte van de standplaats de maatstaf van heffing.

De tarieven voor het marktgeld worden berekend op basis van de werkelijke bezetting van de markten. De bezetting van beide markten is afgenomen. Om de geraamde kosten van de markten te verhalen moeten de tarieven voor 2019 ten opzichte van 2018 worden verhoogd.

De tarieven voor 2019 zijn dan als volgt:

€ 0,58 per m² (2018: € 0,52) voor de markt in Stadskanaal;

€ 2,04 per m¹ (2018: € 1,95) voor de markt in Musselkanaal.

Wij stellen u voor in te stemmen met de voorgestelde tarieven marktgeld voor 2019.

Kostenonderbouwing van de marktgelden

Uitgangspunt bij het in rekening brengen van de marktgelden volgens de voorgestelde tarieven is dat de opbrengst van de marktgelden maximaal 100% bedraagt van het begrote saldo van lasten en overige baten die het exploiteren van de weekmarkten in Stadskanaal en Musselkanaal met zich mee brengen. Bij de bezetting van de markten wordt gelet op een evenwichtig marktaanbod waardoor bij de marktkoopliden draagvlak wordt gecreëerd voor het tarief dat in rekening wordt gebracht.

	Lasten/Baten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN MARKTEN			
Direct toegerekende lasten Markten	-40.200		
Directe baten Markten, exclusief marktgelden	2.200		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Markten	-500		
Totalen	-38.500	38.500	100

Lig- en stagelden Spoordok

De gemeentelijke jachthaven Spoordok in Musselkanaal is aangelegd voor de vaarrecreatie. Bij de jachthaven zijn voorzieningen aangebracht, waar de vaarrecreanten gebruik van kunnen maken. De gebruiker van een vaartuig is voor het innemen van een ligplaats liggeld verschuldigd, voor het gebruik van een camperplaats is stageld verschuldigd. We gaan uit van 235 overnachtingen voor ligplaatsen (2018: 250) en 2.390 overnachtingen voor stapplaatsen (2018: 2.450). Op basis van kostendekkendheid zijn de tarieven voor 2019 dan als volgt:

€ 16,95 per overnachting (2018: € 16,10) voor een ligplaats;

€ 14,95 per overnachting (2018: 14,20) voor een staplaats.

Wij stellen u voor in te stemmen met de voorgestelde tarieven voor 2019.

Kostenonderbouwing van de lig- en stagelden

In een gerechtelijke uitspraak is onder meer bepaald dat de verhuur en exploitatie van de camperstandplaatsen geen activiteit van algemeen economisch belang meer is maar een zuiver commerciële activiteit. Hiermee is het gemeentelijke uitgangspunt dat het Spoordok een laagdrempelige voorziening is met als doel de vaarrecreatie voor de hele regio te bevorderen vervallen. Als gevolg hiervan is de Lig- en stageldverordening Spoordok Musselkanaal gewijzigd en zijn de tarieven verhoogd naar 100% kostendekkend.

De toegerekende lasten van Verkeer en vervoer betreffen (wijk)onderhoud.

	Lasten/Baten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten Spoordok	-30.700		
Directe baten exclusief lig- en stagelden	500		
Direct toegerekende lasten Verkeer en vervoer	-9.600		
INDIRECTE LASTEN			
n.v.t.			
Totalen	-39.800	39.800	100

Liggeld woonschepenlocaties

Voor de woonschepenlocaties in Stadskanaal en Musselkanaal is in 2016 de "Liggeldverordening woonschepenlocaties 2017" vastgesteld. In deze verordening is het tarief voor het liggeld vanaf 2017 vastgesteld op € 301,50 per jaar.

Leges omgevingsvergunningen (bouwvergunning en vrijstellingsprocedures)

Een omgevingsvergunning kan worden afgegeven voor 26 activiteiten waaronder bouwvergunningen. De werkzaamheden voor het verstrekken van bouwvergunningen worden uitgevoerd door de omgevingsdienst Groningen. Naast de werkzaamheden voor bouwvergunningen en vrijstellingsprocedures verricht de omgevingsdienst ook taken op het gebied van milieu en brandveiligheid.

Kostenonderbouwing leges omgevingsvergunningen (bouwvergunning en vrijstellingsprocedures)

Gebruikelijk was dat het kostendeckingspercentage op circa 55% ligt, het werkelijke dekkingspercentage ligt lager (31%). Het verschil in dekking is veroorzaakt doordat niet alle kosten die de omgevingsdienst maakt in leges worden omgezet. Het gaat dan om bouwvergunningen die van rechtswege verstrekt moeten worden en waarvoor geen leges in rekening kunnen worden gebracht. Daarnaast zijn er bouwvergunningen waarvan niet alle onderdelen in rekening kunnen worden gebracht (bijvoorbeeld voor zonneparken alleen de fundering en niet de techniek). Tenslotte zijn er initiatieven en projecten waarvoor na intensief vooroverleg uiteindelijk geen bouw aanvraag wordt gedaan.

Inmiddels is een onderzoek gestart naar het verbeteren van de kostendekking van bouwvergunningen en vrijstellingsvergunningen.

	Lasten/Baten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten bouwvergunningen en vrijstellingsprocedures	-755.800		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead bouwvergunningen en vrijstellingsprocedures	-45.700		
Totalen	-801.500	250.000	31

Leges burgerzaken

De leges van burgerzaken worden geheven krachtens de Legesverordening (i.c. titel 1) die jaarlijks door uw raad in december wordt vastgesteld. Het grootste deel van de legesopbrengst bestaat uit de legesheffing voor reisdocumenten en rijbewijzen. Daarnaast worden er leges geheven wegens verstrekkingen uit de Basisregistratie Personen.

Kostenonderbouwing leges burgerzaken

Het uitgangspunt voor de toerekening van lasten bij dit onderdeel is dat de verhouding tussen de werkzaamheden van burgerzaken die wel en niet onder de legesheffing vallen 50% bedraagt. Met ingang van 2019 is de kostendekkendheid lager geworden. De belangrijkste oorzaak hiervan is de terugval in de uitgifte van reisdocumenten als gevolg van de verlenging van de looptijd (van vijf naar tien jaar) in 2013.

	Lasten/baten	Opbrengst	In %
DIRECTE BATEN/LASTEN			
Direct toegerekende lasten Leges burgerzaken	-474.000		
INDIRECTE LASTEN			
Toe te rekenen kosten overhead Leges burgerzaken	-249.000		
Totalen	-723.000	220.000	30

BIZ centrum Stadskanaal

Op grond van de "Verordening bedrijveninvesteringszone Centrum Stadskanaal 2016" wordt in de vorm van een belasting van de ondernemers in de BI-zone een BIZ-bijdrage geheven. De gemeente keert de ontvangen BIZ-bijdragen als subsidie uit aan Stichting BIZ Centrum Stadskanaal.

d. Lokale lastendruk

Door het hanteren van gedifferentieerde tarieven voor de afvalstoffenheffing (Diftar) is het bedrag van deze heffing niet voor elk huishouden gelijk. Naast het vastrecht is een belasting verschuldigd voor elke containerlediging of inworp in een ondergrondse container. Per huishouden gaan wij uit van een gemiddeld aantal van 11 ledigingen (2018: 12 ledigingen) van de grijze container (restafval) en 5 ledigingen (2018: 4 ledigingen) van de groene container (gft-afval).

Voor 2019 is de volgende indicatie van de lokale lastendruk te geven:

	<u>2018</u>	<u>2019</u>
Onroerendezaakbelastingen	€ 262,00	€ 269,00
Afvalstoffenheffing	" 179,80	" 191,50
Rioolheffing	" 185,00	" 192,00
Totaal	€ 626,80	€ 652,50

Voor de onroerendezaakbelastingen is uitgegaan van de gemiddelde aanslag per woning van € 262,00 + 3% = € 269,00. De belastingdruk is uiteraard een gemiddelde en kan voor individuele huishoudens nogal verschillen. Gemiddeld verwachten wij een verhoging van de belastingdruk met circa 4,1 %.

De landelijke gemiddelde woonlasten voor huishoudens in 2018 is € 721,00.

e. Kwijtscheldingsbeleid

Het kwijtscheldingsbeleid van onze gemeente is ruimhartig. Aan particulieren kan onder bepaalde voorwaarden gehele of gedeeltelijke kwijtschelding worden verleend van afvalstoffenheffing, onroerendezaakbelasting, rioolheffing en leges voor reisdocumenten en rijbewijzen.

Bij de berekening van de betalingscapaciteit spelen de kosten van bestaan een belangrijke rol. Onze gemeente hanteert voor de kosten van bestaan de maximaal wettelijk toegestane norm. Dit is een bedrag van maximaal 100% van het normbedrag zoals vastgesteld in het kader van de Participatiewet (bijstandsnorm). Voor personen die de pensioengerechtigde leeftijd hebben of ouder zijn geldt een vast normbedrag.

Wij ramen het kwijt te schelden bedrag voor de afvalstoffenheffing (vastrecht + variabel deel) op € 155.000,00 en voor de rioolheffing op € 2.500,00. In verband met het geringe aantal kwijtscheldingen voor eigenaren van woningen ramen wij geen kwijtschelding voor de ozb-eigenarenbelasting.

f. Overzicht belastingverordeningen

	<u>Datum vaststelling</u>
- Verordening onroerendezaakbelastingen Stadskanaal 2018	18 december 2017
- Verordening afvalstoffenheffing Stadskanaal 2017	19 december 2016
- Verordening rioolheffing Stadskanaal 2018	18 december 2017
- Verordening begrafenisrechten Stadskanaal 2018	18 december 2017
- Verordening toeristenbelasting Stadskanaal 2017	19 december 2016
- Verordening marktgeld Stadskanaal 2018	18 december 2017
- Legesverordening Stadskanaal 2018	18 december 2017
- Lig- en stageldverordening Spoordok Musselkanaal 2016	25 januari 2016
- Liggeldverordening woonschepenlocaties 2017	19 december 2016
- Verordening bedrijveninvesteringszone Centrum Stadskanaal 2016	26 oktober 2015

2. PARAGRAAF WEERSTANDSVERMOGEN EN RISICOBEBEERSING

Algemeen

Bij het weerstandsvermogen gaat het om de mate waarin de gemeente in staat is middelen vrij te maken om substantiële tegenvallers op te vangen, zonder dat dit betekent dat (de uitvoering van) het beleid veranderd moet worden. Het weerstandsvermogen hangt samen met de robuustheid van de begroting: een precies sluitende begroting zonder weerstandsvermogen betekent dat bij iedere tegenvaller een probleem (incidenteel of structureel) ontstaat. Een financiële buffer in de vorm van weerstandsvermogen is daarom noodzakelijk.

De omvang van deze buffer is afhankelijk van de risico's die de gemeente loopt. Het gaat hierbij om risico's van materieel belang waarvoor geen maatregelen zijn getroffen.

Het instrument om het weerstandsvermogen te beheersen is risicomangement, een continu proces gericht op het opmaken van een actueel risicoprofiel. Het risicoprofiel moet vervolgens worden afgezet tegen de aanwezige weerstandscapaciteit.

Deze paragraaf geeft het weerstandsvermogen gebaseerd op de ramingen in de begroting en de risico's van de gemeente zoals bekend bij het opstellen van de begroting. Daarnaast zijn financiële kengetallen opgenomen.

Er is onderscheid tussen incidentele en structurele weerstandscapaciteit. Bij de incidentele weerstandscapaciteit gaat het voornamelijk om de omvang van de algemene reserves en bestemmingsreserves (eigen vermogen) en de incidentele risico's. Met structurele weerstandscapaciteit worden middelen bedoeld die permanent ingezet kunnen worden om tegenvallers met structurele financiële effecten op te vangen.

Kaderstelling

De kaderstelling voor het huidige beleid met betrekking tot het weerstandsvermogen is vastgelegd in artikel 11 van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

In de paragraaf wordt tenminste opgenomen:

- een inventarisatie van de weerstandscapaciteit;
- een inventarisatie van de risico's van materieel belang;
- het beleid omtrent weerstandscapaciteit en risico's;
- een kengetal voor de:
  - netto schuldquote;
  - netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen;
  - solvabiliteitsratio;
  - grondexploitatie;
  - structurele exploitatieruimte;
  - belastingcapaciteit.
- een beoordeling van de onderlinge verhouding tussen de kengetallen in relatie tot de financiële positie.

Beoordeling weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen is zeer dynamisch omdat binnen de gemeente beleid wordt uitgevoerd, besluiten worden genomen, nieuwe externe regelgeving van kracht wordt en nieuw beleid wordt geformuleerd en vastgesteld. Dynamiek in risico's betekent dat de benodigde weerstandscapaciteit kan fluctueren. Daarom wordt voor de omvang van de weerstandscapaciteit een norm gehanteerd waarbij de verhouding tussen de beschikbare capaciteit en de benodigde capaciteit wordt uitgedrukt in de ratio weerstandscapaciteit:

$$\frac{\text{Beschikbare capaciteit}}{\text{Benodigde capaciteit (af te dekken risico's)}}$$

De ratio is bepaald op 1,15. Hierbij worden geen maatregelen getroffen zolang de ratio boven de 1 blijft. Wanneer de ratio tijdens een monitor > 1,3 blijkt te zijn betekent dit dat de weerstandscapaciteit meer dan voldoende is. Indien de ratio < 1 blijkt te zijn moet worden overwogen of er maatregelen nodig zijn. Hierbij liggen de mogelijkheden tussen het niet uitvoeren van beleid met een bepaalde risicostructuur tot het vastleggen van middelen om de minimale weerstandscapaciteit te vergroten.

In het kader van de benodigde weerstandscapaciteit wordt de Algemene reserve minimaal gehandhaafd op € 8 miljoen. Bij het vaststellen van het algemene weerstandsvermogen wordt rekening gehouden met risico's op het gebied van grondexploitatie en reserves die betrekking hebben op grondexploitatie. Hiervoor wordt geen afzonderlijk weerstandsvermogen aangehouden.

Weerstandsvermogen (incidenteel)

(x € 1.000)

	1 januari 2019	31 december 2019	Incl. claims
Beschikbare weerstandscapaciteit (a)	€ 20.200	€ 15.800	€ 13.200
Benodigde weerstandscapaciteit (b)	€ 10.000	€ 8.300	€ 8.300
Weerstandsvermogen (a-b)	€ 10.200	€ 7.500	€ 4.900
Ratio weerstandscapaciteit (a/b)	2,02	1,90	1,59

Op basis van een beschikbare incidentele weerstandscapaciteit van € 15,8 miljoen is de ratio per 31 december 2019 1,90. Rekening houdende met de hieronder genoemde claims op de reservepositie daalt de beschikbare weerstandscapaciteit naar € 13,2 miljoen en de ratio naar 1,59. Uitgaande van de vastgestelde ratio van 1,15 betekent dit dat de beschikbare capaciteit (ruim) voldoende is voor de dekking van de lopende risico's.

Beschikbare weerstandscapaciteit (a)

De beschikbare incidentele weerstandscapaciteit wordt gevormd door het eigen vermogen (reserves). De Algemene reserve is vrij besteedbaar. De rentebaten zijn echter wel als structureel dekkingsmiddel aangemerkt. Inzet van de Algemene reserve heeft een structureel effect op de exploitatie.

Het deel van de verkoopopbrengst aandelen Essent dat is omgezet in geldleningen aan Enexis (zie onder risico's) wordt in 2019 besteedbaar door aflossing van de geldleningen.

Beklemd bestemmingsreserves zijn in beginsel niet vrij besteedbaar. Aangezien u de vastgestelde bestemming van de overige bestemmingsreserves kunt veranderen behoren deze reserves tot de weerstandscapaciteit. Het wijzigen van de bestemming van deze reserves heeft wel direct gevolgen voor het lopende beleid aangezien de bestemmingsreserves op grond van door u vastgesteld beleid zijn ingesteld.

Reservepositie (x € 1.000)

	1 januari 2019	31 december 2019	Incl. claims
Omvang Algemene reserve	€ 10.400	€ 9.000	€ 9.000
Omvang bestemmingsreserves	" 37.000	" 35.600	" 33.000
	€ 47.400	€ 44.600	€ 42.000
Niet vrij besteedbaar:			
Algemene reserve/Verkoop aandelen Essent	" 1.300-	" 0	" 0
Beklemd reserves:			
Bestemmingsreserve Verkoop aandelen Essent	" 12.900-	" 14.200-	" 14.200-
Bestemmingsreserve Bijdragen in kosten activa	" 13.000-	" 14.600-	" 14.600-
Beschikbare weerstandscapaciteit (a)	€ 20.200	€ 15.800	€ 13.200

De geraamde beschikbare weerstandscapaciteit bedraagt per 31 december 2019 € 15,8 miljoen. Indien we rekening houden met claims op de bestemmingsreserves op grond van de Perspectiefnota 2019-2022 daalt de beschikbare weerstandscapaciteit naar € 13,2 miljoen.

Claims

De claims betreffen de lasten van € 19.000,00 per jaar van investeringen in buitensportaccommodaties ten laste van de reserve Sportvelden en een bedrag van totaal € 2.590.000,00 voor het onderhoud van bruggen/beschoeiingen ten laste van de bestemmingsreserve Vervangingsinvesteringen (Stads)kanaal.

De reservepositie komt steeds meer onder druk te staan. Aan de bestemmingsreserves wordt geen rente (inflatiecorrectie) toegevoegd, dit beïnvloedt de toereikendheid van deze reserves. De beschikbare weerstandscapaciteit neemt daarnaast af door inzet van de reserves.

De geraamde saldi in de begroting 2019 en in de meerjarenraming in 2020 en 2021 zijn negatief, dit zou een beslag op de Algemene reserve (en dus de incidentele weerstandscapaciteit) van afgerond € 5,5 miljoen betekenen. De verwachte stand van de Algemene reserve per 31 december 2019 is € 9,0 miljoen. U hebt bij de vaststelling van de Perspectiefnota 2019-2022 besloten een eventueel beslag op de Algemene reserve te limiteren tot aan de ondergrens van € 8 miljoen en resterende tekorten te dekken uit de bestemmingsreserve Verkoop aandelen Essent.

Benodigde weerstandscapaciteit (b)

Risico's die van materiële betekenis zijn maken deel uit van het weerstandsvermogen. Wij brengen risico's met een financieel belang van € 300.000,00 of meer in beeld.

Borgstellingen geldleningen

De gemeente Stadskanaal waarborgt voor de volgende geldleningen de betaling van rente en aflossing of fungeert als achtervang.

Geldleningen aan woningbouwcorporaties

De financiële risico's die aan deze garanties zijn verbonden, zijn overgedragen aan de Stichting Waarborgfonds Sociale Woningbouw. De gemeente en het Rijk blijven ieder wel voor 50% op achtervang aanspreekbaar. Deze achtervang is gerelateerd aan de omvang van het waarborgfonds. Door de omvang van het fonds en de financiële constructie is het risico voor de gemeente gering. Mocht de gemeente echter wel worden aangesproken op de achtervang, dan zal dit in de vorm van het verstrekken van een renteloze lening zijn. Deze lening zal dan worden opgenomen als risico.

Geldleningen aan eigenaren van particuliere woningen

Het Waarborgfonds Eigen Woningen verstrekt Nationale Hypotheek Garantie (NHG) voor aankoop en verbetering van woningen aan particulieren. Daarmee worden voor de geldgevers de risico's beperkt en profiteren de geldnemers van een lagere rente. Met het waarborgfonds is een overeenkomst gesloten waarin de achtervang voor bestaande leningen van particulieren is geregeld. De achtervangfunctie (de gemeenten samen met het Rijk) kan door het waarborgfonds worden aangesproken, in de vorm van renteloze leningen, als het garantievermogen te laag is.

Geldleningen aan instellingen voor ouderenhuisvesting

Het schuldrestant van de leningen aan zorginstellingen die werkzaam zijn in onze gemeente wordt per 1 januari 2019 geraamd op € 4.469.000,00 en per 31 december op € 4.209.000,00. Het financiële risico van deze leningen ligt volledig bij de gemeente. Uitgangspunt is dat eventuele nieuwe leningen aan zorginstellingen door deze instellingen worden ondergebracht bij de stichting Waarborgfonds voor de zorgsector (Wfz).

Geldleningen aan overige instellingen

Het schuldrestant van de leningen aan het Noorderpoortcollege wordt per 1 januari 2019 geraamd op totaal € 496.000,00 en per 31 december op totaal € 434.000,00. Het financiële risico van deze leningen ligt bij de gemeente.

Vorderingen

Vordering op Vordering op Enexis BV

Het schuldrestant van de door de aandeelhouders verstrekte geldleningen aan Vordering op Enexis BV bedraagt per 1 januari 2019 € 1.329.000,00. In 2019 wordt de laatste tranche van de geldleningen afgelost, het schuldrestant per 31 december 2019 is dan nihil.

Duurzaamheidsleningen

Het totaal van verstrekte duurzaamheidsleningen wordt per 1 januari 2019 geraamd op € 900.000,00. Het financiële risico van deze leningen is niet gedekt.

Startersleningen

Het totaal van verstrekte startersleningen wordt per 1 januari 2019 geraamd op € 2.600.000,00. Op de investeringslijst is tot en met 2019 een (maximum) bedrag van € 400.000,00 per jaar opgenomen. Per 31 december 2019 bedraagt het totaal € 3.000.000,00.

Het financiële risico wordt gedekt doordat startersleningen (als 2e hypotheek) onder de zekerheidsstelling van de Nationale Hypotheek Garantie (NHG) vallen en daarmee geborgd zijn.

Indirect loopt de gemeente wel (beperkt) risico door de achtervangfunctie voor het Waarborgfonds Eigen woningen die de NHG verstrekt (zie onder borgstellingen geldleningen).

Grondexploitatie

Voor de risico's in de grondexploitatie wordt een percentage (10) van de totale omvang van de boekwaarde gehanteerd. Jaarlijks wordt beoordeeld of de boekwaarden afgewaardeerd moeten worden om de risico's bedrijfseconomisch te beperken.

Desondanks blijven de volgende risico's:

- de marktwaarde wordt bepaald aan de hand van de algemeen gangbare marktprijs voor agrarische grond. Door de specifieke ligging en eigenschappen van grond kan de werkelijke waarde afwijken van de algemeen gangbare marktprijs;
- de marktprijzen kunnen zich onverwacht negatief ontwikkelen, waardoor de gemeente genoodzaakt is boekwaarden af te waarderen;
- over de al in exploitatie genomen gronden (onderhanden werk) lopen wij een exploitatierisico.

De geraamde (netto) boekwaarde per 1 januari 2019 is € 1.500.000,00 en per 31 december 2019 € 1.300.000,00. Het risico bedraagt respectievelijk € 150.000,00 en € 130.000,00.

Overige risico's

Dividend

De geraamde dividendopbrengst op de aandelen van Enexis NV en NV Bank Nederlandse Gemeenten bedraagt totaal € 455.000,00. Bij de ramingen van dividend geldt dat er geen garanties zijn voor de daadwerkelijke realisering.

Hersanering voormalig gasfabriekterrein

Er loopt een juridische procedure om te komen tot ontbinding van de overeenkomst met de aannemer van de sanering van het voormalige gasfabriekterrein en in verband hiermee het vorderen van schadevergoeding. Wij hebben besloten hoger beroep in te stellen tegen de uitspraak van de rechtbank Noord-Nederland van 15 maart 2017. Hierdoor blijft de uitkomst van de juridische procedure onzeker en het (financieel) risico dat de kosten voor hersanering van het terrein voor rekening van de gemeente

komen bestaan. Deze kosten zijn (nog) niet te kwantificeren, we houden rekening met een indicatief bedrag van € 1.000.000,00. Dit kan lager uitvallen, onder andere door gewijzigde wet- en regelgeving.

Lokaal onderwijsbeleid algemeen

Door het schoolbestuur Stichting Primenius is bezwaar gemaakt tegen de vaststelling van het overschrijdingspercentage voor de vijfjaarlijkse afrekening. Het college van Gedeputeerde Staten (GS) van de provincie Groningen heeft de vordering van de stichting afgewezen. Tegen deze afwijzing heeft de stichting beroep aangetekend bij de rechtbank Noord-Nederland. De rechtbank heeft op 28 juli 2017 uitspraak gedaan. Tegen deze uitspraak heeft de stichting Primenius echter hoger beroep ingesteld bij de Raad van State. We hebben in 2017 besloten om een zienswijze op de ingediende (hoger) beroepsgronden in te dienen en ook overigens deel te nemen als belanghebbende aan de procedure (de procedure wordt primair gevoerd tussen Stichting Primenius en het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Groningen). We blijven voorlopig rekening houden met het (doorbetalings)risico van maximaal € 1,2 miljoen.

Diversen

In algemene zin loopt de gemeente risico's met betrekking tot de volgende onderwerpen:

- planschadeclaims;
- fiscale wet- en regelgeving;
- rijksvergoeding inkomensvoorziening (BUIG);
- wachtgeldverplichtingen.

Totaal risico's (x € 1.000)

	1 januari 2019	31 december 2019
Gewaarborgde geldleningen	€ 4.900	€ 4.600
Vorderingen	" 2.200	" 900
Grondexploitatie	" 200	" 100
Overige risico's	<u>" 2.700</u>	<u>" 2.700</u>
Benodigde weerstandscapaciteit (b)	<u>€ 10.000</u>	<u>€ 8.300</u>

Weerstandsvormogen (structureel)

De meerjarenraming vertoont in 2022 een *structureel* begrotingsoverschot van € 388.000,00. Het structurele risico van nog te realiseren taakstellingen bedraagt maximaal € 300.000,00. Dit betreft de taakstelling voor het (hele) sociale domein.

Voor de algemene uitkering uit het gemeentefonds zijn structurele stelposten van totaal bijna € 2.300.000,00 opgenomen, het risico op deze ramingen is beperkt.

De overige financiële risico's zijn (nog) niet kwantificeerbaar.

Onze begrotings- en financiële positie blijft onder druk staan. De saldi van de begroting 2019 en van de meerjarenraming in 2020 en 2021 vertonen forse tekorten. Gelet op de financiële positie hebben we de maatregel van de boven trendmatige verhoging van 1% van de onroerendezaakbelasting in 2019 en 2020 doorgevoerd. Het positieve saldo van € 388.000,00 in 2022 is relatief gezien maar een geringe financiële buffer. Ten opzichte van de totale *structurele* lasten van de begroting in 2022 van € 110,5 miljoen is het overschot 0,4%.

Rekening houdend met de diverse omschreven financiële risico's zijn we van mening dat we onverminderd terughoudend moeten zijn met het uitbreiden van onze financiële verplichtingen.

Weerstandscapaciteit

De structurele weerstandscapaciteit wordt bepaald door structurele begrotingsoverschotten en/of maatregelen die structurele middelen genereren om tegenvallers met structurele financiële effecten op te kunnen vangen.

Structurele begrotingsoverschotten

Begrotingsoverschotten maken deel uit van het weerstandsvormogen. Een positief saldo van de laatste schijf van de meerjarenraming wordt aangemerkt als structurele weerstandscapaciteit. De meerjarenraming vertoont in 2022 *structureel* een voordelig saldo van € 388.000,00.

Raming onvoorzien

Jaarlijks nemen wij conform voorschrift een bedrag voor onvoorzien op in de begroting. Voor onvoorziene uitgaven wordt een vast bedrag van € 36.000,00 geraamd. Formeel kan deze raming nagenoeg geheel tot de structurele weerstandscapaciteit worden gerekend omdat de omvang van deze verplichte raming niet is voorgeschreven.

Belastingcapaciteit

Gemeenten zijn vrij in het vaststellen van de onroerendezaakbelasting (ozb) tarieven. Daarbij gelden geen absolute of relatieve limieten. Wel is ter voorkoming van een onevenredige stijging van de collectieve lastendruk een macronorm ingesteld. Dit is een norm voor de totale stijging opbrengsten ozb in Nederland. Bij overschrijding van de macronorm kan het Rijk maatregelen nemen met als uiteindelijk machtsmiddel verlaging van het gemeentefonds. Het is dus mogelijk de ozb tarieven (boven trendmatig) te verhogen met het doel structurele middelen te genereren met een positief effect op de structurele weerstandscapaciteit.

Voor 2019 is de macro-norm bepaald op 4%. Bij het ramen van de onroerendezaakbelasting in de begroting 2019 is rekening gehouden met een stijging van de opbrengst van 3%, dit betreft een trendmatige verhoging van 2% en (op basis van het Ombuigingsplan 2016-2019) een boven trendmatige verhoging van 1%. Vanaf 2021 is alleen de trendmatige verhoging van 2% geraamd.

Structurele bezuinigingen

Nieuwe ombuigingsmaatregelen kunnen als structurele weerstandscapaciteit worden aangemerkt voor zover dit tot (verdere) begrotingsoverschotten leidt.

Risico's

Sociaal domein

Binnen het sociale domein lopen wij met name bij de uitvoering van de taken financiële risico's. Deze worden vooral veroorzaakt door het open-einde karakter van de regelingen.

Op grond van de Perspectiefnota 2019-2021 is een taakstelling voor het hele sociaal domein opgenomen van € 100.000,00 in 2019 oplopend naar € 300.000,00 vanaf 2021. Deze taakstelling moet onder andere worden gerealiseerd door transformatie van de sociaal domein taken.

Op grond van een Algemene Maatregel van Bestuur moet een gemeente een reële prijs betalen voor verlening van zorg in natura. Indien wij niet aan deze maatregel voldoen moeten de contracttarieven met de zorgaanbieders worden aangepast. Voor de thuiszorg en ouderenzorg is per 1 april 2018 een nieuwe cao afgesloten. Naar het effect op de zorgtarieven voor huishoudelijke hulp wordt een onderzoek ingesteld. De Ommelander gemeenten zijn voornemens het huidige contract voor begeleiding, dagbesteding en kortdurend verblijf voor 2019 te verlengen. Het proces voor actualisatie van de tarieven loopt nog. Een eventuele aanpassing van de ZIN tarieven heeft ook consequenties voor de PGB tarieven van huishoudelijke hulp en begeleiding.

Verder lopen wij risico's door:

- extra instroom vanuit de GGZ waar de begeleiding geen deel meer uit maakt van de behandeling;
- afschaling van zorg vanuit andere zorgwetten;
- instroom vanuit jeugd als gevolg van 18 -/18 +.

Het kabinet wil in 2019 een vaste maximale bijdrage van € 17,50 per vier weken invoeren. Bij de berekening van de eigen bijdrage wordt dan niet meer gekeken naar de hoogte van het inkomen, het vermogen en het gebruik. Omdat hierdoor minder een beroep wordt gedaan op de financiële zelfredzaamheid van de burger verwachten de gemeenten een aanzuigende werking op de maatwerkvoorzieningen Wmo.

Het budget voor jeugdzorg zal ook de komende jaren onder druk staan. Een belangrijke oorzaak is de toename van het aantal kinderen dat (specialistische) jeugdhulp nodig heeft. Daarbij geldt dat er sprake is van een open-einde regeling. Door RIGG (i.c. de Taskforce Sturing op uitgaven Jeugdhulp) zijn aanbevelingen geformuleerd die zijn omgezet in een regionaal implementatieplan. Op basis hiervan wordt een lokaal implementatieplan opgesteld waarin de aanbevelingen vertaald worden naar concreet beleid dat erop is gericht om de effecten van het ontvangen van minder budget en het leveren van meer zorg, te beperken.

Om het hogere beroep op het budget te kunnen opvangen is het budget voor de jeugdzorg in 2018 tijdelijk verhoogd met € 1 miljoen. Deze raming wordt met ingang van 2019 jaarlijks verlaagd met € 250.000,00 naar € 0,00 in 2022. Het risico bestaat dat de te nemen maatregelen onvoldoende (financieel) effect hebben.

De geraamde bijdragen in het exploitatietekort van Wedeka zijn gebaseerd op de begroting 2019 van Wedeka inclusief de meerjarenraming 2020-2022. In deze begroting is rekening gehouden met aanzienlijk hogere gemeentelijke bijdragen. De reden hiervan is tweeledig. De voornaamste oorzaak van de tekorten is de voortdurend dalende rijkssubsidie bij stijgende loonlasten. Daarnaast moet er geïnvesteerd worden in het fundament van Wedeka. Concreet gaat het hier om een extra investering in personeel op het gebied van onder andere kwaliteit, veiligheid, milieu, P&O en werkleiding.

De bijdrage in het exploitatietekort is hoger dan geraamd in de begroting 2018 en bedraagt in 2019 € 2,8 miljoen en in 2020 € 3,0 miljoen. Met ingang van 2021 daalt de gemeentelijke bijdrage weer. Hierbij moet worden opgemerkt dat met een aantal ontwikkelingen geen rekening is gehouden. Dit betreft met name de veranderende sociale wetgeving en een mogelijke stijging van de pensioenpremies.

Algemene uitkeringen gemeentefonds

In het kader van de uitkeringen uit het gemeentefonds noemen we twee (beperkte) risico's. In de eerste plaats zijn in de periode 2020 tot en met 2022 jaarlijkse stelposten geraamd van totaal € 2.000.000,00 in verband met de verwachte stijging van de algemene uitkering. De realiteit van de afgelopen jaren was dat de door het Rijk verwachte ontwikkelingen voor toekomstige accressen onbetrouwbaar bleken. Echter, door de nieuwe normeringssystematiek is de prognose van het accres betrouwbaarder. Om deze reden zijn hiervoor nu in de begroting jaarlijkse stelposten opgenomen. In de tweede plaats is binnen de algemene uitkering een stelpost van € 276.000,00 geraamd in verband met ontwikkelingen in de uitvoering van het btw compensatiefonds (BCF). Gemeenten declareren uit dit fonds een groot deel van de door hun betaalde btw. De omvang van het fonds is structureel groter dan de btw die door alle gemeenten samen wordt gedeclareerd. Het verwachte niet-gedeclareerde deel (onderuitputting op het BCF) wordt aan het gemeentefonds toegevoegd en verdeeld via de algemene uitkering. Het Rijk heeft besloten deze maatregel terug te draaien en de onderuitputting niet als voorschot uit te keren. Achteraf wordt het niet gedeclareerde deel wel met gemeente afgerekend zodat gemeenten uiteindelijk wel krijgen waar ze recht op hebben. Voorlopig heeft het Rijk ruim € 500 miljoen uit het gemeentefonds gehaald waardoor onze gemeente een lagere algemene uitkering ontvangt. Het is niet reëel te veronderstellen dat het BCF leeg wordt gedeclareerd en de verwachting is dat ook in 2019 een deel wordt uitgekeerd, hiervoor is de stelpost van € 276.000,00 opgenomen. Dit is conform de richtlijn die de provincie Groningen als toezichthouder hiervoor geeft.

Locaties bodemverontreiniging

Met de provincie Groningen voeren wij overleg over spoedlocaties met betrekking tot bodemverontreiniging. Indien sprake is van een spoedlocatie kan de provincie Groningen ons vragen om een bijdrage in sanerings- en/of onderzoekskosten. Bij het opstellen van de begroting zijn geen spoedlocaties binnen de gemeente Stadskanaal bekend.

Financiële kengetallen

Kengetallen:	Rekening 2017	Begroting 2018	Begroting 2019	Meerjarenraming		
				2020	2021	2022
Netto schuldquote	30%	22%	24%	49%	50%	48%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte geldleningen	27%	18%	20%	46%	46%	44%
Solvabiliteitsratio	49%	54%	42%	40%	39%	40%
Structurele exploitatieruimte	-0,9%	0,4%	-1,7%	-1,3%	-0,5%	0,4%
Grondexploitatie	1,5%	1,7%	1,1%	0,9%	0,8%	0,7%
Belastingcapaciteit	86%	87%	90%	92%	92%	93%

Algemene toelichting

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de schuldenlast ten opzichte van de eigen middelen. De hoogte van de schuld die de gemeente kan dragen hangt in belangrijke mate af van de hoogte van de inkomsten. Het kengetal geeft de netto schuld als aandeel van de inkomsten uitgedrukt in procenten. Het kengetal wordt zowel inclusief als exclusief alle verstrekte geldleningen berekend. Hiermee wordt in beeld gebracht wat het aandeel van de verstrekte geldleningen is en betekent voor de schuldenlast. Een netto schuldquote tussen 0% en 100% wordt als normaal beschouwd, boven 100% is er weinig leencapaciteit over. Voor een gemeente geldt als indicatie voor een zeer hoge schuld een maximale norm van 130%.

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan zijn financiële verplichtingen te voldoen. Het kengetal drukt het eigen vermogen uit als percentage van het balanstotaal. Normaal bevindt de ratio van een gemeente zich tussen 20% en 70%. Hoe hoger de solvabiliteitsratio, hoe groter de weerbaarheid van de gemeente.

Voor de beoordeling van het structurele en reële evenwicht van de begroting wordt onderscheid gemaakt tussen structurele en incidentele baten en lasten. De structurele exploitatieruimte wordt bepaald door het saldo van de structurele baten en lasten en het saldo van de structurele onttrekkingen en toevoegingen aan reserves, gedeeld door de totale baten (exclusief mutaties reserves) en uitgedrukt in een percentage. Het kengetal geeft aan welke structurele ruimte de gemeente heeft om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of daling van de lasten daarvoor nodig is. Een positief percentage betekent dat de structurele baten toereikend zijn om de structurele lasten te dekken.

Het kengetal grondexploitatie is van belang om te kunnen beoordelen of de grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie. Het geeft aan hoe groot de grondpositie (de waarde van de grond) is ten opzichte van de totale geraamde baten. De waarde van de grond is het totaal van de geraamde boekwaarde van de niet in exploitatie genomen gronden en de bouwgrond in exploitatie. Het percentage geeft een indicatie van het risico, hoe lager het percentage des te geringer het risico.

De belastingcapaciteit geeft inzicht in de ruimte die de gemeente heeft om financiële tegenvallers op te kunnen vangen. Het kengetal geeft weer hoe de belastingdruk in de gemeente zich verhoudt ten opzichte van het landelijke gemiddelde. De woonlasten meerpersoonshuishouden in het begrotingsjaar worden uitgedrukt in een percentage van het landelijk gemiddelde in het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

Beoordeling kengetallen in relatie tot de financiële positie

Voor de beoordeling van de financiële positie moeten de kengetallen in samenhang worden gezien. Ze geven zodoende inzicht in de financiële weerbaar- en wendbaarheid.

De kengetallen van de begroting 2019 zijn gebaseerd op het gemiddelde van de drie voorafgaande jaarrekeningen (2015 tot en met 2017). De kengetallen van de meerjarenraming 2020-2022 zijn gebaseerd op de geprognosticeerde balans die is opgenomen in de meerjarenraming.

Op basis van bovenstaande kengetallen zouden we kunnen concluderen dat onze financiële positie goed is. De schuldenlast is relatief laag, op basis van de solvabiliteitsratio zijn we voldoende in staat aan onze verplichtingen te voldoen. Wel is er een negatieve ontwikkeling van beide kengetallen, onder andere als gevolg van afname van het eigen vermogen.

De boekwaarden van de grondexploitatie zijn reëel en kunnen naar verwachting worden terugverdiend. Een risico blijft echter de ontwikkeling van de structurele exploitatieruimte in de begroting en de meerjarenraming. Het kengetal structurele exploitatieruimte in 2019 is negatief (-1,7%). In de meerjarenraming muteert het kengetal naar 0,4% positief in 2022. Relatief gezien is dit nog maar een geringe financiële buffer.

Voor het opvangen van structurele tegenvallers is belastingcapaciteit aanwezig. Voor incidentele tegenvallers is er ruim voldoende incidentele weerstandscapaciteit (zie onder weerstandsvermogen), inzet hiervan is wel van invloed op de solvabiliteitsratio.

3. PARAGRAAF ONDERHOUD KAPITAALGOEDEREN

Inleiding

Op 28 mei 2018 is de Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte 2018-2021 vastgesteld. De nota geeft het kader weer voor de inrichting van het onderhoud en het beoogde onderhoudsniveau voor wegen, riolering/water, groen, gebouwen, openbare verlichting, kunstwerken, speelplaatsen, sportvelden en begraafplaatsen. In de paragraaf zal daarom niet meer worden ingegaan op de beleidskaders, maar wordt verwezen naar de nota. De uitvoering van de kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte 2018-2021 vindt plaats binnen de in de begroting geraamde budgetten.

Wegen & Bruggen

Onder Wegen & Bruggen wordt het algemeen onderhoud wegen, het dagelijks onderhoud en onderhoud bruggen verstaan.

Wegen

Het beheer van wegen bestaat in hoofdlijnen uit twee vormen van onderhoud:

- het regulier onderhoud;
- het groot onderhoud.

Het regulier onderhoud

Dit zijn de activiteiten die tot de dagelijkse werkzaamheden behoren van de beheerorganisatie zoals vegen, kleine reparaties aan verhardingen, klein herstelwerk, belijning en het herstraten van een deel van de weg. In de begroting 2019 is hiervoor € 807.000,00 geraamd.

Het groot onderhoud

Grotere, planmatige maatregelen met als doel de structurele achteruitgang van een object te vertragen en weer aan de technische richtlijnen te laten voldoen. De werkzaamheden zijn ingrijpend van aard en periodiek op een groot deel van de weg. Voorbeelden zijn het herstraten van een weg en het aanbrengen van nieuwe asfaltdekkingen. Projectmatig onderhoud is het groot onderhoud dat plaatsvindt op basis van het beheerprogramma GBI. De kosten voor groot onderhoud kunnen sterk variëren van jaar tot jaar. Om pieken te voorkomen wordt de gemiddelde onderhoudsbehoefte over vier jaren vastgesteld. Bij de vaststelling van de Kadernota heeft u er voor gekozen om prioriteiten te stellen binnen beleidsthema's, wegtypen en geografische ligging. Daarmee wordt groot onderhoud aan wegvakken in verblijfsgebieden met een geringe verkeersbelasting over de planperiodegrenzen heen geschoven.

In de begroting 2019 is € 761.000,00 geraamd voor groot onderhoud aan wegen. Op hoofdroutes (wegen met een ontsluitingsfunctie hoge verkeersbelasting) wordt preventief onderhoud uitgevoerd omdat deze wegen het meest gevoelig zijn voor schade als gevolg van verkeersbelasting in combinatie met weersinvloeden. Dit zijn voornamelijk asfaltwegen.

Op alle overige wegen (woonstraten en wegen in het buitengebied met een lage verkeersbelasting) wordt curatief onderhoud uitgevoerd. Dat wil zeggen: alleen het noodzakelijk onderhoud als dat uit oogpunt van verkeersveiligheid noodzakelijk is.

Kunstwerken

De onderhoudsbehoefte voor alle civiele kunstwerken (bruggen, beschoeiing en kademuren) voor de langere termijn wordt bepaald op basis van het beheerprogramma GBI.

In de begroting 2019 is voor bruggen € 360.700,00 geraamd voor dagelijks onderhoud, inspectiekosten, klein onderhoud, storingen, stroom en water. Voor groot onderhoud is € 125.000,00 geraamd. Dit betreft voornamelijk schilderwerk.

Voor het noodzakelijke onderhoud ten behoeve van veiligheid en de werking van beweegbare bruggen zijn in 2019 structurele lasten geraamd zodat € 177.150,00 kan worden geïnvesteerd.

Voor de periode 2018-2021 worden noodzakelijke vervangingsinvesteringen verwacht van € 5.952.300,00. Om een aanzienlijk deel van de achterstand op de vervanging van kunstwerken met een kwaliteitsniveau D weg te werken heeft u via de Perspectiefnota 2019-2022 besloten voor de looptijd van deze kadernota investeringen tot maximaal de omvang (€ 4.233.000,00) van de reserve Vervangingsinvesteringen (Stads)kanaal in te zetten. Voor de vervanging in 2019 is in de begroting € 989.000,00 opgenomen.

Het tekort op de vervanging van bruggen/damwanden/beschoeiingen over de periode tot en met 2021 bedraagt dan afgerond € 1,7 miljoen. Voor de volgende kadernota wordt op basis van een nieuwe inspectie een nieuw financieel kader geschetst.

Openbare verlichting

Conform het beleidsplan openbare verlichting zijn de afgeschreven lichtmasten vervangen door masten met energiezuinige verlichting (LED). In 2017 en 2018 heeft een versnelde vervanging plaatsgevonden van masten en armaturen. Hiermee is ca 90 % van de openbare verlichting vervangen door ledverlichting. De grootschalige vervanging zal in 2019 worden afgerond.

In verband met de versnelde vervanging zijn de onderhoudskosten (dagelijks onderhoud, storingen en remplace) naar beneden bijgesteld. De raming in de begroting 2019 bedraagt € 75.000,00 (begroting 2018 € 94.400,00).

Groen

Het groenonderhoud wordt uitgevoerd op basis van de Kadernota Kwaliteit Openbare Ruimte, beeldkwaliteit bestekken en de kwaliteitscatalogus van de CROW.

Er is in 2019 € 3.455.000,00 beschikbaar voor het groenonderhoud. Van dit budget wordt het groen langs wegen (bermen/bermsloten € 441.000,00), groenonderhoud sportvelden (€ 191.000,00), baanonderhoud sportvelden (€ 303.200,00) en het groen in de wijken inclusief het groen bij scholen en zwembaden (€ 2.519.300,00) onderhouden.

Tijdens de schouwen en uit het beheerprogramma van het groen is gebleken dat de vitaliteit van het groen afneemt. Dit komt omdat de afgelopen jaren geen budget is geraamd voor vervanging van groen. Gevolg daarvan is dat er een achterstand op de vervanging van het groen is ontstaan en de reguliere onderhoudskosten gaan toenemen. Via de Perspectiefnota 2019-2022 is besloten deze achterstand met ingang van 2018 in een periode van vier jaar weg te werken. Hiervoor is jaarlijks een bedrag nodig van € 300.000,00. Dit bedrag is voor de vervanging in 2019 in de begroting opgenomen.

Riolering/water

Voor het dagelijks onderhoud van het riool is een budget van € 819.700,00 beschikbaar. Hiervoor wordt een gedeelte (ruim 35 kilometer) van het riool geïnspecteerd en gereinigd.

Uit het beheersysteem zijn voor de komende jaren de kosten gegenereerd voor het vervangen of repareren van riolering. Het betreft hier bedragen die gebaseerd zijn op inspectiegegevens en/of ouderdom van de riolering. Het gaat om achterstallig onderhoud van ruim € 5,73 miljoen (per 1 juli 2017) en nog uit te voeren onderhoud in de periode van 2018 tot en met 2020 met een raming van € 567.000,00. Van het achterstallige onderhoud ligt vast dat het voor € 1,44 miljoen om vervangingen gaat. Vervanging kan over meerdere jaren uitgesmeerd worden. Voor knelpunten met een indicatieve waarde van € 4,29 miljoen moeten op basis van asset management nog keuzes worden gemaakt.

Vervanging riool

Van het te vervangen riool zijn delen van het rioolstelsel zijn dusdanig slecht dat deze de komende drie jaren vervangen of gerelined moeten worden. De verwachte kosten voor de periode 2018-2021 zijn € 338.000,00 (Perspectiefnota 2018-2022). In de begroting 2019 is € 89.000,00 krediet opgenomen.

Knelpunten

Van de overige gegenereerde knelpunten in het kader van achterstallig onderhoud (indicatief € 4,29 miljoen) dient een aanzienlijk deel vervangen te worden. In de begroting 2019 is hiervoor € 901.000,00 geraamd.

Basisrioleringsplan Stadskanaal-Musselkanaal (BRP)

Naast onderhoud van het bestaande rioolstelsel blijkt uit het nieuwe BRP Stadskanaal-Musselkanaal dat in de periode 2018-2021 maatregelen nodig zijn om het watersysteem te optimaliseren dan wel aan te passen aan de klimaatverandering (onder andere zwaardere en langer aanhoudende buien). Deels betreft dit maatregelen met incidentele lasten (€ 415.000,00) en deels zijn het maatregelen waarvoor een investeringskrediet (€ 3.792.000,00) benodigd is (Perspectiefnota 2018-2022). In de begroting 2019 zijn voor de maatregelen incidentele lasten opgenomen van € 140.000,00 en voor de investeringen een krediet van € 878.000,00.

Gebouwen

Met behulp van het beheerprogramma GBI wordt het noodzakelijke reguliere onderhoud aan gebouwen bepaald. Het reguliere onderhoud bestaat uit onder andere het schilderen en kleine reparaties. Op basis van de vastgestelde kwaliteitsniveaus zijn de beschikbare middelen (€ 529.200,00) voldoende voor het reguliere onderhoud. Voor vervangingsinvesteringen om de technisch en functioneel verouderde gebouwen te renoveren en aan te passen aan de huidige eisen is € 175.000,00 beschikbaar.

Sportvelden

Sinds eind 2014 is er een beheersplan sportvelden. Op basis van dit plan wordt het onderhoud van de sportvelden de komende jaren uitgevoerd. Het onderhoud is opgenomen in het onderhoudsbudget voor Groenonderhoud (zie onder Groen).

Speelplaatsen

Bij de herijking van het speelplaatsenbeleid in 2007 is een berekening uitgevoerd hoeveel budget er nodig was voor het beheer en onderhoud en vervanging van de speelplaatsen. Na de herijking is er veel geïnvesteerd in het vervangen, vernieuwen en verwijderen van speeltoestellen. In de begroting 2019 is voor het onderhoud € 136.300,00 opgenomen en voor vervanging € 22.900,00.

4. PARAGRAAF FINANCIERING

Het financieringsstatuut geeft de infrastructuur voor het uitvoeren van de treasuryfunctie. De paragraaf financiering geeft de beleidsplannen voor de treasuryfunctie in de komende jaren en de concrete beleidsplannen voor het begrotingsjaar in het bijzonder.

Deze paragraaf is bij uitstek het instrument voor het sturen en beheersen van, verantwoord over en toezicht houden op de treasuryfunctie.

De wet financiering decentrale overheden (fido) is een belangrijk wettelijke kader voor de financieringsfunctie van de gemeenten.

Er is dagelijks aandacht voor het liquiditeitenbeheer van onze gemeente, periodiek wordt de samenstelling van de leningenportefeuille bekeken. Door middel van het analyseren van de structurele geldstromen wordt gestuurd op het doen van betalingen in relatie met (verwachte) ontvangsten.

Kasgeldlimiet en renterisiconorm

Voor het beheersen van renterisico's gelden twee richtlijnen. Het gaat hierbij in de eerste plaats om de kasgeldlimiet en in de tweede plaats om de renterisiconorm.

Kasgeldlimiet

De kasgeldlimiet geeft de limiet aan voor de vlottende schuld van een gemeente. Onder vlottende schuld worden onder andere begrepen geldleningen met een looptijd van korter dan één jaar en schulden in rekeningen-courant verminderd met onder andere contante gelden en tegoeden in rekeningen-courant. De kasgeldlimiet wordt bepaald door een (bij ministeriële regeling vastgesteld) percentage van de totale begroting van de gemeente bij aanvang van het jaar. Zodra een gemeente met de omvang van de vlottende middelen deze grens structureel overschrijdt, ontstaat een verplichting de omvang van de vlottende middelen te verlagen. Dit is mogelijk door vlottende middelen te vervangen door een langlopende geldlening.

Voor 2019 bedraagt het begrotingstotaal € 120,3 miljoen. Het percentage is vastgesteld op 8,5. Dit betekent dat de kasgeldlimiet voor onze gemeente in 2019 € 10,2 miljoen bedraagt. Dit is dus het maximum dat de gemeente in 2019 aan vlottende schuld mag hebben.

Renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel het renterisico bij herfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijks verplichte aflossingen en de renteherzieningen niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal. Voor onze gemeente betekent dit een absolute norm van € 24,1 miljoen. Deze norm is voor onze gemeente ruim voldoende met een leningenportefeuille van € 39,1 miljoen (raming per 1 januari 2019) waarvan de jaarlijkse aflossing € 2,1 miljoen bedraagt.

Daarnaast zijn in de leningenportefeuille geen leningen meer opgenomen met een mogelijkheid tot renteherziening.

In de tabel hieronder is het renterisico bepaald voor de komende vier jaren. De renterisiconorm is gerelateerd aan enkel het begrotingsjaar.

Berekening renterisiconorm (bedragen x € 1.000)

	2019	2020	2021	2022
Renteherzieningen	0	0	0	0
Aflossingen	2.100	2.100	2.100	2.100
Renterisico	2.100	2.100	2.100	2.100
Berekening renterisiconorm				
Begrotingstotaal 2019	120.300			
Percentage regeling	20			
Renterisiconorm	24.100			
Toetsing renterisico aan norm				
Renterisico	2.100			
Renterisiconorm	24.100			
Ruimte onder de norm	22.000			

Personeelshypotheken

Het als secundaire arbeidsvoorwaarde verstrekken van hypothecaire geldleningen onder personeel is niet meer toegestaan. Bestaande geldleningen kunnen tot de laatst afgesproken aflossingstermijn worden gehandhaafd. De algemene opvatting is dat het verstrekken van deze leningen geen overheidstaak is. Onze gemeente heeft op dit moment nog twee lopende leningen met een totale hoofdsom van € 40.000,00 per 1 januari 2019.

Schatkistbankieren

Decentrale overheden zijn verplicht hun overtollige middelen in de schatkist aan te houden. In geval van overtollige middelen is er wel sprake van een drempelbedrag dat buiten de schatkist mag worden gehouden. Het drempelbedrag is gedefinieerd als een gemiddeld bedrag per kwartaal. Dat betekent dat het gemiddelde van het bedrag aan overtollige middelen dat een decentrale overheid gedurende het kwartaal dagelijks buiten de schatkist heeft aangehouden niet boven het drempelbedrag mag liggen. Deze drempel is vastgesteld op 0,75% van het jaarlijkse begrotingstotaal. Het drempelbedrag voor onze gemeente bedraagt voor 2019 € 902.000,00 (0,75% van € 120,3 miljoen).

Financieringsbehoefte*Vaste geldleningen*

De stand van de opgenomen geldleningen wordt begin 2019 geraamd op € 39.080.000,00. De rentekosten hiervoor bedragen € 998.000,00. Dit betekent een gemiddelde rente van 2,55%. In de tijd weggezet ziet de samenstelling van de leningenportefeuille er als volgt uit:

Geldgever	Laatste aflossing	Hoofdsomprognose per 1 januari 2019	Rente %	Vervroegd aflosbaar per
Nv BNG	2030	€ 1.680.000,00	3,55	n.v.t.
Nv BNG	2030	€ 2.400.000,00	3,80	n.v.t.
Nv BNG	2030	€ 4.800.000,00	3,72	n.v.t.
Nv BNG	2033	€ 3.000.000,00	4,56	n.v.t.
Nv BNG	2037	€ 7.600.000,00	3,68	n.v.t.
Aegon Investment	2042	€ 9.600.000,00	1,38	n.v.t.
*	2043	€ 10.000.000,00	1,50	n.v.t.
Totaal		€ 39.080.000,00		

* deze lening wordt naar verwachting eind 2018 aangetrokken

Investerings worden voor zover mogelijk gefinancierd met eigen middelen (interne financiering). Op basis van de boekwaarde per 1 januari 2019 van de investeringen is 54% gefinancierd met eigen vermogen en voorzieningen. Dit betekent dus dat 46% gefinancierd wordt met externe middelen.

De langlopende leningen worden in jaarlijks gelijke termijnen (lineair) afgelost. De jaarlijkse aflossingen worden vanaf 2019 geraamd op € 2,1 miljoen. Het totaalbedrag van de aflossingen wordt niet jaarlijks geherfinancierd.

Op basis van geraamde boekwaarden van de totale activa en de financieringsmiddelen per 1 januari 2019 is er sprake van een financieringstekort van € 7,3 miljoen. Dit tekort wordt (aanvullend) gefinancierd met kortlopende financieringsmiddelen.

Onze gemeente hanteert een systeem van totaalfinanciering. Het eventueel aantrekken van een vaste geldlening is afhankelijk van de ontwikkelingen in de financieringsbehoefte, de vaste financieringsmiddelen en de liquiditeitspositie.

Rentevisie

De rentevisie is te definiëren als: *de toekomstverwachting van renteontwikkelingen op basis van rentebepalende factoren om financiering- en beleggingsbeleid uit te voeren.*

De rentebepalende factoren vormen het zwaartepunt in deze definitie. De factoren zijn zeer divers en voor het juist analyseren en interpreteren van deze factoren is gespecialiseerde kennis nodig. Op het moment dat binnen onze organisatie besluiten moeten worden genomen over langlopende financiering of belegging stellen wij, indien nodig, op basis van informatie van deskundigen een korte rentevisie vast als basis voor het handelen op dat moment.

Rente

Onderstaand schema geeft een overzicht van de (netto)rentelasten, het renteresultaat en de wijze waarop de rente wordt toegerekend.

Renteschema

	<i>Percentage</i>	
a. Rentelasten langlopende financiering	2,55%	€ 998.400,00
Rentelasten kortlopende financiering	0,50%	" 36.300,00
b. Rentebaten		" 132.200,00/-
Saldo rentelasten en rentebaten		€ 902.500,00
c. Rente grondexploitatie	1,17%	" 17.400,00/-
Saldo toe te rekenen externe rente		€ 885.100,00
d1. Rente eigen vermogen		€ 1.486.100,00
d2. Rente over voorzieningen		" 59.400,00
Totaal toe te rekenen rente	2,62%	€ 2.430.600,00
e. Toegerekende (omslag)rente	3,00%	€ 2.783.000,00/-
f. Renteresultaat	-0,38%	€ 352.400,00/-

Renteresultaat

Om een reëel beeld van de investeringslasten te geven, berekenen wij rente (3%) over de interne financieringsmiddelen (eigen vermogen en voorzieningen).

Op basis van de geraamde rentelasten in verhouding tot de boekwaarde van de investeringen per 1 januari is de renteomslag 2,62%. Hierdoor is aan de programma's en Algemene dekkingsmiddelen € 352.000,00 te veel rente toegerekend. Dit renteresultaat is opgenomen op Algemene dekkingsmiddelen.

5. PARAGRAAF BEDRIJFSVOERING

Organisatie- en personeelsbeleid

Met het vaststellen van het koersdocument "Stadskanaal, nait soezen, moar doun" en het daarbij behorende projectenboek is de koers voor onze gemeente vastgesteld. Om deze koers door de gemeentelijke organisatie op een professionele wijze uit te laten voeren, is een doorontwikkeling van onze organisatie noodzakelijk. Dit is eind 2018 door ons uitgewerkt in een uitvoeringsplan "Organisatie in Beweging". In 2019 vindt de daadwerkelijke uitvoering daarvan plaats aan de hand van een nieuw opgesteld HRM-beleid met oog voor duurzame inzetbaarheid en de flexibiliteit van medewerkers. Verder wordt de strategische personeelsplanning geborgd en is het strategisch (competentiegericht) opleidingsbeleid van toepassing. Een en ander draagt bij aan de positionering van onze organisatie als moderne en aantrekkelijke werkgever. Dit is wenselijk in de huidige arbeidsmarkt.

Om de rol als opdrachtgever en regievoerder beter op te pakken zal in 2019 verder worden geïnvesteerd in de methodiek Projectmatig Werken. Het doel is om deze methodiek breed te borgen in de organisatie. Daarbij worden diverse verbeteracties ingezet om deze methodiek te faciliteren. Een en ander in relatie tot het herinrichten en het verder digitaliseren van bedrijfs- en werkprocessen.

Per 1 januari 2020 zal de WNRA (wet normalisering rechtspositie ambtenaren) van kracht worden. De arbeidsrechtelijke positie van ambtenaren zal daarmee gelijk worden aan die in de private sector, terwijl de specifieke status van ambtenaren komt te vervallen. Namens de gemeenten voert de VNG hierover de onderhandelingen en ondersteunt zij bij de implementatie. De invoering van de WNRA zal projectmatig worden opgepakt en zijn beslag krijgen eind 2019.

Beleidsvoornemens voor 2019

- Investeren in duurzame inzetbaarheid.
- Borgen van Strategische Personeelsplanning.
- Modern en aantrekkelijk werkgeverschap uitbouwen.
- Methodiek projectmatig werken breed uitrollen.
- Normalisering rechtspositie ambtenaren.

Dienstverlening/Klant Contact Centrum

Het Klant Contact Centrum (KCC) fungeert als de toegang tot de gemeentelijke dienstverlening. Deze dienstverlening is de reden van ons bestaan en wordt continu doorontwikkeld. Daarbij stelt de steeds verdergaande digitalisering nieuwe eisen aan de informatievoorziening. Dit sluit aan bij de door de VNG opgestelde Digitale Agenda 2020. Deze ondersteunt, ontzorgt en versterkt gemeenten aan de hand van een zestal doelstellingen:

- meer data gedreven werken;
- optimaliseren van gemeenschappelijke infrastructuur;
- samen organiseren;
- verbeteren dienstverlening inwoners;
- verbeteren dienstverlening ondernemers;
- verder brengen van innovatie en onderzoek.

Beleidsvoornemens voor 2019

- Doorontwikkelen dienstverlening. Dit bereiken we door transparant en efficiënt te werken. Te werken als één overheid. Door te standaardiseren waar mogelijk en lokaal maatwerk te bieden waar nodig.
- Doorontwikkelen van de website, specifiek met slimme formulieren.
- De Digitale Agenda 2020 realiseren.

Communicatie

Als betrouwbare overheid willen we onze inwoners juist, tijdig en volledig informeren. Naast traditionele communicatiemiddelen speelt de digitale dienstverlening en informatievoorziening een steeds grotere rol. We zetten in 2019 onze digitale communicatiemiddelen pragmatisch en innovatief in om onze inwoners te bereiken. We streven daarbij naar verbetering hiervan en verleiden onze inwoners om gebruik te maken van het digitale kanaal.

We regisseren, sturen, faciliteren of participeren al naar gelang de situatie dat vraagt. Daarbij staat burgerparticipatie hoog op de agenda. Hierbij vragen we onze inwoners of ondernemers mee te denken en mee te praten over of samen te werken aan de totstandkoming van het beleid. Dat betekent dat we niet langer 'zorgen voor' maar steeds meer 'zorgen dat'. Burgerparticipatie (het betrekken van inwoners) of overheidsparticipatie (de overheid die als samenwerkingspartner initiatieven ondersteunt) sluit hier naadloos bij aan. Want hierbij staat het initiatief van inwoner, ondernemer of organisatie centraal. Het inspelen op ideeën en denkkracht van inwoners, ondernemers of organisaties door het faciliteren van initiatieven. Dat vraagt ook een andere manier van communiceren.

Bij de informatievoorziening aan inwoners zoeken we steeds de samenwerking op. Het is daarbij van groot belang om in gesprek te gaan met inwoners over de ontwikkelingen in hun buurt of wijk.

Beleidsvoornemens voor 2019

- Communiceren met inwoners over de ontwikkelingen in hun buurt of wijk, met ondernemers over de ontwikkelingen op economisch gebied en met (keten)partners over de grotere beleidsthema's.
- Inzetten op digitale communicatiemiddelen, zoals Twitter, Facebook, WhatsApp, Instagram en onze website.
- De gemeente zo goed mogelijk positioneren bij relevante doelgroepen.

Informatievoorziening & automatisering

In 2018 is het Informatiebeleid geactualiseerd voor de periode 2018 tot en met 2020.

Conform dit vastgestelde informatiebeleid worden diverse ICT-projecten opgepakt en uitgevoerd. Deze richten zich onder andere op:

- doorontwikkelen van de nieuwe website, het raadsinformatiesysteem en een sociale voorzieningenkaart;
- onderzoeken of er een cloud oplossing is voor de uitwijkomgeving;
- onderzoeken of we de productieomgeving plaatsen in een professioneel datacenter;
- het uitbreiden van de omgeving voor plaats- en tijdonafhankelijk werken door middel van het beschikbaar stellen van mobiele devices en het uitbreiden van de daarvoor benodigde licenties;
- het realiseren van een ICT voorziening die qua regels voor privacy en informatieveiligheid voldoet aan de daarvoor gestelde eisen.

Beleidsvoornemens voor 2019

Het financieel kader waarbinnen in 2019 ICT investeringen kunnen worden uitgevoerd betreft het budget voor vaste investeringslasten. Dit is geraamd op € 104.600,00. Met het vaststellen van dit budget hebben wij machtiging van uw raad om tot uitvoering over te gaan en direct de noodzakelijke investeringen te doen. Door de dynamiek van de ICT omgeving en de ICT ontwikkelingen kan het noodzakelijk zijn dat andere investeringen worden uitgevoerd dan in het ICT investeringsplan zijn opgenomen. Bij de voorjaars- en najaarsnota rapporteren wij u over de voortgang van de uitvoering van het ICT-investeringsplan en stellen wij u voor kredieten beschikbaar te stellen voor de definitieve investeringen en de werkelijke lasten te ramen tot het maximum van het vastgestelde kader.

Op basis van het geactualiseerde investeringsplan ICT worden voor 2019 de volgende investeringen verwacht.

Software

Uitbreiding licenties	€ 111.000,00
Doorontwikkeling gemeentelijke website (apps)	€ 15.000,00
Belasting balie	€ 28.000,00
Digitalisering GWS	€ 32.000,00

Hardware

Vervanging netwerkkaparaatuur	€ 141.000,00
Apparaat voor realisatie plaats- en tijd onafhankelijk werken	€ 83.000,00
Aanpassingen/upgrade netwerk (wifi/kabel/aansluiting)	<u>€ 74.000,00</u>

Totaal verwachte investeringen € 484.000,00

Informatieveiligheid & privacy

Op het gebied van informatiebeveiliging moeten wij voldoen aan de Baseline Informatiebeveiliging Nederlandse Gemeenten (BIG). Dit betekent dat er aan de hand van het strategisch informatiebeveiligingsbeleid jaarlijks een informatiebeveiligingsplan wordt vastgesteld. In dit plan staan onder andere de maatregelen vermeld tegen onbevoegd gebruik voor criminele doeleinden en de wijze waarop we waarborgen dat het betrokken personeel alléén kennis neemt van informatie die nodig is voor de taakuitoefening. Verder wordt in dit plan aangegeven welke nieuwe maatregelen en acties we op het gebied van informatieveiligheid in dat jaar zullen uitvoeren.

Met de implementatie van de Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG) onder andere door het opstellen van het privacy beleid, het inrichten van een verwerkingsregister, het afsluiten van verwerkersovereenkomsten en de aanstelling van de Functionaris Gegevensbescherming is aan de basisvereisten voldaan.

Beleidsvoornemens voor 2019

- Gefaseerd de 303 maatregelen uit de Baseline Informatiebeveiliging Gemeenten (BIG) invoeren.
- Invoeren beveiligd e-mailen.
- Onderzoeken of de gemeentelijke gebouwen afdoende beveiligd zijn, denk aan toegangsregistratie, zichtbaar dragen toegangspassen voor bezoekers, cameratoezicht en aanbrengen van meer toegangsdeuren met paslezers en alarmering.
- Het verwerkingsregister aan een externe auditor aanbieden.
- Investeren in verdere bewustwording op het gebied van privacy binnen de organisatie.

6. PARAGRAAF VERBONDEN PARTIJEN

Inleiding

Stadskanaal heeft zowel bestuurlijke als financiële belangen in 19 verbonden partijen. Dit zijn er evenveel als in de begroting voor het jaar 2018.

Bij verbonden partijen gaat het om gemeenschappelijke regelingen, aandeelhouderschap, deelname aan stichtingen waarbij zowel een bestuurlijk als een financieel belang aanwezig is. In deze paragraaf zijn de belangrijkste ontwikkelingen per verbonden partij weergegeven.

Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Bestuursacademie Noord Nederland
Verbonden Partijen	Deelnemers aan de gemeenschappelijke regeling BANN, waaronder de gemeente Stadskanaal
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	De gemeenschappelijke regeling BANN is na de fusie met de Bestuursacademie Oost-Nederland omgevormd tot een vangnetvoorziening voor na de privatisering doorlopende werkgeversverplichtingen.
Financieel belang	In de begroting 2019 is geen bijdrage geraamd.
Voornemens 2019	-

Naam	Publieke Gezondheid & Zorg (PG&Z)
Verbonden Partijen	Alle 20 Groninger gemeenten
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Binnen de PG&Z werken de 20 Groninger gemeenten samen op het gebied van de publieke (jeugd)gezondheidszorg. De GGD is de uitvoerende organisatie en heeft de taak te zorgen voor de bescherming en bevordering van de gezondheid van de Groninger burgers. De 20 Groninger gemeenten hebben de inkoop van de jeugdhulp gemandateerd aan het Dagelijks Bestuur PG&Z en de uitvoering belegd bij de uitvoeringsorganisatie Regionale Inkooporganisatie Groninger Gemeenten (RIGG). Daarmee zijn er vanaf 2015 twee uitvoeringsorganisaties (GGD & RIGG) onder de vlag van PG&Z actief. Besloten is om de RIGG in ieder geval nog tot 2020 in stand te houden. Daarna volgt een nieuw besluit.
Financieel belang	De bijdrage aan de PG&Z is voor 2019 geraamd op € 1.078.000,00. Dit bedrag is inclusief de bedrijfsvoeringskosten van de RIGG.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1-2018 € 2.852.000,00 / 31-12-2018 niet bekend. Vreemd vermogen 1-1-2018 € 1.940.000,00 / 31-12-2018 niet bekend
Voornemens 2019	In 2019 zal de implementatie van het bestuurlijk besluit over de koers van de publieke gezondheid en de taken/positionering GGD worden afgerond. Voor deze verzelfstandiging van de GGD wordt een wijziging van de GR aan de deelnemende gemeenten voorgelegd. De provinciale bestuurlijke discussie over de reikwijdte van de inkoop jeugdhulp (de mate solidariteit) en de reikwijdte van de uitvoerende taken die de RIGG uitoefent voor de Groninger gemeenten is nog gaande. Verwacht wordt dat deze discussie ook in 2019 nog een vervolg of nadere uitwerking zal krijgen.

Naam	Veiligheidsregio Groningen (VRG)
Verbonden Partijen	Alle 20 Groninger gemeenten
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	De VRG is op 1 januari 2014 ontstaan na splitsing van de "oude" regeling Veiligheids- en Gezondheidsregio Groningen (V&GR) in een nieuwe VRG en de PG&Z. Binnen de VRG werken de 20 Groninger gemeenten samen op het gebied van brandweezorg en rampenbestrijding (crisisbeheersing). De VRG is een zelf uitvoerende organisatie.
Financieel belang	<p>De exploitatiebijdrage voor 2019 aan VRG bedraagt € 1.857.600,00 en is als volgt samengesteld:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Brandweer en Meldkamer € 1.283.200,00 - Rampenbestrijding en Crisisbeheersing € 34.700,00 - Gemeentelijke Kolom € 63.500,00 - GHOR € 24.100,00 - Organisatiekosten € 452.100,00 <p>Voor de periode 2010-2022 heeft de VRG jaarlijks een indexering voor loon en prijsstijging van 1,75% in de ramingen verwerkt. Deze indexaties verwerken we niet in de meerjarenraming omdat de gemeentelijke meerjarenraming is gebaseerd op constante prijzen, dat wil zeggen dat zowel aan de uitgaven als inkomstzijde (onder andere nominaal accres van de Algemene uitkering) geen rekening wordt gehouden met prijscompensatie.</p> <p>Daarnaast houdt de VRG met ingang van 2021 rekening met de directe financiering van de meldkamer door het Rijk. De gemeentelijke bijdrage wordt daardoor lager maar daar staat tegenover dat de algemene uitkering ook lager wordt. Ook deze mutatie wordt niet verwerkt in de gemeentelijke meerjarenraming .</p>
Financiële kengetallen	<p>Verwacht Eigen vermogen 1-1 € 5.116.000,00 / 31-12 € 5.116.000,00. De VRG heeft geen mutaties in reserves geraamd.</p> <p>Vreemd vermogen 1-1 € 20.153.000,00 / 31-12 € 18.866.000,00.</p>
Voorname 2019	<p>Evenals andere veiligheidsregio's zit VRG in een fase van verkenning van haar maatschappelijke opdracht en de reikwijdte van haar rol in andere domeinen dan fysieke veiligheid. De VRG focust zich de komende jaren op het professioneel verrichten van de kerntaken, brandweezorg, GHOR, de gemeentelijke kolom en crisisbeheersing. Daarnaast gaat de VRG, in afstemming met het bestuur waarin alle deelnemende gemeenten zijn vertegenwoordigd, haar rol op andere terreinen erkennen, door samen met partners nieuwe taken te onderzoeken en/of tijdelijk op te pakken.</p> <p>Of en hoe een nieuwe taak onderdeel wordt van het structurele takenpakket van de VRG, wordt aan het bestuur voorgelegd, zoals bijvoorbeeld voor aardbevingen, buurtbrandweezorg en omgevingswet het geval zal zijn. Daarbij wordt het ook voor een individuele gemeenten mogelijk een (beperkt) lokaal pluspakket met specifieke wensen af te nemen, uiteraard geheel voor rekening van die gemeente.</p> <p>Deze verkenning voert de VRG samen met de gemeenten en andere partners in crisisbeheersing uit.</p> <p>Daarnaast gaat de VRG daar waar nodig, op zoek gaan naar nieuwe partners, bijvoorbeeld op het gebied van cyber. VRG ziet zichzelf als het centrum voor de samenwerking op het gebied van crisisbeheersing. Het verbinden en samen met (crisis)partners werken aan veiligheid wordt steeds meer een belangrijke rol van VRG.</p>

	<p>In de afgelopen jaren is de inzet van het team Bevolkingszorg aanzienlijk toegenomen (van 97 in 2015 tot 157 in 2017). De omvang van de vaste formatie van het netwerkteam GKG is onvoldoende om de doorontwikkeling op basis van de in 2014 ingezette weg verder te faciliteren.</p> <p>De formatie wordt structureel uitgebreid en hiervoor is een budget van € 242.000,00 geraamd.</p>
--	--

Naam	Omgevingsdienst Groningen (ODG)
Verbonden Partijen	Alle 20 Groninger gemeenten en de provincie Groningen
Programma	Leefbaarheid
Bestuurlijk belang	<p>De Omgevingsdienst Groningen verzorgt vanaf 1 november 2013 voor de Groninger gemeenten en de provincie Groningen (afhankelijk van gemaakte afspraken) de uitvoering van vergunningverlening-, toezicht- en handhavingstaken op het gebied van milieu, bouwen, wonen, Ruimtelijke Ordening, Algemene Plaatselijke Verordening en Bijzondere wetten.</p> <p>Het belangrijkste doel van de Omgevingsdienst is het verhogen van de kennis en daarmee het verhogen van de kwaliteit van het werk en het realiseren van efficiencyvoordelen. De Omgevingsdienst Groningen werkt in opdracht van de 20 Groninger gemeenten en de provincie Groningen.</p>
Financieel belang	<p>De bijdrage in het exploitatietekort van de ODG bedraagt € 1.240.000,00. Daarnaast wordt er € 48.4000,00 bijgedragen als gevolg van specifieke loonafspraken van de medewerkers die zijn overgedragen aan de ODG.</p>
Financiële kengetallen	<p>Eigen vermogen 1-1 € 1.307.000,00/ 31-12 € 1.236.000,00 Vreemd vermogen 1-1 € 0,00/ 31-12 € 0,00</p>
Voornemens 2019	<p>Het was de bedoeling dat de ODG met ingang van 2019 zou worden gefinancierd op basis van outputfinanciering. Kort gezegd betekent dit dat de ODG geen exploitatiebijdrage meer ontvangt van de deelnemende gemeenten maar een prijs in rekening kan brengen per geleverd product. Aangezien voor de ODG onder andere de bestuurlijke omgeving wijzigt (onder andere door herindelingen) en LOS nog verder moet worden geïmplementeerd (en nu nog onvoldoende analyses en kengetallen levert) is het implementeren van outputfinanciering nu niet raadzaam. Het is sowieso de vraag of dit de meest aangewezen vorm van financiering zal zijn voor de ODG.</p> <p>De invoering van de omgevingswet is voorlopig uitgesteld naar 2021. Het is nog te vroeg om de financiële consequenties hiervan te bepalen. De ODG blijft de ontwikkelingen nauwlettend volgen en zal de consequenties op het gebied van inhoud, financiën en digitalisering vroegtijdig met de gemeenten bespreken.</p>

Naam	Werkvoorzieningsschap de Kanaalstreek (Wedeka)
Verbonden Partijen	Gemeenten Stadskanaal, Westerwolde, Borger-Odoorn, Veendam en Midden-Groningen
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Mensen met een arbeidshandicap een passende werkomgeving bieden en/of begeleiding bieden indien de werkomgeving bij een reguliere werkgever is. Dit gebeurt in het kader van de wet Sociale Werkvoorziening.
Financieel belang	De subsidie aan Wedeka bedraagt voor 2019 totaal € 19.285.000,00. Hiervan wordt € 16.510.000,00 gedekt door een bijdrage uit de integratie-uitkering Sociaal domein. Het resterende bedrag van € 2.775.000,00 is de gemeentelijke bijdrage in het exploitatietekort.
Financiële kengetallen	Gegevens begroting Wedeka 2019: Eigen vermogen 1-1 € 851.000,00/ 31-12 € 801.000,00. Vreemd vermogen 1-1 € 10.335.000,00/ 31-12 € 10.035.000,00.
Voornemens 2019	Op basis van het Koersdocument van Wedeka zijn 4 pilots gestart om de doelgroep te leiden naar zo regulier mogelijk werk. Deze pilots zijn bedoeld om te onderzoeken of dit de juiste weg is voor Wedeka in de ontwikkeling naar een werkleerbedrijf.

Naam	Samenwerkingsverband afvalverwijdering Oost- en Zuidoost-Groningen (SOZOG)
Verbonden Partijen	Gemeenten Midden-Groningen, Oldambt, Pekela, Slochteren, Stadskanaal, Veendam, Westerwolde.
Programma	Leefbaarheid
Bestuurlijk belang	Samenwerking op het gebied van verwijdering van afval. Het accent ligt op het afsluiten van afvalverwerkingscontracten en afvalinzamelingscontracten.
Financieel belang	Vanwege de liquiditeitspositie van het Sozog is door het Algemeen Bestuur van het SOZOG besloten dat voor 2019 geen gemeentelijke bijdrage is verschuldigd.
Financiële kengetallen	De SOZOG heeft geen eigen of vreemd vermogen. Het exploitatieresultaat wordt met de deelnemende gemeenten afgerekend.
Voornemens 2019	Vanwege de herindeling en de gemeenteraadsverkiezingen in 2018 is het aantal SOZOG-gemeente teruggebracht van negen naar zes. Ook zijn er in 2018 nieuwe AB leden en DB leden aangetreden. De nieuwe besturen zullen waarschijnlijk de toekomstige samenwerking van SOZOG opnieuw op de agenda plaatsen.

Vennootschappen

Naam	NV Waterbedrijf Groningen
Verbonden Partijen	Alle 20 Groninger gemeenten en de provincie Groningen.
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	Waterbedrijf Groningen wil als maatschappelijke onderneming de waterbelangen in de regio duurzaam veiligstellen.
Financieel belang	Onze gemeente bezit 14 aandelen met een nominale waarde van € 6.350,00 (€ 454,00 per aandeel). Door het waterbedrijf wordt geen dividend uitgekeerd.
Financiële kengetallen	Niet bekend.
Voornemens 2019	-

Naam	NV Bank Nederlandse gemeenten (BNG)
Verbonden Partijen	Nederlandse overheidsinstellingen waaronder alle Nederlandse gemeenten.
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	De NV BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijke belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt de BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger. Daarmee is de bank essentieel voor de publieke taak.
Financieel belang	Onze gemeente bezit 27.339 aandelen met een nominale waarde van € 68.000,00 (€ 2,50 per aandeel). Het verwachte dividend over 2019 bedraagt € 45.000,00.
Financiële kengetallen	Niet bekend.
Voornemens 2019	-

Naam	Enexis Holding NV (voorheen NV Essent)
Verbonden Partijen	5 provincies en 99 gemeenten
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	Als gevolg van de invoering van de Wet Onafhankelijk Netbeheer (WON) in Nederland diende Essent uiterlijk voor 1 januari 2011 gesplitst te worden in een Netwerk en een Productie- en Levering Bedrijf. Essent heeft eind 2007 een herstructurering doorgevoerd waarbij het economisch eigendom de gas- en elektriciteitsnetten binnen de Essent-groep zijn verkocht en overgedragen aan Enexis. De afsplitsing van het netwerkbedrijf vanuit Essent naar haar publieke aandeelhouders is geëffectueerd op 30 juni 2009 via een uitkering in natura. Essent heeft daarmee 100% van de aandelen in de Vennootschap Enexis Holding uitgekeerd aan de aandeelhouders naar rato van hun aandelenbezit.
Financieel belang	De gemeente bezit 568.464 aandelen met een nominale waarde van € 568.464,00 (€ 1,00 per aandeel). Het verwachte dividend over 2019 bedraagt € 410.000,00.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 3.804 mln./ 31-12 € 3.832 mln. Vreemd vermogen 1-1 niet bekend/ 31-12 € 4.052 mln. Resultaat € 200 mln.
Voornemens 2019	-

Naam	Publiek Belang Elektriciteitsproductie BV
Verbonden Partijen	5 provincies en 99 gemeenten
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	<p>De rechter heeft, in kort geding, bepaald dat het 50%-belang van Essent, in economische zin, in NV Elektriciteits Productiemaatschappij Zuid-Nederland (EPZ) niet mocht worden mee verkocht aan RWE. Dit houdt in dat de verkopende aandeelhouders zowel het juridisch als economische eigendom van Essent haar 50% belang in EPZ verkregen en daarmee de rechten om de publieke belangen te borgen.</p> <p>Medio 2011 is overeenstemming bereikt tussen de aandeelhouders van PBE en het Zeeuwse energiebedrijf Delta over een minnelijke regeling van het in 2009 ontstane geschil inzake de verkoop en levering. Het EPZ-belang is alsnog verkocht aan RWE.</p> <p>Binnen PBE is nog een bedrag van € 1,6 miljoen achtergebleven om mogelijke zaken die uit de verkoop voortkomen af te wikkelen.</p> <p>Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig beëindigd kunnen worden en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p>
Financieel belang	Deelneming heeft een nominale waarde van € 1,00.
Financiële kengetallen	<p>Eigen vermogen 1-1 € 1,6 mln./ 31-12 € 1,6 mln.</p> <p>Vreemd vermogen 1-1 € 5.000,00/ 31-12 € 0,00.</p> <p>Resultaat - € 20.000,00</p>
Voornemens 2019	-

Naam	CBL Vennootschap BV
Verbonden Partijen	5 provincies en 99 gemeenten
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	<p>De functie van deze CBL Vennootschap BV is dat zij de verkopende aandeelhouders vertegenwoordigt (naast RWE AG, Enexis Holding NV en Essent NV) ten behoeve van de afwikkeling van de Cross Border Leases.</p> <p>In 2016 is het CBL Escrow Fonds geliquideerd.</p> <p>De vennootschap dient als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig beëindigd kunnen worden en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.</p>
Financieel belang	Deelneming heeft een waarde van € 75,96.
Financiële kengetallen (in dollars)	<p>Eigen vermogen 1-1 € 135.000,00 / 31-12 € 125.000,00.</p> <p>Vreemd vermogen 1-1 € 5.000,00 / 31-12 € 5.000,00.</p> <p>Resultaat - € 10.000,00.</p>
Voornemens 2019	-

Naam	Vordering op Enexis BV
Verbonden Partijen	5 provincies en 99 gemeenten
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	Omdat Enexis BV over onvoldoende contante middelen beschikte om de koopprijs voor de gas- en elektriciteitsnetten te betalen is deze onverschuldigd gebleven en omgezet in een lening van Essent Nederland BV. De lening (bestaande uit vier tranches) is overgedragen aan de verkopende aandeelhouders en ondergebracht in deze vennootschap. Alleen de lening van de vierde tranche resteert nog. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/ begin 2020 geliquideerd kunnen worden.
Financieel belang	Deelneming heeft een waarde van € 75,96. Verstrekke geldlening € 1.329.000,00.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 0,00 / 31-12 € 0,00 Vreemd vermogen 1-1 € 356 mln. / 31-12 € 0,00 Resultaat - € 20.000,00.
Voornemens 2019	In 2019 wordt de laatste geldlening (tranche D) afgelost.

Naam	Verkoop Vennootschap BV
Verbonden Partijen	5 provincies en 99 gemeenten
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	In het kader van de transactie met RWE hebben de verkopende aandeelhouders een aantal garanties gegeven aan RWE. Het overgrote merendeel van deze garanties is door de verkopende aandeelhouders op het moment van verkoop van Essent PLB aan RWE overgedragen aan deze deelneming. De vennootschap beheert het bedrag dat in escrow is gestort ter zekerheidsstelling van eventuele schadeclaims. In 2016 is het General Escrow Fonds geliquideerd. De vennootschap dient als gevolg van contractuele verplichtingen nog in stand gehouden te worden. Het bestuur van de vennootschap is in overleg met de andere contractuele partijen om na te gaan wanneer de contractuele verplichtingen voortijdig beëindigd kunnen worden en de vennootschap vervolgens kan worden geliquideerd.
Financieel belang	Deelneming heeft een waarde van € 75,96.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 137.500,00/ 31-12 € 125.000,00. Vreemd vermogen 1-1 € 7.500,00/ 31-12 € 7.500,00. Resultaat - € 12.500,00.
Voornemens 2019	-

Naam	CSV Amsterdam BV (voorheen Claim Staat Vennootschap BV)
Verbonden Partijen	5 provincies en 99 gemeenten
	Algemene dekkingsmiddelen
Bestuurlijk belang	In 2014 is er, in verband met de verkoop van Attero aan Waterland, een bedrag van € 13,5 miljoen in escrow gestort (voor eventuele claims). Een claim van € 8 miljoen is reeds uit dit fonds betaald. Deze escrow wordt beheerd door CSV Amsterdam BV. De looptijd van deze vennootschap is afhankelijk van de periode dat claims worden afgewikkeld. Naar verwachting zal de vennootschap eind 2019/ begin 2020 kunnen worden geliquideerd.
Financieel belang	Deelneming heeft een waarde van € 75,96.
Financiële kengetallen	Eigen vermogen 1-1 € 770.000,00/ 31-12 € 670.000,00. Vreemd vermogen 1-1 € 0,00/ 31-12 € 0,00. Resultaat - € 100.000,00.
Voornemens 2019	-

Stichtingen

Naam	Stichting SportEvenementen en Talentondersteuning (SET)
Verbonden Partijen	Het bestuur bestaat uit vertegenwoordigers van onderwijsinstellingen, sportverenigingen en het bedrijfsleven, gevestigd in de gemeente Stadskanaal, en een vertegenwoordiger van de gemeente Stadskanaal.
Programma	Ontplooiing
Bestuurlijk belang	De stichting is opgezet met als doel om een fonds op te zetten om (grote) sportevenementen mogelijk te blijven maken en talenten te ondersteunen.
Financieel belang	Door de gemeente is in de periode 2014-2016 jaarlijks een incidentele bijdrage toegekend van € 7.500,00.
Financiële kengetallen	Niet bekend.
Voornemens 2019	Meer bekendheid creëren en sponsoren zoeken.

Naam	Bedrijvenpark Zuid-Groningen
Verbonden Partijen	Gemeente Stadskanaal en Gemeente Westerwolde
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Ontwikkelen werkgelegenheid door middel van exploitatie bedrijventerrein
Financieel belang	Exploitatie fase 1 is met winst afgerond.
Voornemens 2019	De stichting wordt "slapende" gehouden.

Overige verbonden partijen

Naam	Centrumregeling beschermd wonen en opvang
Verbonden Partijen	Alle 20 Groninger gemeenten
Programma	Participatie
Bestuurlijk belang	Binnen de Centrumregeling beschermd wonen Groningen hebben de 20 Groninger gemeenten afspraken gemaakt met centrumgemeente Groningen voor de uitvoering van de taken beschermd wonen, inloop GGZ en begeleiding maatschappelijke opvang en vrouwenopvang.
Financieel belang	De bijdrage aan de centrumgemeente voor de taak bovenregionale inloop GGZ is geraamd op € 10.000,00.
Financiële kengetallen	De meerjarenraming van Beschermd wonen 2017-2020 laat een geprognosticeerd overschot zien. In het bestuurlijk op overeenstemming gericht overleg is, gebaseerd op het solidariteitsbeginsel, afgesproken dit overschot terug te laten vloeien naar de deelnemende gemeenten. Het aandeel van Stadskanaal is voor 2019 geraamd op € 318.000,00.
Voornemens 2019	Deze middelen worden benut om ons lokaal voor te bereiden op de uitvoering van Beschermd wonen en Opvang en ingezet voor de transformatie conform het Meerjarenprogramma (2015-2019): Van beschermd wonen naar wonen met begeleiding op maat.

Naam	Agenda voor de Veenkoloniën
Verbonden Partijen	Gemeenten Veendam, Pekela, Stadskanaal, Westerwolde, Borger-Odoorn, Aa en Hunze en Emmen, de waterschappen Hunze en Aa's en Vechtstromen en de provincies Groningen en Drenthe
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	Het verbeteren van de sociaaleconomische ontwikkeling van de Veenkoloniën.
Financieel belang	De bijdrage in de kosten van het projectbureau en de proceskosten voor 2019 zijn geraamd op € 5.000,00.
Voornemens 2019	Voortzetting van de werkzaamheden in het kader van het innovatieprogramma.

Naam	Eems Dollard Regio (EDR)
Verbonden Partijen	Grensoverschrijdend samenwerkingsverband in het noordelijk Nederlands-Duits grensgebied
Programma	Dienstverlening
Bestuurlijk belang	Op allerlei terreinen contacten in de regio tussen mensen, overheden, ondernemingen en organisaties tot stand te brengen en te versterken.
Financieel belang	De contributie voor 2019 is geraamd op € 4.500,00.
Voornemens 2019	Voortzetting van de werkzaamheden op het gebied van versterking van de bedrijvigheid in de regio.

7. PARAGRAAF GRONDBELEID

Nota Grondbeleid

Uw raad heeft de nota grondbeleid 2017-2020 vastgesteld op 27 februari 2017. In deze nota staan de uitgangspunten voor het uitvoeren van het grondbeleid. De gemeente hanteert in 2019 wederom een situatief grondbeleid. Dat wil zeggen dat per locatie gekozen kan worden gekozen tussen:

- actief aankopen;
- wachten tot kansen zich voordoen (passief grondbeleid);
- samenwerken met marktpartijen;
- ontwikkelingen overlaten aan de markt.

Het situatieve grondbeleid maakt het mogelijk om op een goede manier op veranderende omstandigheden in te spelen.

Gezien de bevolkingsprognose en ontwikkeling van de woningmarkt beperkt de grondexploitatie zich tot de uitgifte van kavels voor woningbouw in lopende projecten. Hieronder wordt per woningbouwproject een stand van zaken gegeven en wordt ingegaan op de verwachtingen voor de toekomst.

Landschappelijk Wonen, Mussel

Van de vijftien woningen in dit project zijn er negen verkocht. De interesse in het project is toegenomen, dit heeft geleid tot enkele opties op bouw kavels. De verwachting is dat alle kavels de komende jaren verkocht worden op een vergelijkbaar tempo als de afgelopen jaren.

Blauwe Kamer, Alteveer

In 2017 heeft de raad besloten om in 2020 onbenutte bestemmingsplancapaciteit te verwijderen, het project Blauwe Kamer valt hier ook onder. Met hetzelfde besluit is de verkoopprijs verlaagd naar € 80,00 per m² om te proberen de verkoop te stimuleren. De interesse is toegenomen en zijn er enkele opties genomen op kavels.

Tuinlaan, Onstwedde

Voor deze locatie met acht bouw kavels is in 2017 een prijsverlaging doorgevoerd naar € 80,00 per m². Reden was een uitblijvende vraag naar de bouw kavels. Inmiddels is er concrete interesse in het project Tuinlaan en zijn er opties genomen op enkele kavels. De verwachting voor de verkoop van de kavels is gezien de aantrekkende woningmarkt gunstig.

Molenwijk, Stadskanaal

In dit project zijn negen van de tien kavels verkocht, op de laatste kavel is een optie genomen. De verwachting is dat het project in 2020 definitief afgerond kan worden nadat de laatste werkzaamheden zijn uitgevoerd om het terrein woonrijp te maken.

Schoolkade, Musselkanaal

In dit project is een van de vier bouw kavels verkocht. De Schoolkade is ook opgenomen bij het voornemen om onbenutte bestemmingsplancapaciteit in 2020 te verwijderen. Hiervoor is in 2017 een voorziening opgenomen. De voorziening gaat uit van verkoop van tenminste één kavel tot en met 2020. Er is een optie genomen op een kavel in dit project. Gezien de aantrekkende woningmarkt lijkt de verwachte verkoop nog steeds realistisch.

Nieuwe ontwikkelingen voor woningbouw zijn beperkt tot incidentele kleinschalige inbreidingslocaties, bijvoorbeeld in samenhang met wijkontwikkeling. Het regionaal prestatiekader Oost-Groningen en de verwerking hiervan in de woonvisie kan eventueel aanleiding geven tot nieuwe ontwikkelingen in 2019.

Omvang strategisch grondbezit

Op 1 januari 2019 heeft de gemeente 9 ha grond beschikbaar voor woningbouw- en bedrijfslocaties, 7,5 ha is bestemd voor woningbouw en 1,5 ha voor bedrijvigheid.

De boekwaarde van de grondexploitatie wordt geraamd op € 2 miljoen. Voor de (verwachte) tekorten van het onderhanden werk is een voorziening aanwezig van € 536.000,00. Voor de overige gronden is een voorziening aanwezig van € 63.000,00.

Verder heeft de gemeente 82 ha grond in bezit waarvoor geen stellige en reële verwachting bestaat dat deze in de toekomst worden bebouwd, 74 ha hiervan wordt verpacht. De geraamde boekwaarde van deze gronden bedraagt € 2,5 miljoen. In de nota Grondbeleid 2017-2020 is voor 15 ha vastgesteld dat de gronden verkocht mogen worden omdat deze niet van strategisch belang zijn. In 2018 zijn de pachtcontracten voor deze gronden verlengd vanwege de ontwikkelingen rondom zonneparken. De verkoop kan daarmee in 2019 daadwerkelijk uitgevoerd worden.

Een overzicht van de opbouw van het grondbezit per 1 januari 2019 ligt voor leden van de raad ter inzage bij de griffier.

Onderhanden werken

Voor de gebieden waarvoor exploitatieopzetten zijn vastgesteld en waarvan de exploitatie nog loopt, zijn de grondexploitaties in april 2018 opnieuw bijgesteld.

Weerstandsvermogen

De grondexploitatie valt voor het weerstandsvermogen terug op het algemeen weerstandsvermogen van de gemeente. Bij de beschouwing van dit weerstandsvermogen wordt ook het risico van de grondexploitatie meegenomen.

FINANCIELE BEGROTING

Overzicht van baten en lasten

Overzicht baten en lasten

Het overzicht van baten en lasten bevat:

- per programma de raming van baten en lasten en het saldo, uitgesplitst naar de onderdelen nieuw beleid en bestaand beleid;
- de geraamde algemene dekkingsmiddelen;
- de geraamde kosten van de overhead;
- het geraamde bedrag voor onvoorzien;
- het geraamde saldo van baten en lasten;
- de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- het geraamde resultaat.

**Toelichting op het
overzicht baten en lasten**

De toelichting op het overzicht van baten en lasten bevat:

- de gerealiseerde bedragen van het voorvorig begrotingsjaar, de geraamde bedragen van het vorig begrotingsjaar na wijziging en de geraamde bedragen van het begrotingsjaar;
- het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma;
- het overzicht van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves in het begrotingsjaar.

De gronden waarop de ramingen zijn gebaseerd zijn opgenomen in het onderdeel Uiteenzetting financiële positie (uitgangspunten).

De verklaringen aanmerkelijke verschillen zijn opgenomen in de toelichtingen in de Beleidsbegroting bij de betreffende programma's en/of Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien en het overzicht Overhead.

Overzicht van baten en lasten

Programma	Omschrijving	Lasten	Baten	Saldo
		Geraamd bedrag 2019	Geraamd bedrag 2019	Geraamd bedrag 2019
1	Participatie Bestaand beleid	-71.352.642	15.420.885	-55.931.757
		-71.352.642	15.420.885	-55.931.757
2	Ontplooiing Nieuw beleid Bestaand beleid	-25.000		-25.000
		-10.733.117	2.056.515	-8.676.602
		-10.758.117	2.056.515	-8.701.602
3	Leefbaarheid Nieuw beleid Bestaand beleid	-50.000		-50.000
		-17.240.798	7.493.522	-9.747.276
		-17.290.798	7.493.522	-9.797.276
4	Dienstverlening Nieuw beleid Bestaand beleid	-100.000		-100.000
		-5.811.505	371.700	-5.439.805
		-5.911.505	371.700	-5.539.805
	Totalen programma's	-105.313.062	25.342.622	-79.970.440
	Algemene dekkingsmiddelen, nieuw beleid	-350.000		-350.000
	Algemene dekkingsmiddelen	-579.680	84.877.490	84.297.810
	Onvoorzien	-36.000		-36.000
	Overhead, nieuw beleid	-251.000		-251.000
	Overhead	-9.312.976	132.039	-9.180.937
	Totaal saldo van baten en lasten	-115.842.718	110.352.151	-5.490.567
	Mutaties reserves			
1	Participatie		479.575	479.575
2	Ontplooiing	-18.073	668.538	650.465
3	Leefbaarheid	-2.680.345	4.536.472	1.856.127
4	Dienstverlening		100.000	100.000
	Algemene dekkingsmiddelen	-1.719.742	1.338.200	-381.542
	Overhead		66.034	66.034
	Totaal mutaties reserves	-4.418.160	7.188.819	2.770.659
	Resultaat	-120.260.878	117.540.970	-2.719.908

Toelichting op het overzicht van baten en lasten

Progr.	Omschrijving	Lasten			Baten		
		Gerealiseerd bedrag 2017	Geraamd bedrag 2018	Geraamd bedrag 2019	Gerealiseerd bedrag 2017	Geraamd bedrag 2018	Geraamd bedrag 2019
1	Participatie Bestaand beleid	-69.934.554	-70.390.428	-71.352.642	16.249.877	15.310.682	15.420.885
		-69.934.554	-70.390.428	-71.352.642	16.249.877	15.310.682	15.420.885
2	Ontplooiing Nieuw beleid Bestaand beleid			-25.000			
		-10.905.390	-11.004.842	-10.733.117	2.173.280	2.116.540	2.056.515
		-10.905.390	-11.004.842	-10.758.117	2.173.280	2.116.540	2.056.515
3	Leefbaarheid Nieuw beleid Bestaand beleid			-50.000			
		-17.674.729	-17.310.114	-17.240.798	8.979.231	7.200.453	7.493.522
		-17.674.729	-17.310.114	-17.290.798	8.979.231	7.200.453	7.493.522
4	Dienstverlening Nieuw beleid Bestaand beleid			-100.000			
		-5.623.157	-5.659.478	-5.811.505	735.379	527.400	371.700
		-5.623.157	-5.659.478	-5.911.505	735.379	527.400	371.700
	Totalen programma's	-104.137.830	-104.364.862	-105.313.062	28.137.766	25.155.074	25.342.622
	Alg. dekkingsm., nieuw beleid			-350.000			
	Algemene dekkingsmiddelen	-912.371	-827.321	-579.680	81.891.093	82.391.812	84.877.490
	Onvoorzien		-36.000	-36.000			
	Overhead, nieuw beleid			-251.000			
	Overhead	-9.408.294	-8.807.427	-9.312.976	765.900	126.610	132.039
	Totaal saldo van baten en lasten	-114.458.495	-114.035.610	-115.842.718	110.794.759	107.673.496	110.352.151
1	Mutaties reserves Participatie				2.430.315	1.694.902	479.575
2	Ontplooiing	-38.544	-14.800	-18.073	1.144.697	911.365	668.538
3	Leefbaarheid	-866.264	-4.412.066	-2.680.345	924.343	6.958.907	4.536.472
4	Dienstverlening						100.000
	Algemene dekkingsmiddelen	-4.780.497	-374.690	-1.719.742	4.434.169	11.305	1.338.200
	Overhead				132.624	88.966	66.034
	Totaal mutaties reserves	-5.685.305	-4.801.556	-4.418.160	9.066.148	9.665.445	7.188.819
	Totaal	-120.143.800	-118.837.166	-120.260.878	119.860.907	117.338.941	117.540.970

	Saldo 2017	Saldo 2018	Saldo 2019
Totaal lasten	-114.458.495	-114.035.610	-115.842.718
Totaal baten	110.794.759	107.673.496	110.352.151
Saldo van baten en lasten	-3.663.736	-6.362.114	-5.490.567
Totaal mutatie reserves lasten	-5.685.305	-4.801.556	-4.418.160
Totaal mutatie reserves baten	9.066.148	9.665.445	7.188.819
Saldo mutaties reserves	3.380.843	4.863.889	2.770.659
Resultaat lasten	-120.143.800	-118.837.166	-120.260.878
Resultaat baten	119.860.907	117.338.941	117.540.970
Saldo resultaat	-282.893	-1.498.225	-2.719.908

Overzicht van incidentele baten en lasten

Programma	Omschrijving	Incidentele Lasten	Incidentele Baten	
1	Participatie			
	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-1.225.000		
	Economische promotie	-9.335		
	Samenkracht en burgerparticipatie	-90.349		
	Wijkteams	-331.490		
	Geëscaleerde zorg 18+	-318.000	318.000	
		-1.974.174	318.000	
2	Ontplooiing			
	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	-63.000	63.000	
	Sportbeleid en activering	-18.150		
	Sportaccommodaties	-31.100		
	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-15.000		
		-127.250	63.000	
3	Leefbaarheid			
	Verkeer en vervoer	-140.000	18.500	
	Riolering	-165.000		
	Milieubeheer	-50.000		
	Ruimtelijke ordening	-185.000		
	Wonen en bouwen		240.000	
		-540.000	258.500	
4	Dienstverlening			
	Bestuur	-113.000		
		-113.000		
	Algemene dekkingsmiddelen			
	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds		71.000	
	Overige baten en lasten	-18.500	50.000	
	Overhead	-425.308	11.100	
		-443.808	132.100	
	Totaal	-3.198.232	771.600	
1	Mutatie reserves			
	Participatie			
	Samenkracht en burgerparticipatie		35.876	
	Wijkteams		122.980	
	3	Leefbaarheid		
	Verkeer en vervoer	-989.000	989.000	
	Riolering		140.000	
	Wonen en bouwen	-1.490.000	2.659.847	
	4	Dienstverlening		
	Bestuur		100.000	
	Algemene dekkingsmiddelen			
	Treasury	-1.329.232	1.329.232	
	Overhead		43.108	
	Totaal	-7.006.464	6.191.643	

Overzicht van structurele mutaties reserves

Programma	Omschrijving	Structurele Lasten	Structurele Baten
1	Participatie Samenkracht en burgerparticipatie		320.719
			320.719
2	Ontplooiing Onderwijshuisvesting Onderwijsbeleid en leerlingenzaken Sportaccommodaties Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie Musea Openbaar groen en (openlucht) recreatie		383.497 9.982 75.283 178.550 7.899 13.327
		-15.669 -2.404	
		-18.073	668.538
3	Leefbaarheid Verkeer en vervoer Riolering Wonen en bouwen		160.834 1.803 584.988
		-201.345	
		-201.345	747.625
	Algemene dekkingsmiddelen Treasury Beheer overige gebouwen en gronden	-390.510	8.968
	Overhead		22.926
		-390.510	31.894
	Totaal	-609.928	1.768.776

Uiteenzetting financiële positie

Uitgangspunten Begroting 2019

De volgende uitgangspunten voor het samenstellen van de begroting 2019 zijn vastgesteld en toegelicht in de Perspectiefnota 2019-2022. Voor het aantal inwoners wordt uitgegaan van het actuele inwoneraantal per 1 juni van het jaar voorafgaand aan het begrotingsjaar.

- Aantal inwoners: 31.800.
- Budget voor onvoorziene uitgaven: € 36.000,00.
- Rente over investeringen: 3% (omslagrente).
- Rente over eigen vermogen en voorzieningen: 3% (bespaarde rente).
- Loonontwikkeling: salarisniveau 2018 + 3%.
- Prijsontwikkeling: + 2,5%.
- Gesubsidieerde instellingen: voor zowel de loon- als prijsstijging gelden dezelfde uitgangspunten als voor de gemeentebegroting.
- Huren en pachten: + 2,5%.

Nieuw beleid

Conform de besluitvorming over de Perspectiefnota 2019-2022 zijn de financiële consequenties van nieuwe beleidswensen die lasten met zich meebrengen in de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022 verwerkt.

Geprognosticeerde balans 2019

Bedragen x € 1.000

	1 januari 2019	31 december 2019
Activa		
Immateriële vaste activa		
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.168	3.060
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>	3.168	3.060
Materiële vaste activa		
Investeringen met een economisch nut	44.882	42.393
Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	30.843	32.251
Investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	13.212	15.328
<i>Totaal materiële vaste activa</i>	88.937	89.972
Financiële vaste activa		
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651	651
Leningen aan deelnemingen	1.329	0
Overige langlopende geldleningen	3.608	4.003
<i>Totaal financiële vaste activa</i>	5.588	4.654
Voorraden		
Bouwgrond in exploitatie	954	615
Voorraad grond	546	546
<i>Totaal voorraden</i>	1.499	1.161
Totaal activa	99.192	98.847
Passiva		
Eigen vermogen		
Algemene reserve	10.375	9.046
Bestemmingsreserves	37.008	35.567
Resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten		-2.720
<i>Totaal eigen vermogen</i>	47.383	41.893
Voorzieningen		
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	3.310	3.118
Egalisatievoorzieningen	1.978	1.976
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	174	174
<i>Totaal voorzieningen</i>	5.461	5.268
Vaste schulden		
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	39.080	36.940
Waarborgsommen	1	1
<i>Totaal vaste schulden</i>	39.081	36.941
Totaal passiva	91.925	84.101
Financieringsbehoefte	7.267	14.745

Specificaties

Vaste activa	1 jan. 2019	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	Afschrij- vingen	31 dec. 2019
Immateriële vaste activa					
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.168			-108	3.060
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>	3.168			-108	3.060
Materiële vaste activa					
Investerings met een economisch nut	44.882	64		-2.554	42.393
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	30.843	1.868		-460	32.251
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	13.212	2.539		-422	15.328
<i>Totaal materiële vaste activa</i>	88.937	4.471		-3.436	89.972
Financiële vaste activa					
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651				651
Leningen aan deelnemingen	1.329		-1.329		0
Overige langlopende geldleningen	3.608	400	-5		4.003
<i>Totaal financiële vaste activa</i>	5.588	400	-1.334		4.654

Vlottende activa	1 jan. 2019	Toename	Afname	31 dec. 2019
Vorraden				
Bouwgrond in exploitatie	954	70	-409	615
Voorraad grond	546			546
<i>Totaal voorraden</i>	1.499	70	-409	1.161

Eigen vermogen	1 jan. 2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	31 dec. 2019
Algemene reserves				
Algemene reserve	9.046			9.046
Algemene reserve, Essent	1.329		-1.329	0
<i>Totaal algemene reserves</i>	10.375		-1.329	9.046
Bestemmingsreserves				
<i>Beklemd</i>				
Verkoop aandelen Essent	12.900	1.329		14.229
Bijdragen in kosten activa	12.975	2.628	-1.062	14.542
<i>Overig</i>				
Incidentele bestedingen	419		-100	319
Frictiekosten	42	1	-43	0
KCC	66			66
Sociaal domein	890		-303	587
Sportvelden	132	16		148
Monumenten	113			113
Stedelijke vernieuwing	4.716	441	-3.223	1.934

Eigen vermogen	1 jan. 2019	Toevoe- gingen	Onttrek- kingen	31 dec. 2019
Vervangingsinvest. (Stads)kanaal	3.622		-989	2.633
Duurzame energie	58			58
Werkgelegenheid	98			98
Afvalstoffenheffing	134			134
Riolering	562		-140	422
Egalisatiefonds	174	2		177
Voorstellingenbudget	23			23
Sponsorgelden	38			38
Egalisatie onderhoud	47			47
<i>Totaal bestemmingsreserves</i>	<i>37.008</i>	<i>4.418</i>	<i>-5.860</i>	<i>35.567</i>
<i>Resultaat</i>			<i>-2.720</i>	<i>-2.720</i>

Voorzieningen	1 jan. 2019	Vermeer- deringen	Vermin- deringen	31 dec. 2019
Pensioenverplichtingen wethouders	3.310		-192	3.118
Onderhoud begraafplaatsen	1.978	192	-195	1.976
Sanering v.m. gasfabriekterrein	174			174
<i>Totaal voorzieningen</i>	<i>5.461</i>	<i>192</i>	<i>-387</i>	<i>5.268</i>

Vaste schulden	1 jan. 2019	Mutaties	31 dec. 2019
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	39.080	-2.140	36.940
Waarborgsommen	1		1
<i>Totaal vaste schulden</i>	<i>39.081</i>	<i>-2.140</i>	<i>36.941</i>

NIET IN DE BALANS**Arbeidskostengerelateerde verplichtingen**

Onder arbeidskostengerelateerde verplichtingen worden verstaan de aanspraken op toekomstige uitkeringen door zowel het huidige als het voormalige personeel.

Om deze aanspraken veilig te stellen is in Boek 2 titel 9 van het Burgerlijk Wetboek (BW) opgenomen dat voor deze aanspraken een voorziening moet worden getroffen. Dit betekent dat van elke aanspraak de totale toekomstige aanspraak moet worden bepaald en in één keer ten laste van de exploitatie een voorziening moet worden gevormd. Vervolgens moet jaarlijks worden nagegaan of de getroffen voorziening nog toereikend is. Hieruit vloeien dan eventuele bijstellingen voort.

Op dit moment hanteren de gemeenten veelal een praktische werkwijze door de jaarlijkse verplichting in de begroting op te nemen.

Gelet op de gegroeide situatie en het feit dat gemeenten in tegenstelling tot bedrijven niet failliet kunnen gaan, de eigenheid van gemeenten, is in afwijking van het BW in het BBV opgenomen dat deze werkwijze wordt toegestaan, mits het gaat om een jaarlijks terugkerende verplichting van gelijk volume. Het primaire doel van de voorschriften is dat de toekomstige verplichtingen gedekt moeten zijn en dat er een uniforme gedragslijn door de gemeenten wordt toegepast.

Algemene pensioenwet Politieke ambtsdragers (APPA)

Op basis van de APPA zijn gemeenten verplicht te voorzien in het verstrekken van pensioenen aan wethouders. Jaarlijks wordt de pensioenvoorziening op basis van actuele actuariële berekeningen op peil gebracht zodat de pensioenen ten laste van de pensioenvoorziening kunnen worden betaald.

Verplichtingen

Indien noodzakelijk wordt voor wachtgeldverplichtingen van voormalige bestuurders een voorziening getroffen. In de begrotingen 2017 tot en met 2019 zijn de volgende arbeidskostengerelateerde verplichtingen geraamd.

Salariskosten voormalige personeelsleden

2017	€ 20.000,00
2018	€ 17.000,00
2019	€ 21.000,00

In de Meerjarenraming 2020-2022 is het meerjarige verloop van deze verplichtingen in beeld gebracht.

GewaARBorgde geldleningen

	<i>Oorspronkelijk bedrag</i>	<i>1 januari 2019</i>	<i>31 december 2019</i>
Maatschappelijke instellingen (100%)	€ 118.000,00	€ 8.000,00	€ 0,00
Onderwijsinstelling (100%)	€ 1.860.000,00	" 496.000,00	" 434.000,00
Zorginstellingen (100%)	€ 11.444.000,00	" <u>4.469.000,00</u>	" <u>4.209.000,00</u>
Totaal		€ <u>4.973.000,00</u>	€ <u>4.643.000,00</u>

Tabel berekening EMU-saldo 2018-2020

(*euro 1.000)		2018 <i>volgens realisatie t/m september 2018 aangevuld met raming resterende periode</i>	2019 <i>volgens begroting 2019</i>	2020 <i>volgens meerjaren- raming in begroting 2019</i>
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-6.362	-5.491	-2.330
-2	Mutatie (im)materiële activa	5.787	927	594
+3	Mutatie voorzieningen	-1.152	-194	-196
-4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-269	-339	-218
-5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		-13.031	-6.273	-2.902

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Overzicht geraamde baten en lasten per taakveld

Taakveld	Omschrijving taakveld	Progr.	Omschrijving programma	Lasten	Baten	Saldo
0.1	Bestuur	4	Dienstverlening	-1.620.959		-1.620.959
0.10	Mutaties reserves			-4.418.160	7.188.819	2.770.659
0.2	Burgerzaken	4	Dienstverlening	-821.306	350.300	-471.006
0.3	Beheer overige gebouwen en gronden	AD	Algemene dekkingsmiddelen	-135.272	68.210	-67.062
0.4	Overhead		Overzicht overhead	-9.563.976	132.039	-9.431.937
0.5	Treasury	AD	Algemene dekkingsmiddelen	200.848	2.073.380	2.274.228
0.61	OZB woningen	AD	Algemene dekkingsmiddelen	-339.468	4.080.300	3.740.832
0.62	OZB niet-woningen	AD	Algemene dekkingsmiddelen	-35.378	2.546.100	2.510.722
0.7	Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	AD	Algemene dekkingsmiddelen		76.014.000	76.014.000
0.8	Overige baten en lasten	AD	Algemene dekkingsmiddelen	-656.410	95.500	-560.910
0. Bestuur en ondersteuning				-17.390.081	92.548.648	75.158.567
1.1	Crisisbeheersing en brandweer	4	Dienstverlening	-1.940.899		-1.940.899
1.2	Openbare orde en veiligheid	4	Dienstverlening	-583.074	21.400	-561.674
1. Veiligheid				-2.523.973	21.400	-2.502.573
2.1	Verkeer en vervoer	3	Leefbaarheid	-7.498.362	49.500	-7.448.862
2.3	Recreatieve havens	3	Leefbaarheid	-3.070	4.050	980
2.4	Economische havens en waterwegen	3	Leefbaarheid	-381.702	18.750	-362.952
2.5	Openbaar vervoer	3	Leefbaarheid	-3.702		-3.702
2. Verkeer, vervoer en waterstaat				-7.886.836	72.300	-7.814.536
3.1	Economische ontwikkeling	1	Participatie	-25.063		-25.063
3.2	Fysieke bedrijfsinfrastructuur	1	Participatie	-1.101.125	925	-1.100.200
3.3	Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	1	Participatie	-341.550	99.200	-242.350
3.4	Economische promotie	1	Participatie	-124.402	103.000	-21.402
3. Economie				-1.592.140	203.125	-1.389.015
4.2	Onderwijshuisvesting	2	Ontplooiing	-2.443.743		-2.443.743
4.3	Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	2	Ontplooiing	-2.337.450	741.090	-1.596.360
4. Onderwijs				-4.781.193	741.090	-4.040.103
5.1	Sportbeleid en activering	2	Ontplooiing	-172.885		-172.885
5.2	Sportaccommodaties	2	Ontplooiing	-2.249.078	167.140	-2.081.938
5.3	Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	2	Ontplooiing	-2.315.964	1.083.830	-1.232.134
5.4	Musea	2	Ontplooiing	-139.848	6.570	-133.278
5.5	Cultureel erfgoed	2	Ontplooiing	-41.026		-41.026
5.6	Media	2	Ontplooiing	-876.316	5.650	-870.666
5.7	Openbaar groen en (openlucht) recreatie	2	Ontplooiing	-181.807	52.235	-129.572
5. Sport, cultuur en recreatie				-5.976.924	1.315.425	-4.661.499

BEGROTING

Taakveld	Omschrijving taakveld	Progr.	Omschrijving programma	Lasten	Baten	Saldo
6.1	Samenkracht en burgerparticipatie	1	Participatie	-5.212.760	72.560	-5.140.200
6.2	Wijkteams	1	Participatie	-2.961.293	116.000	-2.845.293
6.3	Inkomensregelingen	1	Participatie	-18.183.464	14.103.000	-4.080.464
6.4	Begeleide participatie	1	Participatie	-19.285.000		-19.285.000
6.5	Arbeidsparticipatie	1	Participatie	-2.617.910	60.000	-2.557.910
6.6	Maatwerkvoorzieningen (WMO)	1	Participatie	-1.523.591	161.000	-1.362.591
6.71	Maatwerkdienstverlening 18+	1	Participatie	-8.909.945	315.000	-8.594.945
6.72	Maatwerkdienstverlening 18-	1	Participatie	-9.529.403		-9.529.403
6.81	Geëscaleerde zorg 18+	1	Participatie	-505.750	390.200	-115.550
6.82	Geëscaleerde zorg 18-	1	Participatie	-1.031.386		-1.031.386
6. Sociaal domein				-69.760.502	15.217.760	-54.542.742
7.1	Volksgesondheid	4	Dienstverlening	-945.267		-945.267
7.2	Riolering	3	Leefbaarheid	-2.614.778	3.116.868	502.090
7.3	Afval	3	Leefbaarheid	-2.332.725	3.161.339	828.614
7.4	Milieubeheer	3	Leefbaarheid	-796.800		-796.800
7.5	Begraafplaatsen en crematoria	3	Leefbaarheid	-424.530	240.180	-184.350
7. Volksgezondheid en milieu				-7.114.100	6.518.387	-595.713
8.1	Ruimtelijke ordening	3	Leefbaarheid	-458.794		-458.794
8.2	Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	3	Leefbaarheid	-408.915	408.915	
8.3	Wonen en bouwen	3	Leefbaarheid	-2.367.420	493.920	-1.873.500
8. Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing				-3.235.129	902.835	-2.332.294
Totaal				-120.260.878	117.540.970	-2.719.908

MEERJARENRAMING

- Meerjarenraming** De meerjarenraming bevat:
- de begroting 2019 en de meerjarenraming 2020-2022;
  - het overzicht van de geraamde incidentele baten en lasten per programma;
  - het overzicht van de beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan de reserves;
  - bepaling van de structurele begrotingssaldi;
  - voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar de geprognosticeerde balans;
  - voor de drie jaren volgend op het begrotingsjaar de ontwikkeling van het EMU-saldo.

In de meerjarenraming 2020-2022 is opgenomen:

- de geraamde baten en lasten en saldi per programma;
- de geraamde algemene dekkingsmiddelen;
- de geraamde kosten van de overhead;
- de geraamde bedragen voor onvoorzien;
- de geraamde totalen saldo van baten en lasten;
- de beoogde toevoegingen en onttrekkingen aan reserves;
- de geraamde resultaten.

Toelichting op de meerjarenraming

Wij hebben de volgende uitgangspunten gehanteerd:

- constant loon- en prijsniveau;
- constante aantallen inwoners en woonruimten;
- voortzetten en in stand houden van bestaand beleid;
- nieuw beleid op basis van de Perspectiefnota 2019-2022.

De belangrijkste ontwikkelingen ten opzichte van de meerjarenraming van het vorige begrotingsjaar zijn opgenomen bij de Financiële beschouwingen, onderdeel analyse resultaat.

Meerjarenraming 2019-2022

Omschrijving		Begroting 2019	Mutaties	Begroting 2020	Mutaties	Begroting 2021	Mutaties	Begroting 2022
1 Participatie								
Bestaand beleid	L	-71.352.642	2.418.440	-68.934.202	1.528.000	-67.406.202	832.000	-66.574.202
Bestaand beleid	B	15.420.885	30.000	15.450.885	-348.000	15.102.885		15.102.885
	S	-55.931.757		-53.483.317		-52.303.317		-51.471.317
2 Ontplooiing								
Nieuw beleid	L	-25.000	25.000					
Bestaand beleid	L	-10.733.117	51.420	-10.681.697	78.100	-10.603.597	9.800	-10.593.797
Bestaand beleid	B	2.056.515		2.056.515	-63.000	1.993.515		1.993.515
	S	-8.701.602		-8.625.182		-8.610.082		-8.600.282
3 Leefbaarheid								
Nieuw beleid	L	-50.000		-50.000		-50.000		-50.000
Bestaand beleid	L	-17.240.798	916.932	-16.323.866	-4.929	-16.328.795	100.490	-16.228.305
Bestaand beleid	B	7.493.522	-10.529	7.482.993	-537.800	6.945.193	126.090	7.071.283
	S	-9.797.276		-8.890.873		-9.433.602		-9.207.022
4 Dienstverlening								
Nieuw beleid	L	-100.000	100.000					
Bestaand beleid	L	-5.811.505	100.732	-5.710.773	-61.000	-5.771.773	-4.000	-5.775.773
Bestaand beleid	B	371.700	-18.000	353.700	29.000	382.700	-29.000	353.700
	S	-5.539.805		-5.357.073		-5.389.073		-5.422.073
Totaal	L	-105.313.062		-101.700.538		-100.160.367		-99.222.077
Totaal	B	25.342.622		25.344.093		24.424.293		24.521.383
Totaal programma's	S	-79.970.440		-76.356.445		-75.736.074		-74.700.694
Alg. dekkingsm. nieuw beleid	L	-350.000		-500.000		-500.000		-500.000
Algemene dekkingsmiddelen	L	-579.680	-378.983	-958.663	100.130	-858.533	39.130	-819.403
Algemene dekkingsmiddelen	B	84.877.490	-9.970	84.867.520	140.493	85.008.013	100.267	85.108.280
Onvoorzien	L	-36.000		-36.000		-36.000		-36.000
Overhead, nieuw beleid	L	-251.000	51.000	-200.000		-200.000		-200.000
Overhead	L	-9.312.976	45.230	-9.267.746	-16.000	-9.283.746	16.000	-9.267.746
Overhead	B	132.039	-11.100	120.939		120.939		120.939
Totaal	L	-115.842.718		-112.662.947		-111.038.646		-110.045.226
Totaal	B	110.352.151		110.332.552		109.553.245		109.750.602
Totaal saldo van baten en lasten	S	-5.490.567		-2.330.395		-1.485.401		-294.624

BEGROTING

Omschrijving		Begroting 2019	Mutaties	Begroting 2020	Mutaties	Begroting 2021	Mutaties	Begroting 2022
Mutaties reserves								
1 Participatie	L							
	B	479.575	-158.856	320.719	-180.000	140.719		140.719
	S	479.575		320.719		140.719		140.719
2 Ontplooiing	L	-18.073		-18.073		-18.073		-18.073
	B	668.538		668.538		668.538		668.538
	S	650.465		650.465		650.465		650.465
3 Leefbaarheid	L	-2.680.345	977.674	-1.702.671	734.671	-968.000	117.000	-851.000
	B	4.536.472	-3.010.437	1.526.035	-242.500	1.283.535	-257.000	1.026.535
	S	1.856.127		-176.636		315.535		175.535
4 Dienstverlening	L							
	B	100.000	-100.000					
	S	100.000						
Algemene dekkingsmiddelen	L	-1.719.742	1.283.495	-436.247	-14.642	-450.889	-3.786	-454.675
	B	1.338.200	-1.329.232	8.968		8.968		8.968
	S	-381.542		-427.279		-441.921		-445.707
Overhead	L							
	B	66.034	-43.108	22.926		22.926		22.926
	S	66.034		22.926		22.926		22.926
	Totaal L	-4.418.160		-2.156.991		-1.436.962		-1.323.748
	Totaal B	7.188.819		2.547.186		2.124.686		1.867.686
Totaal mutaties reserves	S	2.770.659		390.195		687.724		543.938
Resultaat								
	Totaal L	-120.260.878		-114.819.938		-112.475.608		-111.368.974
	Totaal B	117.540.970		112.879.738		111.677.931		111.618.288
Totaal	S	-2.719.908		-1.940.200		-797.677		249.314

Overzicht geraamde incidentele baten en lasten

Omschrijving		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
INCIDENTELE LASTEN					
1 Participatie					
Geëscaleerde zorg 18+	L	-318.000	-318.000		
Wijkteams	L	-331.490	-300.000		
Samenkracht en burgerparticipatie	L	-90.349	40.000		
Fysieke bedrijfsinfrastructuur	L	-1.225.000			
Economische promotie	L	-9.335			
2 Ontplooiing					
Sportbeleid en activering	L	-18.150			
Sportaccommodaties	L	-31.100			
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	L	-15.000			
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	L	-63.000	-63.000		
3 Leefbaarheid					
Verkeer en vervoer	L	-140.000	-125.000	-140.000	
Riolering	L	-165.000	-50.000	-140.000	
Milieubeheer	L	-50.000	-50.000	-50.000	-50.000
Ruimtelijke ordening	L	-185.000	-5.000		
Wonen en bouwen	L				-15.400
4 Dienstverlening					
Bestuur	L	-113.000	-13.000	-13.000	-23.000
Algemene dekkingsmiddelen					
Overige baten en lasten	L	-18.500			
Overhead	L	-425.308	-100.000	-116.000	-100.000
Totaal programma's		-3.198.232	-984.000	-459.000	-188.400
Incidentele toevoegingen aan reserves					
3 Leefbaarheid					
Verkeer en vervoer	L	-989.000	-1.047.000	-830.000	-713.000
Wonen en bouwen	L	-1.490.000	-390.000		
Grondexploitatie			-64.326		
Algemene dekkingsmiddelen					
Deelnemingen	L	-1.329.232			
Totaal mutaties reserves		-3.808.232	-1.501.326	-830.000	-713.000
Totaal incidentele lasten		-7.006.464	-2.485.326	-1.289.000	-901.400

BEGROTING

Omschrijving		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
INCIDENTELE BATEN					
1 Participatie					
Geëscaleerde zorg 18+	B	318.000	318.000		
Wijkteams	B		30.000		
2 Ontplooiing					
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	B	63.000	63.000		
3 Leefbaarheid					
Verkeer en vervoer	B	18.500	18.500	18.500	
Wonen en bouwen	B	240.000	240.000		
Algemene dekkingsmiddelen					
Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	B	71.000			
Overige baten en lasten	B	50.000	50.000	50.000	50.000
Overhead	B	11.100			
Totaal programma's		771.600	719.500	68.500	50.000
Incidentele onttrekkingen aan reserves					
1 Participatie					
Wijkteams	B	122.980	30.000		
Samenkracht en burgerparticipatie	B	35.876			
3 Leefbaarheid					
Verkeer en vervoer	B	989.000	1.047.000	830.000	713.000
Wonen en bouwen	B	2.659.847	150.000		
Riolering	B	140.000	25.000	140.000	
4 Dienstverlening					
Bestuur	B	100.000			
Algemene dekkingsmiddelen					
Treasury	B	1.329.232			
Overhead	B	43.108			
Totaal mutaties reserves		5.420.043	1.252.000	970.000	713.000
Totaal incidentele baten		6.191.643	1.971.500	1.038.500	763.000

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Totaal incidentele lasten	-7.006.464	-2.485.326	-1.289.000	-901.400
Totaal incidentele baten	6.191.643	1.971.500	1.038.500	763.000
Saldo van incidentele baten en lasten	-814.821	-513.826	-250.500	-138.400

Overzicht beoogde structurele toevoegingen en onttrekkingen aan reserves

		Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
Structurele toevoegingen aan reserves					
2 Ontplooiing					
Sportaccommodaties	L	-15.669	-15.669	-15.669	-15.669
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	L	-2.404	-2.404	-2.404	-2.404
3 Leefbaarheid					
Wonen en bouwen	L	-201.345	-201.345	-138.000	-138.000
Algemene dekkingsmiddelen					
Treasury	L	-390.510	-436.247	-450.889	-454.675
Totaal structurele toevoegingen		-609.928	-655.665	-606.962	-610.748
Structurele onttrekkingen aan reserves					
1 Participatie					
Samenkracht en burgerparticipatie	B	320.719	290.719	140.719	140.719
2 Ontplooiing					
Sportaccommodaties	B	75.283	75.283	75.283	75.283
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	B	178.550	178.550	178.550	178.550
Onderwijshuisvesting	B	383.497	383.497	383.497	383.497
Musea	B	7.899	7.899	7.899	7.899
Openbaar groen en (openlucht) recreatie	B	13.327	13.327	13.327	13.327
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	B	9.982	9.982	9.982	9.982
3 Leefbaarheid					
Verkeer en vervoer	B	160.834	200.899	200.899	200.899
Riolering	B	1.803	1.803	1.803	1.803
Wonen en bouwen	B	584.988	101.333	110.833	110.833
Algemene dekkingsmiddelen					
Beheer overige gebouwen en gronden	B	8.968	8.968	8.968	8.968
Overhead	B	22.926	22.926	22.926	22.926
Totaal structurele onttrekkingen		1.768.776	1.295.186	1.154.686	1.154.686

Bepaling structurele begrotingsaldi

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022
LASTEN				
Bruto lasten	-120.260.878	-114.819.938	-112.475.608	-111.368.974
Incidentele lasten	3.198.232	984.000	459.000	188.400
Incidentele toevoegingen reserves	3.808.232	1.501.326	830.000	713.000
Structurele lasten	-113.254.414	-112.334.612	-111.186.608	-110.467.574
BATEN				
Bruto baten	117.540.970	112.879.738	111.677.931	111.618.288
Incidentele baten	-771.600	-719.500	-68.500	-50.000
Incidentele onttrekkingen reserves	-5.420.043	-1.252.000	-970.000	-713.000
Structurele baten	111.349.327	110.908.238	110.639.431	110.855.288
Structurele saldi	-1.905.087	-1.426.374	-547.177	387.714

Geprognosticeerde balans 2020-2022

Bedragen x € 1.000

	Ultimo 2019	Ultimo 2020	Ultimo 2021	Ultimo 2022
Activa				
Immateriële vaste activa				
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.060	2.952	2.844	2.735
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>	3.060	2.952	2.844	2.735
Materiële vaste activa				
Investerings met een economisch nut	42.393	40.225	37.866	35.528
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	32.251	33.109	33.622	33.156
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	15.328	17.340	17.939	18.121
<i>Totaal materiële vaste activa</i>	89.972	90.674	89.426	86.805
Financiële vaste activa				
Kapitaalverstrekkingen aan deelnemingen	651	651	651	651
Leningen aan deelnemingen	0	0	0	0
Overige langlopende geldleningen	4.003	3.999	3.994	3.989
<i>Totaal financiële vaste activa</i>	4.654	4.649	4.645	4.640
Voorraden				
Bouwgrond in exploitatie	615	397	355	171
Voorraad grond	546	546	546	546
<i>Totaal voorraden</i>	1.161	943	901	717
Totaal activa	98.847	99.218	97.816	94.897
Passiva				
Eigen vermogen				
Algemene reserve	9.046	9.046	9.046	9.046
Bestemmingsreserves	35.567	35.177	34.489	33.945
Resultaat volgend uit het overzicht van baten en lasten	-2.720	-4.660	-5.458	-5.208
<i>Totaal eigen vermogen</i>	41.893	39.562	38.077	37.782
Voorzieningen				
Voorzieningen voor verplichtingen, verliezen en risico's	3.118	2.925	2.731	2.538
Egalisatievoorzieningen	1.976	1.973	1.971	1.969
Van derden verkregen middelen die specifiek besteed moeten worden	174	174	174	174
<i>Totaal voorzieningen</i>	5.268	5.072	4.876	4.681
Vaste schulden				
Onderhandse leningen van binnenlandse banken en overige financiële instellingen	36.940	34.800	32.660	30.520
Waarborgsommen	1	1	1	1
<i>Totaal vaste schulden</i>	36.941	34.801	32.661	30.521
Totaal passiva	84.101	79.435	75.614	72.984
Financieringsbehoefte	14.745	19.783	22.202	21.914

Specificaties

Bedragen x € 1.000,00

Vaste activa	Ultimo 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Ultimo 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Ultimo 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Afschrijvingen	Ultimo 2022
Activa													
Immateriële vaste activa													
Bijdragen aan activa in eigendom van derden	3.060			-108	2.952			-108	2.844			-108	2.735
<i>Totaal immateriële vaste activa</i>	3.060			-108	2.952			-108	2.844			-108	2.735
Materiële vaste activa													
Investerings met een economisch nut	42.393	337		-2.505	40.225	125		-2.484	37.866	125		-2.463	35.528
Investerings met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven	32.251	1.324		-466	33.109	979		-466	33.622			-466	33.156
Investerings in de openbare ruimte met maatschappelijk nut	15.328	2.497		-485	17.340	1.130		-532	17.939	713		-531	18.121
<i>Totaal materiële vaste activa</i>	89.972	4.158		-3.456	90.674	2.234		-3.482	89.426	838		-3.459	86.805
Financiële vaste activa													
Kapitaalverstrekingen aan deelnemingen	651				651				651				651
Leningen aan deelnemingen	0				0				0				0
Overige langlopende geldleningen	4.003		-5		3.999		-5		3.994		-5		3.989
<i>Totaal financiële vaste activa</i>	4.654		-5		4.649		-5		4.645		-5		4.640

Vlottende activa	Ultimo 2019	Toename	Afname	Ultimo 2020	Toename	Afname	Ultimo 2021	Toename	Afname	Ultimo 2022
Voorraden										
Bouwgrond in exploitatie	615	54	-272	397	22	-64	355	24	-208	171
Voorraad grond	546			546			546			546
<i>Totaal voorraden</i>	<i>1.161</i>	<i>54</i>	<i>-272</i>	<i>943</i>	<i>22</i>	<i>-64</i>	<i>901</i>	<i>24</i>	<i>-208</i>	<i>717</i>

Vaste passiva	Ultimo 2019	Toevoeging	Onttrekking	Ultimo 2020	Toevoeging	Onttrekking	Ultimo 2021	Toevoeging	Onttrekking	Ultimo 2022
Algemene reserve										
Algemene reserve	9.046			9.046			9.046			9.046
Algemene reserve, Essent	0			0			0			0
<i>Totaal algemene reserves</i>	<i>9.046</i>			<i>9.046</i>			<i>9.046</i>			<i>9.046</i>
Bestemmingsreserves										
<i>Beklemd</i>										
Verkoop aandelen Essent	14.229			14.229			14.229			14.229
Bijdragen in kosten activa	14.542	1.633	-1.145	15.030	1.281	-1.155	15.156	1.168	-1.155	15.169
<i>Overig</i>										
Incidentele bestedingen	319			319			319			319
Frictiekosten	0			0			0			0
KCC	66			66			66			66
Sociaal domein	587		-180	407			407			407
Sportvelden	148	16		163	16		179	16		195
Monumenten	113			113			113			113
Stedelijke vernieuwing	1.934	441	-150	2.226	138		2.364	138		2.502
Vervangingsinvesteringen (Stads)kanaal	2.633		-1.047	1.586			756		-713	43
Duurzame energie	58			58			58			58
Werkgelegenheid	98			98			98			98
Afvalstoffenheffing	134			134			134			134

BEGROTING

	Ultimo 2019	Toevoeging	Onttrekking	Ultimo 2020	Toevoeging	Onttrekking	Ultimo 2021	Toevoeging	Onttrekking	Ultimo 2022
Grondexploitatie - algemeen	0	64		64			64			64
Riolering	422		-25	397			257			257
Egalisatiefonds	177	2		179	2		182			184
Voorstellingsbudget	23			23			23			23
Sponsorgelden	38			38			38			38
Egalisatie onderhoud	47			47			47			47
Totaal bestemmingsreserves	35.567	2.157	-2.547	35.177	1.437	-2.125	34.489	1.324	-1.868	33.945
Resultaat	-2.720		-1.940	-4.660		-798	-5.458	249		-5.208

	Ultimo 2019	Vermeerderingen	Verminderingen	Ultimo 2020	Vermeerderingen	Verminderingen	Ultimo 2021	Vermeerderingen	Verminderingen	Ultimo 2022
Vaste passiva										
Voorzieningen										
Pensioenverplichtingen wethouders	3.118		-193	2.925		-193	2.731		-193	2.538
Onderhoud begraafplaatsen	1.976	192	-195	1.973	192	-195	1.971	192	-195	1.969
Sanering v.m. gasfabriekterrein	174			174			174			174
Totaal voorzieningen	5.268	192	-388	5.072	192	-388	4.876	192	-388	4.681

	Ultimo 2019	Mutaties	Ultimo 2020	Mutaties	Ultimo 2021	Mutaties	Ultimo 2022
Vaste passiva							
Vaste schulden							
Onderhandse leningen v. binnenlandse banken en overige financiële instellingen	36.940	-2.140	34.800	-2.140	32.660	-2.140	30.520
Waarborgsommen	1	1	1	1	1	1	1
Totaal vaste schulden	36.941	-2.140	34.801	-2.140	32.661	-2.140	30.521

Overzicht investeringen 2019-2022

Progr.	E/M*	Taakveld	Omschrijving	Bedrag 2019	Bedrag 2020	Bedrag 2021	Bedrag 2022	Dekking lasten
2	E	Sportaccommodaties	Buitensportaccommodaties	24.200	211.750			Meerjarenraming
3	M	Verkeer en vervoer	Kunstwerken en oevers Vervanging groen	989.000 300.000	1.047.000 300.000	830.000 300.000	713.000	Reserve Verv.investeringen Meerjarenraming
3	E	Verkeer en vervoer	Materieel buitendienst	40.000				Meerjarenraming
3	E	Riolering	Vervangingen/maatregelen	1.868.000	1.324.000	979.000		Opbrengst rioolheffing
3	M	Wonen en bouwen	Herinrichting centrum Stadskanaal	1.250.000	1.150.000			Reserve Stedel.vernieuwing en meerjarenraming
ADM		Treasury	Startersleningen	400.000				
			Meerjarenprogramma vervangingsinvesteringen					
	E		Meerjarenprogramma	0	125.000	125.000	125.000	Meerjarenraming
			Totaal	4.871.200	4.157.750	2.234.000	838.000	

*E= investeringen met een economisch nut

M= investeringen met een maatschappelijk nut

Meerjarig beeld van arbeidskostengerelateerde verplichtingen

Salariskosten voormalige personeelsleden

2019	€	21.000,00
2020	€	21.000,00
2021	€	21.000,00
2022	€	21.000,00

Pensioenen voormalige wethouders

De pensioenverplichtingen aan voormalige wethouders zijn volledig voorzien. Indien noodzakelijk wordt voor wachtgeldverplichtingen van voormalige bestuurders een voorziening getroffen.

Tabel berekening EMU-saldo 2020-2022

(*euro 1.000)		2020 <i>volgens meerjaren- raming in begroting 2019</i>	2021 <i>volgens meerjaren- raming in begroting 2019</i>	2022 <i>volgens meerjaren- raming in begroting 2019</i>
1	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves	-2.330	-1.485	-295
-2	Mutatie (im)materiële vaste activa	594	-1.356	-2.730
+3	Mutatie voorzieningen	-196	-196	-196
-4	Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	-218	-42	-184
-5	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo		-2.902	-283	2.423

BIJLAGEN

Overzicht beschikbaar te stellen kredieten investeringen 2019

De lasten van deze investeringen worden gedekt zoals aangegeven bij de betreffende onderdelen.

Investeringen met maatschappelijk nut

Progr.3	Taakveld Verkeer en vervoer	Beweegbare bruggen	302.100	ineens ineens ineens	
		Vaste bruggen	36.900		
		Beschoeiingen/damwanden	650.000		
		989.000			

De investeringen worden gedekt uit de *reserve* Vervangingsinvesteringen (Stads)kanaal.

Progr.3	Taakveld Verkeer en vervoer	Vervanging groen	300.000	30 jr lin	19.000
---------	-----------------------------	------------------	----------------	-----------	---------------

De lasten van de investering zijn opgenomen in de meerjarenraming.

Investeringen met economisch nut

Progr.2	Taakveld Sportaccommodaties	Juryhok atletiekbaan	24.200	15 jr lin	2.340
---------	-----------------------------	----------------------	---------------	-----------	--------------

De lasten van de investeringen worden gedekt uit de reserve Sportvelden.

Progr.3	Taakveld Verkeer en vervoer	Heetwaterhogedrukreiniger	40.000	10 jr lin	5.200
---------	-----------------------------	---------------------------	---------------	-----------	--------------

De lasten van de investering zijn opgenomen in de meerjarenraming.

Investeringen met een economisch nut, waarvoor ter bestrijding van de kosten een heffing kan worden geheven

Progr.3	Taakveld Riolering	Vervangingen Stadskanaal	89.000	60 jr ann	3.215
		Maatregelen BRP	878.000	60 jr ann	31.725
		Overige vervangingen	901.000	60 jr ann	32.555
		1.868.000		67.495	

De lasten van de investeringen worden gedekt door de opbrengst van de rioolheffing.

Langlopende geldleningen

ADM	Taakveld Treasury	Verstrekken startersleningen	400.000		
-----	-------------------	------------------------------	----------------	--	--

Overzicht subsidies*

*alleen ramingen € 10.000,00 en hoger zijn gespecificeerd

Diverse programma's		
Diverse taakvelden	Stichting Welstad, budgetsubsidie	3.069.900
		3.069.900
Programma 1. Participatie		
<i>Taakveld</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Raming</i>
Economische promotie	Tourist Info Westerwolde	19.000
	Overige subsidies	23.000
Samenkracht en burgerparticipatie	Stichting Vluchtelingenwerk Noord-Nederland	80.000
	Discriminatie meldpunt Groningen	11.800
	Wijkraden	46.100
	Stichting Participatieraad	17.700
	Stichting beheer MFA Noordstee	82.000
	Overige subsidies	28.600
Inkomensregelingen	Jeugdsportfonds	28.000
	Stichting Leergeld	85.000
	Overige subsidies	20.800
Arbeidsparticipatie	Stichting Welstad, bewegen bij TDC en Wedeka	17.000
Maatwerk-dienstverlening 18+	Elker, begeleid wonen	54.000
	Elker en Stichting Welstad, school als wijk	42.000
	GGD/JGZ, opvoedondersteuning 4-19 jarigen	14.800
	GGD/JGZ, inzet jeugdarts	16.300
	Overige subsidies	5.100
Geëscaleerde zorg 18+	GGZ-inloopvoorziening	73.300
		664.500

Programma 2. Ontplooiing		
<i>Taakveld</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Raming</i>
Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	Stichting Peuterwerk Welstad	987.300
	GGD/JGZ, zorgspecialisten in het basisonderwijs	96.200
	GGD/JGZ, bereik doelgroepeuters	49.400
	Overige subsidies	3.900
Sportbeleid en activering	Sportfonds	11.400
	Nelli Cooman Games	14.100
	GO Sports (inclusief Verrassend Stadskanaal)	13.700
	Jeugdsportsubsidies/jeugdkorting op entreegelden/tarieven	19.200
	Healthy Ageing Tour	18.200
	Overige subsidies	20.700
Sportaccommodaties	Stichting De Bast	44.800
	Buitensportaccommodaties	89.800
	Zwembaden	260.500
Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	Stichting centrum voor de kunsten Zuid-Groningen	340.700
	Stichting Kunstzinnige Vorming Stadskanaal	29.700
	Lokale omroep RTV1	18.400
	Stichting "Vier 5 mei"	15.000
	Overige subsidies	24.200
Musea	Stichting Streekhistorisch Centrum	97.300
Cultureel erfgoed	Overige subsidies	2.100
Media	Stichting Openbare Bibliotheken Zuid-Groningen	835.000
Openbaar groen en (openlucht)recreatie	Landschapsbiografie Westerwolde	10.000
	Overige subsidies	2.700
		3.004.300

Overzicht subsidies*

*alleen ramingen € 10.000,00 en hoger zijn gespecificeerd

Programma 3. Leefbaarheid		
<i>Taakveld</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Raming</i>
Openbaar vervoer	Overige subsidies	1.600
Wonen en bouwen	Overige subsidies	3.400
		5.000

Programma 4. Dienstverlening		
<i>Taakveld</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Raming</i>
Bestuur	Overige subsidies	9.500
Openbare orde en veiligheid	Veiligheidshuis	12.000
	Overige subsidies	11.000
Volksgezondheid	Lentis, preventieprogramma's	18.200
	Overige subsidies	13.500
		64.200

Algemene dekkingsmiddelen en onvoorzien		
<i>Taakveld</i>	<i>Omschrijving</i>	<i>Raming</i>
Overige baten en lasten	Subsidieprogramma, activiteitenfonds	11.000
		11.000

Totaal subsidies		6.818.900
-------------------------	--	------------------